

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN
EBEVEYNLERİN YAŞAMA ANLAM VERME
DÜZEYLERİNİN, MANEVİ İYİ OLUŞ VE SABIR
DÜZEYLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Muhammet BİLGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Ayşe ELİÜŞÜK BÜLBÜL

Konya, 2023

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Muhammet BİLGİN
Numarası	195231012011
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Programı	Yüksek Lisans
Tezin Adı	Özel Eğitim Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Yaşama Anlam Verme Düzeylerinin, Manevi İyi Oluş Ve Sabır Düzeyleri Açısından İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Muhammet BİLGİN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans gerek ders döneminde gerekse tez döneminde desteğini benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Ayşe ELİÜŞÜK BÜLBÜL'e teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte öğrenmeye ve gelişimime katkıda bulunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ, Doç. Dr. Kemal BAYTEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa PAMUK ve Dr. Öğr. Üyesi Erkan GÖKTAŞ'a teşekkür ederim.

Tezimle ilgili olarak zorlandığım noktalardan biri veri toplama süreciydi. Bu veri toplama sürecinde bana yardımcı olan, desteklerini hiç unutamayacağım tüm meslektaşlarıma çok teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde çok emeği olan, benden hiçbir şeyi esirgemeyen, fedakâr annem Sacide BİLGİN'e ve biricik babam Orhan BİLGİN'e minnet ve şükranlarımı sunarım. Kıymetli kayınpederim İlyas KARAŞAHİN ve kayınvalidem Nedime KARAŞAHİN'e de gösterdikleri destek için çok teşekkür ederim.

Kıymetli eşim, Refika-i Hayatım Zehranur BİLGİN'e bu süreçte bana her daim göstermiş olduğu desteği, sabrı, fedakarlığı için ruh-u canımla teşekkür ederim.

Biricik kızımız Ebrar'a..

ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN EBEVENLERİN YAŞAMA ANLAM VERME DÜZEYLERİNİN, MANEVİ İYİ OLUŞ VE SABIR DÜZEYLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Muhammet BİLGİN
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak, 2023

ÖZET

Bu çalışmanın amacı özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşama anlam verme düzeylerinin manevi iyi oluş ve sabır düzeyleri açısından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Konya'daki özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerden 536 kişi oluşturmuştur. Çalışma grubunun 328'i anne, 208'i babadır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Yaşamın Anlamı Ölçeği, Manevi İyi Oluş Ölçeği ve Sabır Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizi SPSS paket programında yapılmıştır. Analizler sonucunda var olan anlam boyutu ile bulunmaya çalışılan anlam boyutu ile arasında negatif bir ilişki; var olan anlam boyutu ile toplam yaşamın anlamı, toplam sabır ve sabır alt boyutları, toplam manevi iyi oluş ve manevi iyi oluş alt boyutları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bulunmaya çalışılan anlam boyutunun toplam yaşamın anlamı puanları ile pozitif; diğer boyutlarla negatif bir ilişkisi vardır. Toplam sabır ve sabır alt boyutları, toplam manevi iyi oluş ve manevi iyi oluş alt boyutları arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yapılan t testi sonucunda annelerin aşkınlık, doğayla uyum, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır düzeylerinin babalara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutundan alınan puanların okuryazar ve ön lisans eğitim düzeyi arasında okuryazar eğitim düzeyindeki katılımcıların lehine anlamlı bir farkı saptanmıştır. Aşkınlık alt boyutundan alınan puanların okuryazar olan katılımcıların ilkökul mezunu, ortaokul mezunu, ön lisans mezunu ve lisansüstü mezunu eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre düşük olduğunu bulunmuştur. Doğayla uyum alt boyutundan alınan puanlarda okuryazar bireylerin ön lisans mezunu bireylere göre istatistiksel olarak aleyhinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Okuryazar olan katılımcıların ön lisans mezunu ve lisans mezunu eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre toplam manevi iyi oluş düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Manevi iyi oluş ve alt boyutları, sabır ve alt boyutları birlikte değerlendirildiğinde yaşamın anlamı ve alt boyutlarını yordadığı görülmektedir. Var olan anlam ve bulunmaya çalışılan alt boyutunun en iyi yordayıcısı anomi alt boyutudur. Toplam yaşamın anlamı puanlarının en iyi yordayıcısı doğayla uyum alt boyutudur. Elde edilen sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşamın anlamı, manevi iyi oluş, sabır.

**AN INVESTIGATION OF THE LEVELS OF GIVING MEANING TO LIFE
OF THE PARENTS WITH CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATION
NEEDS IN TERMS OF SPIRITUAL WELL-BEING AND PATIENCE
LEVELS**

(Master Thesis)

Muhammet BİLGİN

SELÇUK UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

January, 2023

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the level of giving meaning to life of the parents with children with special needs in terms of spiritual well-being and patience. The study group of the research consists of 536 parents of children with special education needs in Konya in the 2021-2022 academic year. Of the study group, 328 were mother and 208 were father. Personal Information Form, Meaning of Life Scale, Spiritual Well-Being Scale and Patience Scale were used in the study. The analysis of the collected data was made in the SPSS package program. As a result of the analysis, there is a negative correlation between the existing meaning dimension and the meaning dimension tried to be found; A positive correlation was found between the existing meaning dimension and the meaning of total life, total patience and patience sub-dimensions, total spiritual well-being and spiritual well-being sub-dimensions. The meaning dimension tried to be found has a positive correlation with the total meaning of life scores and it has a negative correlation with other dimensions. It was found that there is a positive correlation between total patience and patience sub-dimensions, total spiritual well-being and spiritual well-being sub-dimensions. As a result of the t test, it was found that mothers' levels of transcendence, harmony with nature, interpersonal patience, patience in daily life, patience in life difficulties and total patience were significantly higher than fathers. A significant difference was found between the scores obtained from the sub-dimension of meaning tried to be found between the literate and associate degree education levels in favor of the participants at the literate education level. It was found that the scores obtained from the sub-dimension of transcendence were lower than the literate participants with primary school graduate, secondary school graduate, associate degree graduate and postgraduate education level. A statistically significant difference was found against the literate individuals compared to the associate degree graduates in the scores obtained from the harmony with nature sub-dimension. It was found that the total spiritual well-being levels of the literate participants were lower than those who had an associate degree or a bachelor's degree. When spiritual well-being and its sub-dimensions, patience and sub-dimensions are evaluated together, it is seen that it predicts the meaning and sub-dimensions of life. The best predictor of the existing meaning and the sub-dimension that is tried to be found is the anomie sub-dimension. The best predictor of total meaning of life scores is harmony with nature sub-dimension. Suggestions for the results obtained are given.

Key Words : Meaning of life, spiritual well-being, patience.

KISALTMALAR

ANOVA: Tek Yönlü Varyans Analizi

Ark.: Arkadaşları

Bs.: Baskı

Çev.: Çeviren

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

Der.: Derleyen

DSM- IV: Zihinsel Hastalıklar Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı

Durbin-Watson: (D-W)

Ed.: Editör

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

Vd.: Ve diğerleri

VIF: Varyans Artış Faktörü

YAÖ: Yaşamın Anlamı Ölçeği

Yy.: Yüzyıl

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubunun Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre Dağılımı	45
Tablo 2. Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı	46
Tablo 3. Çalışma Grubunun Yaşa Göre Dağılımı	46
Tablo 4. Çalışma Grubunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	47
Tablo 5. Çalışma Grubunun Çocuklarının Tanı Türüne Göre Dağılımı	47
Tablo 6. Çalışma Grubunun Çocuklarının Tanı Süresine Göre Dağılımı.....	48
Tablo 7. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri .	52
Tablo 8. Verilerin Normallğine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Kat Sayıları	52
Tablo 9. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı ve Manevi İyi Oluş Puanlarının İlişkisine Yönelik Bulgular	54
Tablo 10. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı ve Sabır Puanlarının İlişkisine Yönelik Bulgular	57
Tablo 11. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş ve Sabır Puanlarının İlişkisine Yönelik Bulgular	59
Tablo 12. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre t-Testi Bulguları	61
Tablo 13. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre t-Testi Bulguları	62
Tablo 14. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre t-Testi Bulguları.....	64
Tablo 15. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 16. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	67
Tablo 17. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	68
Tablo 18. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	69
Tablo 19. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	70

Tablo 20. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	71
Tablo 21. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	72
Tablo 22. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	73
Tablo 23. Çalışma Grubunun Bulunmaya Çalışılan Anlam Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları.....	74
Tablo 24. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	76
Tablo 25. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	77
Tablo 26. Çalışma Grubunun Aşkınlık Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları.....	78
Tablo 27. Çalışma Grubunun Doğayla Uyum Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları	80
Tablo 28. Çalışma Grubunun Toplam Manevi İyi Oluş Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları.....	82
Tablo 29. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	85
Tablo 30. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	86
Tablo 31. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	88
Tablo 32. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	89
Tablo 33. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	90
Tablo 34. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Öğrencinin Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	91
Tablo 35. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	93

Tablo 36. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	94
Tablo 37. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	96
Tablo 38. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	97
Tablo 39. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	98
Tablo 40. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Düzeylerinin Çocuğun Tanı Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	99
Tablo 41. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	100
Tablo 42. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	101
Tablo 43. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Alt Boyutları ve Sabır Alt Boyutlarının Var Olan Anlam Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Bulgular.....	102
Tablo 44. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Alt Boyutları ve Sabır Alt Boyutlarının Bulunmaya Çalışılan Anlam Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Bulgular.....	104
Tablo 45. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Alt Boyutları ve Sabır Alt Boyutlarının Toplam Yaşamın Anlamını Yordamasına İlişkin Bulgular.....	106

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	4
1.1.1. Alt Problemler	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sayıltıları	8
1.5. Araştırmanın Sınırlıkları.....	8
1.6. Tanımlar	9
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. ÖZEL EĞİTİM	10
2.1.1. Yetersizlik	10
2.1.2. Engel.....	10
2.1.3. Engellilik.....	10
2.1.4. Özel Eğitim	11
2.1.5. Özel Eğitimin Önemi.....	11
2.1.6. Özel Eğitimin Amacı ve İlkeleri	11
2.1.7. Özel Eğitimde Engel Türleri	12
2.1.7.1. Zihinsel Engellilik.....	13
2.1.7.1.1. Hafif Derecede Zihinsel Engel	13
2.1.7.1.2. Orta Derecede Zihinsel Engel	13
2.1.7.1.3. Ağır Derecede Zihinsel Engel	13
2.1.7.2. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu.....	14
2.1.7.3. Özel Öğrenme Güçlüğü.....	14
2.1.7.4. Dil ve Konuşma Güçlüğü	14
2.1.7.5. Görme Engeli.....	15
2.1.7.6. İşitme Engeli	15
2.1.7.6.1. İşitemeyenler	15
2.1.7.6.2. Ağır İşitenler.....	15
2.1.7.7. Serebral Palsi	15
2.1.7.8. Birden Fazla Yetersizlik	16

2.2. YAŞAMIN ANLAMAMI	16
2.2.1. Yaşam	16
2.2.2. Anlam.....	16
2.2.3. Yaşamın Anlamı.....	17
2.2.4. Anlamsızlık	18
2.2.5. Yaşamın Anlamı ve Din.....	19
2.2.6. Yaşamın Anlamı ve Psikoloji.....	19
2.2.7. Yaşamın Anlamı ve Felsefe	20
2.3. MANEVİ İYİ OLUŞ	21
2.3.1. Manevi	21
2.3.2. Maneviyat.....	21
2.3.3. Maneviyat ve Din	22
2.3.4. Maneviyat ve Din Ayrımı	22
2.3.5. Maneviyat ve Psikoloji	23
2.3.6. Manevi İyi Oluş.....	25
2.4. SABIR	26
2.4.1. Sabır Kavramı	26
2.4.2. Sabırsızlık.....	27
2.4.3. Sabrın Önemi.....	28
2.4.4. Sabrın Geliştirilmesi	28
2.4.5. Sabır Türleri	29
2.4.5.1. Schnitker'in Sınıflaması	29
2.4.5.2. Zaman Bakımından Sabır	29
2.4.5.3. Fonksiyonel Açıdan Sabır	30
2.4.6. Sabır ve İyi Oluş.....	30
2.4.7. Sabır ve Manevi Gelişim	30
2.4.8. Sabır ve Dindarlık.....	31
2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	32
2.5.1. Yaşamın Anlamı İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	32
2.5.2. Manevi İyi Oluş İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	37
2.5.3. Sabır İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	41

BÖLÜM III: YÖNTEM	45
3.1. Araştırma Modeli	45
3.2. Çalışma Grubu	45
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	48
3.3.2. Yaşamın Anlamı Ölçeği.....	48
3.3.3. Manevi İyi Oluş Ölçeği.....	49
3.3.4. Sabır Ölçeği.....	50
3.4. Verilerin Toplanması	51
3.5. Verilerin Analizi	51
BÖLÜM IV: BULGULAR ve YORUM	54
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	108
5.1. TARTIŞMA	108
5.1.1. Yaşamın Anlamı, Manevi İyi Oluş ve Sabır Arasındaki İlişkilere Dair Tartışma	108
5.1.2. Yaşamın Anlamı, Manevi İyi Oluş ve Sabır Puanlarının t-Testlerine Yönelik Tartışma.....	112
5.1.3. Yaşamın Anlamı, Manevi İyi Oluş ve Sabır Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizlerine Yönelik Tartışma	114
5.1.4. Manevi İyi Oluş ve Sabırın Yaşamın Anlamını Yordamasına Yönelik Tartışma	119
5.2. SONUÇ	122
5.3. ÖNERİLER	123
KAYNAKÇA	124
EKLER	144
ÖZGEÇMİŞ	150

BÖLÜM I: GİRİŞ

Aile, toplumun temel taşıdır ve aile için “çocuk” kavramı çok önemlidir. Bir çocuğun doğumu aile için birçok farklı yenilik ve değişiklik getirmektedir. Günlük yaşam, ailenin düzeni, yapılan faaliyetler, aile yapısı doğan çocuk ile beraber farklılaşmaktadır. Bunların yanında doğan çocuk eğer özel gereksinimi olan bir çocuk ise daha farklı durumlarla karşılaşmayı gerektirir ve anne-babanın sorumlulukları daha da arttırmaktadır (Akkök, 1984). Özel eğitilmiş bir çocuğa sahip olmak aile için zor bir durumdur. Bu durumu kabullenmesi, alışması zaman alabilir ve ailede bazı olumsuzluklara yol açabilmektedir. Özel gereksinimli çocuk ailede stres oluşturabilir. Ailede görülen maddi, fiziksel ve psikolojik etmenlerin yanı sıra aile üyelerinin, arkadaşlarının veya yakın çevredeki kişilerin gösterdikleri tepkiler de yaşanabilir. Seligman (1984) yaşanan bu olumsuzlukların anne-babanın kaygı yaşamaya yol açabileceğini ifade etmiştir. Kroth ve Edge (1997), anne ve babaların; sahip oldukları çocuğun yaşlarından farklı bir yapısının olduğunu kabul etmek ve buna alışmak, hastaneye daha sık gitmek, doktor, terapi uzmanı ve alanında uzman eğitimcilerle iletişim halinde olmak gibi durumlara alışmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca çocuğun bireysel, akademik, kültürel gelişiminden motor becerilerinin gelişimine kadar ailenin rolü çok önemlidir. Çocuğun erken tanısında, erken eğitime başlanmasında anne ve babalara büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu bireylerin topluma kazandırılması, istihdam edilmesi ve toplumla uyum içinde yaşayabilmesi açısından en birinci sırada gelen çocuğun ailesidir.

Aileler bu farklı duruma alışma, çocuklarının gereksinimini karşılama, karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma kapasitelerini bazı faktörler etkilemektedir. Bu zorlu süreçte aileyi etkileyen unsurlar arasında anne ve babanın bireysel özellikleri, ebeveynlerin bu süreçte birbirine olan destekleri, evliliklerinde olan uyumları, ailenin sahip olduğu dini inanç ve davranışları, ebeveynlerin sabır düzeyleri, ailenin ekonomik düzeyi gibi değişkenler sayılabilir. Aileler yaşadıkları bu durum ile yaşamlarında anlam bularak başa çıkabilirler. Yaşamında bir anlama sahip insanlar zorlu koşullar karşısında dayanıklılık gösterebilirler. Nitekim Frankl, Auschwitz’de

toplama kampındaki mahkûmlarda yaşamında bir anlama sahip olanların daha dayanıklı olduklarını söylemiştir. Yaşamda anlamın olması yaşamı daha anlamlı ve güzel kılar; en kötü şartlarda bile yaşamın devamı için en etkili faktör yaşamın anlamlı olmasıdır.

“Yaşamın anlamı nedir?” sorusu insanlık tarihinde hep incelenen bir konu olmuştur. Filozoflar, sanatçılar, teologlar, bilim insanları yaşamın anlamı ile ilgili olarak görüşlerini ifade etmişlerdir (Baş ve Hamarta, 2015). Eski zamanlarda olduğu gibi günümüzde de yaşamın anlamı çok fazla sorgulanmaktadır. Bahadır (2011), “Ben kimim, neyim, neden var oldum, nereden geldim ve nereye gidiyorum, yaşam nedir, yaşamın anlam ve amacı nedir?” gibi sorulara yoğun bir şekilde cevap arandığını ifade etmiştir. Yalom’a (2001) göre insan sürekli bir anlam arayışı içerisindedir. Bu anlam arayışı ile ilgili cevaplar sübjektif olmuştur. Adler (2004), insan sayısı ne kadarsa yaşamın anlamına ilişkin o kadar farklı görüş olduğunu ifade etmiştir. Yani her bireyin kendine ait, sübjektif bir yaşam anlamına sahip olabilir. Yaşamın anlamı ile ilgili literatürde farklı tanımlar mevcuttur. Yaşamın anlamını Frankl (2007) “Anlam arayışının içinde olduğu ve bireyin doğuştan sahip olduğu, hayata dair hedeflerle birlikte incelenen, insan yaşamının temel unsuru” olarak tanımlamıştır. İnsanın bu anlam arayışı ve anlam bulmasıyla beraber özellikle “anlamsızlık” hissi de günümüzde yoğun olarak yaşanmaktadır. Toplumda yaşanan değişimlerle beraber yaşamın anlamı ile ilgili de değişimler yaşanmıştır. Modern toplumun getirdiği zenginlik, ferah, imkanların yanında “anlamsızlık” yaşanmasında da artış meydana gelmiştir. Corey (2008), yirmi birinci yüzyılın en büyük problemlerinden birinin “varoluşsal boşluk” veya “anlamsızlık” olduğunu ifade etmiştir. Anlamsızlık, toplumun tarımsal yapıdan sanayileşmeye doğru geçişi ile birlikte daha çok yaşadığı bir durum haline dönüşmüştür (Frankl, 2015). Günümüz modern toplumundaki bireyler can sıkıntısı, stres, kaygı, bir amaca sahip olmamak ve ne yapacağını bilememek gibi durumlarla sık sık karşılaşmaktadır. Böylece yaşanan “varoluşsal boşluk” da artmıştır. Frankl (2009), varoluşsal boşluğun tanımı olarak “Kişinin canının sıkılması, duygularını yaşayamaması, kendisine ve çevreye yönelik duyarsızlaşması sebebiyle yapacağına karar verememesi ve yaptığı şeylerde amacını irdelemesi” olarak tanımlamıştır.

Kişiler hayatlarında anlam bulmak için farklı yollara başvururlar. Maneviyat bireyin hayatı anlamlandırmasında sıklıkla kullanılan bir yoldur. Tarih boyunca insanların kendinden üstün, aşkın ve manevi bir şeye inanma ihtiyacı olmuştur (Litwack, 2007). Manevi iyi oluşu Hawks ve diğerleri (1995) “Manevi gelişimin peşinden gitme ya da manen gelişmeye açık olma, diğer bireyler ile irtibat halinde olma, hayatta bir amaca ve anlama sahip olma, kendinden üstün bir güce dair olan inanç ve o güçle bağ kurma hissi” şeklinde tanımlamışlardır. Manevi iyi oluşu yüksek bireyler; hayatı anlamlandırma, kendiyile ve hayatıyla bir amaç oluşturabilme, zorluklar karşısında dayanabilme gibi davranışları gösterebilmektedirler. Birey maneviyata yönelmesiyle birlikte umut, aşkınlık, anlam ve mutluluk düzeyi artar (Çelimli ve Güldal, 2016).

Manevi iyi oluşun bir göstergesi de sabırdır. Hökelekli (2013) sabrı “Herhangi bir problem, sıkıntı ya da musibete uğrayan kişinin, kızgınlık ve isyan yaşamadan, serzeniş ve şikâyette bulunmadan, yaşadığı olayı soğukkanlı ve sakin bir şekilde karşılaması” olarak ifade etmiştir. Kişinin hayatında bir anlama ve amaca sahip olması, onun daha dayanıklı olmasını ve zorluklar karşısında yılmamasını sağlar. Zorluklarla karşılaştığında ayakta kalmayı başaran, sabır gösteren, anlamlı yaşama sahip olma hedefi olan bireyler psikolojik açıdan daha sağlamdır (Terzi, 2016). Kitko (2001), bireylerin dini inançlarının ve aşkın bir güce inanma durumunun, hayatlarında karşılaştıkları zorlu durumlar karşısında, bu durumları atlatmaları açısından bireylere yardımcı olduğunu ifade etmiştir.

Yukarıda ifade edildiği üzere özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip olmak aile için zor bir süreçtir. Bu zorlu süreçte ebevenyler için yardımcı olacak, süreci kolaylaştıracak etkenlerin varlığının araştırılması önemlidir. Bu ebevenylerin yaşamlarında anlam bulması, manevi yönden iyi olması ve sabır gösterebilmesi yaşadıkları zorlu süreci kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında aşağıdaki problem durumuna yanıt aranmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Araştırmanın problem durumunu “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşama anlam verme düzeyleri; manevi iyi oluş ve sabır düzeyleri açısından yordandırmakta mıdır?” oluşturmaktadır. Problem cümlesine bağlı olarak;

1.1.1. Alt Problemler

- 1) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı ve manevi iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı ve sabır puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 4) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları öğrenciye yakınlık durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 5) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları öğrenciye yakınlık durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 6) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları öğrenciye yakınlık durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 7) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 8) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 9) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 10) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- 11) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- 12) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

- 13) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 14) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 15) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 16) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları çocuğun tanı türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- 17) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları çocuğun tanı türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- 18) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları çocuğun tanı türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- 19) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları çocuğun tanı süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- 20) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları çocuğun tanı süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- 21) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları çocuğun tanı süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- 22) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları var olan anlam puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
- 23) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları bulunmaya çalışılan anlam puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
- 24) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları toplam yaşamın anlamı puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşama anlam verme düzeylerinin; manevi iyi oluş ve sabır düzeyleri açısından incelenmesidir. Bu amaca bağlı olarak;

- 1) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşama anlam verme düzeylerinin, manevi iyi oluş ve sabır ile ilişkisi olup olmadığı,
- 2) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır düzeylerinin öğrenciye yakınlık, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çocuğun tanı türü, çocuğun tanı süresi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı,
- 3) Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır düzeylerinin yaşamın anlamı düzeylerini yordayıp yordamadığına bakılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bir çocuğun doğumuyla beraber ailede birçok değişiklik meydana gelmektedir. Aile yapısı ve düzeni, günlük rutinler, yapılan faaliyetler doğan çocuk ile beraber farklılaşmaktadır. Eğer doğan çocuk eğer özel gereksinimi olan bir çocuk ise bu daha farklı ve zor bir durumdur. Normal çocuğa sahip ebeveynlere göre özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin sorumlulukları daha da arttırmaktadır (Akkök, 1984). Bu durumu kabullenmesi, alışması zaman alabilir ve ailede bazı olumsuzluklara yol açabilmektedir. Kroth ve Edge (1997), ebeveynlerin; sahip oldukları çocuğun yaşıtlarından farklı olduğunu kabul etmek ve buna alışmak, sık sık hastaneye gitmek gibi durumlara alışmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler bu duruma alışırken ve bu durumlarla başa çıkarken bazı faktörlerden etkilenmektedirler. Bu zorlu süreçte ebeveynlerin kişisel özellikleri, birbirine olan destekleri, evlilik uyumları, ailenin sahip olduğu dini inanç ve davranışları, ebeveynlerin sabır düzeyleri, ailenin ekonomik düzeyi gibi değişkenler sayılabilir. Aileler yaşadıkları bu durum ile yaşamlarında anlam bularak başa çıkabilirler. Yaşamında bir anlama sahip insanlar zorlu koşullar karşısında dayanıklılık gösterebilirler. Yaşamda anlamın olması yaşamı daha anlamlı ve güzel kılar; en kötü şartlarda bile yaşamın devamı için en etkili faktör yaşamın anlamlı olmasıdır.

Yaşamın anlamının ne olduğu bilim adamları, teologlar, sanatçılar, filozoflar tarafından yüz yıllardır sorgulanmıştır. İnsanlar kendilerine “Ben kimim, ne için yaşıyorum, yaşamımın amacı ne?” gibi soruları sormaktadırlar. Bazen yaşamın

anlamına ilişkin yanıt bulunurken bazen bulunamamaktadır. Yirmi birinci yüzyılda insanların yaşadığı en büyük problemlerden biri “varoluşsal boşluk” veya “anlamsızlık” durumudur (Corey, 2008). Frankl (2009), anlamsızlığı “yaşamın anlamının olmama hali” şeklinde tanımlamıştır. Anlamsızlık, kişiyi varoluşsal olarak boşluğa götüren bir durumdur. Bu anlamsızlığa karşılık yaşamda anlamın olması bireyin hayatı için bir hedef oluşturur.

Kişiler kendileri ve çevrelerini anlamlandırırken ve yaşamlarına ilişkin anlam bulurlarken farklı kaynaklara başvurabilirler. Maneviyat bireyin hayatı anlamlandırmasında sıklıkla kullandığı bir yoldur. Maneviyat insanların yaşamlarına anlam katmalarını sağlayan ve kendi değerlerine göre hayatı anlamlandırdığı bir unsurdur (Bekelman vd., 2007). Dursun (2019), yapmış olduğu çalışmada yaşamın anlamının maneviyatı %17 oranında yordadığını bulmuştur. Manevi iyi oluş ise; manevi gelişimin peşinde olma, yaşamda anlam ve amacın olması, kendinden üstün bir güce dair olan inanç ve o ile bağ kurabilme hissi şeklinde tanımlanmıştır (Hawks vd., 1995). Çalışkan (2020), yapmış olduğu çalışmada evli olan kişilerin manevi iyi oluş düzeyleri ile yaşamın anlamı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bulmuştur.

Sabır, pozitif psikolojide ve din alanında yeri olan, önem verilen bir özelliktir. Sabır aynı zamanda manevi bir değerdir (Mutluer, 2006). Zorluklar karşısında sabırlı olabilmek, her koşulda yaşamın bir anlamı ve amacı olduğu bilinciyle hareket etmek önemli bir değerdir. Sabırlı bireyler aynı zamanda uyumlu, sorumluluk sahibi ve deneyime açık bireylerdir (Schnitker ve Emmons, 2007). Türkgeldi (2019), yapmış olduğu çalışmasının sonucunda öğretmen adaylarının sahip oldukları sabır düzeyleri ile maneviyat düzeyleri ile arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir.

Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynler için yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır kavramlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynler bu zorlu süreçte yaşamlarında anlam bularak, manevi yönden iyi olarak ve sabırlı olarak bu zorlu süreçle daha iyi başa

çıkabilecekleri düşünülmektedir. Bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı ve yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği, araştırmada kullanılan ölçeklerin ölçmek istediği özellikleri ölçtüğü ve katılımcıların ölçeklerde yer alan maddelere içten, samimi ve doğru cevaplar verdiği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlıkları

Araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 eğitim-öğretim yılındaki Konya ilindeki özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynler ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma veri toplama araçlarından elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Özel Eğitim: Akranlarından gelişim ve bireysel özellikler olarak farklılık gösteren kişilerin sosyal ve eğitsel gereksinimlerini karşılamak amacıyla geliştirilmiş özel eğitim programları ve alanında uzman kişiler ile uygun yer ve zamanlarda yapılan eğitimidir (MEB, 2018).

Yaşamın Anlamı: Bireyin doğuştan getirdiği ve anlam arayışının içinde olduğu, yaşam hedefleriyle birlikte düşünülen, bireyin yaşamının temel unsurudur (Frankl, 2007).

Manevi İyi Oluş: Manevi gelişimin peşinde olma, yaşamda anlam ve amacın olması, kendinden üstün gördüğü bir güce olan inanç ve o güç ile bağ kurma hissidir (Hawks vd., 1995).

Sabır: Bireyin bir sıkıntı, problem ve zorluk yaşadığında, kızgınlık ve isyan hislerine kapılmadan, serzeniş ve şikâyet etmeden, yaşadığı durumu soğukkanlı ve sakin bir tarzda karşılayabilmesidir (Hökelekli, 2013).

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde özel eğitim, yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır ile ilgili kavramsal çerçeveye ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. ÖZEL EĞİTİM

2.1.1. Yetersizlik

Özyürek'e (2006) göre yetersizlik "zedelenme sonucunda organın işlevini yapamaması" durumudur. Eripek'e (2005) göre yetersizlik "Bir şeyi yapmada yeterli olamama, belirli bir şekilde davranmada sınırlı kapasiteye sahip olma" olarak tanımlamıştır. Bireyin kulağındaki zedelenme sebebiyle işitememesi o kişinin yetersizliğidir.

2.1.2. Engel

Engel, sözlükte "Bir şeyin olmasının önüne geçen sebep; ket, mâni, müşkül" anlamına gelmektedir (TDK, 2018). İlhan'a (2007) göre engel, kişinin gündelik yaşama uyum sağlamasını bozan bir durumdur. Cavkaytar ve Diken (2005), özel eğitimle alakalı olarak engeli "Kişinin yetersizliği sebebiyle yerine getirmesi gereken rolleri gerektiği şekilde yerine getiremeyecek durumda olma" olarak tanımlamışlardır. Özyürek (2006) engeli, bireyin yetersizliği sebebiyle davranışlarındaki sapma olarak ifade etmiştir. Yetersizlikler çevrenin etkisiyle ortadan kaldırılabilir.

2.1.3. Engellilik

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ün tanımına göre engellilik, "Bir engel ya da yetersizliğe sahip olma ile yaş, cinsiyet kültürel ve sosyal boyutlarla ilişkili olarak bireyin kendinden beklenen davranışları yeterince yapamaması veya kısıtlı olması hali"dir (Özmen ve Çetinkaya, 2012). Öner ve Yılmaz (2011) ise engeli "Altı ay ve daha uzun bir süredir devam eden bedensel, ruhsal ve zihinsel nedenlerle yaşam işlevlerinin zarara uğraması" olarak ifade etmişlerdir. 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da yer alan ifadeye göre; engelli birey, doğumla beraber veya daha

sonra herhangi bir sebeple bedensel, duyuşsal, zihinsel yeteneklerini kaybetmesi sebebiyle topluma uyumda ve günlük ihtiyaçlarını gidermede problem çeken ve destek, bakım, korunma ve danışmanlığa ihtiyacı olan bireydir (Kolat, 2010).

2.1.4. Özel Eğitim

Özel eğitimin tanımıyla ilgili literatürde farklı tanımlar mevcuttur. MEB'in zel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2018) zel eğitimin tanımı "Akranlarından gelişim özellikleri ve eğitsel yeterlilik bakımından farklılaşan bireylerin eğitimsel ve toplumsal gereksinimleri karşılamak için geliştirilen eğitim programı ve alanında uzman personel ile uygun yer ve zamanlarda sürdürülen eğitim" olarak yapılmıştır. Özsoy'a (2001) göre özel eğitim "Normal akranlarından beden, zihin ve sosyal gelişim özellikleri açısından farklı olan çocukların eğitim-öğretimlerini içeren çalışmalardır".

2.1.5. Özel Eğitimin nemi

Çağdaş toplumlarda insana yapılan yatırım en önemli yatırımdır. Toplumdaki bütün bireylerin eğitim hakkı vardır. Engelli bireylerin eğitimi de önemli bir husustur. Farklı sebeplerden dolayı yetersizliği olan ve topluma uyum sağlamak, toplumun bir parçası olmak isteyen bu bireylere eğitim hizmeti sunmak gerekir. Bu yüzden özel eğitimin yaygın bir hale getirilmesi önem arz etmektedir. Herhangi bir engele sahip bireye eğitim vererek topluma faydalı bir hale getirmek, onlar için iş olanakları oluşturmak ve bu kişilere destek olmaya çalışmak toplumdaki her birey için bir insanlık vazifesi olarak algılanması gerekmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2005).

2.1.6. Özel Eğitimin Amacı ve İlkeleri

Özel eğitimin amaçları olarak "Engelli kişilerin toplumdaki rollerini gerçekleştirmesini sağlayan, diğer bireyler ile ilişki kurabilen, iş birliği ile görev alabilen, çevreye uyum sağlamış, üretken ve hayatından mutluluk duyan bir birey olarak yetişmelerini sağlamak" şeklinde sıralanabilir (MEB, 2000).

Özel eğitimle ilgili olarak 9 tane ilke vardır (573 Sayılı KHK, 1997). Bunlar ;

1. Özel eğitim ihtiyacına sahip tüm kişiler kendi ilgi, yetenek, yeterliliklerine göre özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
2. Özel eğitim gereksinimli bireylere yönelik olan eğitimin erken yaşta başlanması esastır.
3. Özel eğitimle ilgili hizmetler, mümkün olduğu kadar özel eğitim gereksinimli bireyi kendi çevresinde olacak şekilde planlanır.
4. Özel eğitim gereksinimli bireyin eğitsel durumu dikkate alınıp yetersizlik yaşamayan kendi akranları ile eğitilmesine gayret edilir.
5. Özel eğitime gereksinim duyan bireyin eğitimini kesinti olmadan sürdürebilmesi için her tür ve kademedeki ihtiyaç duyulan rehabilite hizmetini sağlayan kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapılır.
6. Bu bireylere yönelik olarak bireysel eğitim plâni hazırlanır ve bu bireysel eğitim planları özel eğitim ihtiyacı olan bireye özgü olarak uygulanır.
7. Süreçte ailenin aktif katılımının sağlanması esastır.
8. Özel eğitime ilişkin politikaların geliştirilme sürecinde, özel eğitime gereksinimli bireylere yönelik olarak faaliyet yapan sivil toplum kuruluşlarının konu ile ilgili fikirlerine önem gösterilir.
9. Özel eğitim hizmetleri, bireyin toplumla olan etkileşimini kapsayıcı şekilde planlanır.

2.1.7. Özel Eğitimde Engel Türleri

Özel eğitimde yer alan engel türleri MEB'in Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği dikkate alınarak aşağıda listelenmiştir. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığının yayınlamış olduğu çalışma rehberinden de faydalanılmıştır (Yancı, 2010).

2.1.7.1. Zihinsel Engellilik

Zihinsel engellilik; zihinle ilgili işlevlerde, kavram becerilerinde ve sosyal davranışlarda ortaya çıkan sınırlılıklarla ilgili olarak ortaya çıkan bir yetersizlik durumudur. Zihinsel engelliliğin başlaması 18 yaşından öncedir. Zihinsel engellilikle ilgili olarak farklı derecelendirmeler vardır ve bununla ilgili olarak sınıflandırma mevcuttur (Eripek, 1993). Aşağıda bu sınıflandırmaya yer verilmiştir.

2.1.7.1.1. Hafif Derecede Zihinsel Engel

Hafif derecede zihinsel engeli olan kişilerin zekâ bölümleri 50 ile 70 puan arasındadır. Hafif derecede zihinsel engele sahip kişiler zekâ yaşı olarak 8 yıl 6 ay-10 yıl 10 ay aralığındadır. Dış görünüş olarak normal insanlardan bir farkları yoktur. Okul çağına kadar diğer çocuklardan ayırt edilemezler (Eripek, 1993). Ersoy ve Avcı'ya (2001) göre bu kategoriye genellikle yavaş öğrenen çocuklar girmektedirler.

2.1.7.1.2. Orta Derecede Zihinsel Engel

Günaydın'a (2016) göre orta derecede zihinsel engele sahip bireylerin zekâ bölümleri 35-40 ile 50-55 aralığındadır. Zekâ yaşı olarak yaklaşık 6 yaş 1 ay-8 yaş 5 ay arasındadır. İletişim kurmayı öğrenebilirler fakat toplumsal kurallara uymada zorluk yaşarlar. Akademik durum olarak genellikle ikinci sınıf düzeyinde yer almaktadırlar. Yavaş öğrenen bir yapıları vardır. Günlük yaşam becerilerini yapabilmeleri açısından erken tanının önemi büyüktür. Fazla beceri gerektirmeyen becerileri yakınlarının gözetimi altında yapabilirler.

2.1.7.1.3. Ağır Derecede Zihinsel Engel

Özer'e (2005) göre ağır derece zihin engeline sahip bireylerin zekâ puanları 20-25 puan ile 35-40 puan arasında yer alır. Hayatlarının her safhasında özel eğitime ve destek eğitimine ihtiyaç duyarlar. Sözselsel iletişimleri yok denecek kadar azdır. Hayatlarını birine bağımlı olarak idame ettirirler. Bazı ağır derecede zihinsel yetersizliği olan bireyler erken tanı ve yoğun eğitim ile basit düzeydeki işleri birinin denetiminde gerçekleştirebilirler.

2.1.7.1.4. Çok Ağır Derecede Zihinsel Engel

Eripek'e (1993) göre çok ağır derecede zihinsel engele sahip kişiler zekâ puanı olarak 20-25 puanda veya daha aşağıdadır. Bireysel ihtiyaçlarını giderme konusunda yetersizlik yaşarlar. Hareket kapasiteleri sınırlıdır. Bakım veren kişi tarafından gözetilmeleri gerekir. Ölüm oranları yüksektir.

2.1.7.2. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

Kiriş ve Karakaş (2004), dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunu (DEHB), “İlk olarak 7 yaşının öncesinde görülen ve dikkat eksikliği, normalden fazla hareketlilik, dürtüsel davranışa sahip olmak, bir şeye odaklanırken güçlük çekme belirtilerini gösteren nöropsikiyatrik bir durum” olarak tanımlamışlardır. DEHB tanısı olan bireyler kurallara uyma konusunda problem, arkadaş ilişkilerinde güçlük, dikkatini yönlendirememeye, akademik başarısızlık gibi klinik özellikleri içerir.

2.1.7.3. Özel Öğrenme Güçlüğü

Courtad ve Bakken (2011), özel öğrenme güçlüğüne “Bireyin kendini ifade etme, öğrenmiş olduğu bilgileri davranışa dönüştürme dönüştürme, hatırlama ve öğrendiği bilgileri ve yaşadığı olayları hafızasına kaydetme gibi durumlarda kısıtlılık” olarak tanımlamışlardır. Üç gruba ayrılmıştır. Bunlar; hafif, orta ve ileri düzeydir. Kaptanoğlu'na (2016) göre özel öğrenme güçlüğü %5-12 oranında genetik faktörlere dayanmaktadır.

Özel öğrenme güçlükleri, Zihinsel Hastalıklar Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı (DSM-IV)'nda dört ana başlıkta toplanmıştır. Bunlar; okuma bozukluğu (disleksi), yazılı anlatım bozukluğu (disgrafi), matematik öğrenme bozukluğu (diskalkuli), ve herhangi bir isim verilemeyen öğrenme güçlükleridir (Köroğlu, 2008).

2.1.7.4. Dil ve Konuşma Güçlüğü

Tanrıdağ (2009), dil ve konuşma bozukluğunu “Ses üretebilmek amacıyla ihtiyaç duyulan bilişsel, dilsel ve motor becerilerin yerine getirilme sürecinde yaşanan aksaklıklar” şeklinde ifade etmiştir. Bu becerilerin herhangi birinin eksik olması ya da problem olması durumunda konuşma işlemi gerçekleşmez.

2.1.7.5. Görme Engeli

Özer (2005), görme engeli kavramının hem az gören bireyler için hem de tamamen görmeyen kişiler için kullanılabildiğini ifade etmiştir. Her görme kaybı yaşayan çocuk destek eğitimi almak zorunda değildir. Görme kaybı ne zaman öğrencinin öğrenmesini engellerse o zaman özel eğitime ihtiyaç duyulur.

Görme engelli çocukların bireysel gelişiminde farklı faktörler etkilidir. Görme engelli çocuğun ailesinin ve çocuğun bir parçası olduğu toplumun çocuğa olan tutumu, çocuğun erken yaşlardan itibaren aldığı eğitim gibi unsurlar görme engelli bireyin gelişimi açısından önemlidir (Karademir ve ark, 2011). Diğer özel eğitim tanılarında olduğu gibi görme engelli olan çocuklar için de erken tanı ve erken yaşlarda başlanan eğitimin faydası çoktur.

2.1.7.6. İşitme Engeli

İşitme engeli, “İşitme duyarlılığının; kişinin gelişim, öğrenme ve özellikle iletişim ile ilgili olan görev ve sorumlulukların yeteri kadar ifa edememesi durumu” olarak tanımlanmıştır (MEB, 1991). İşitme engeli doğuştan ya da daha sonrasında gerçekleşebilir. MEB işitme engelli bireyleri ağır işiten bireyler ve işitemeyenler olarak iki farklı gruba ayırmıştır (MEB, 2000).

2.1.7.6.1. İşitemeyenler

Özer (2005), işitemeyenleri “İşitme kayıpları 70 Db ve üzeri olan birey” olarak tanımlamıştır. İşitme kayıpları ana dilini öğrenmesine engel olacak düzeyde engeli olan ve özel eğitim alması gereken bireylerdir.

2.1.7.6.2. Ağır İşitenler

Özer (2005), ağır işitenleri “Farklı sebeplerden dolayı işitme kaybı yaşayan bireyin doğal olarak dilini öğrenmesini zorlayan düzeyde işitme engeli olup özel eğitim ihtiyacı hisseden bireyler” olarak ifade etmiştir.

2.1.7.7. Serebral Palsi

Serebral Palsi, merkezi sinir sisteminde oluşan hasardan kaynaklı bir rahatsızlık olup hareket bozukluğunu ifade etmektedir. Serebral Palsiye sahip

çocukların genellikle kendi işlerini yapmada eksiklik yaşadığı görülmüştür (Raina ve ark, 2005). Kerem ve diğerleri (2000), Serebral Palsili çocuklarda; istemli, kontrollü koordineli hareketler çok yavaş geliştiğini ifade etmişlerdir.

2.1.7.8. Birden Fazla Yetersizlik

Pletsch (2015), birden fazla yetersizlik olduğunda genelde duyuşsal ve bedensel yetersizliğin yanı sıra otizm spektrum bozukluğunun da görülebildiği bir tanıdır. Çoklu yetersizliği olan bireylerin genelde ağır düzeyde zihinsel engeli vardır.

2.2. YAŞAMIN ANLAMAMI

2.2.1. Yaşam

Türk Dil Kurumu sözlüğünde, yaşam kavramının farklı tanımları mevcuttur. Bu tanımlarda yaşam “1. Hayat, dirim., 2. Ömür, doğumdan ölüme kadar olan süre., 3. Yaşantı.” şeklinde geçmektedir (TDK, 1998).

2.2.2. Anlam

Anlam kavramıyla ilgili olarak farklı tanımlar mevcuttur. Anlamın Türk Dil Kurumu sözlüğündeki tanımı “Mana, fehva; bir sözcük, olay veya davranıştan anlaşılan şey; bunların hatıra getirdiği fikir veya nesne” şeklindedir (TDK, 1998). Demir ve Acar (1997) ise anlamı “Bir kelimenin, nesnenin veya sembolün taşıdığı bilişsel veya duyuşsal içerik” olarak ifade etmişlerdir.

Varoluşsal açıdan düşünöldüğünde anlam kavramı; hayatın temelini oluşturan, insanın hayatını şekillendiren, hayattaki olaylara karşı yaklaşımını etkileyen bir modeldir. Bu şekilde bir manası olan anlam bireyin yaşamını derleyen, düzenli hale getiren bir konumdadır (Mckenzie, 1986). Akın ve Taş’a (2015) göre anlam yaşamın bilincinde olmayı sağlayan ve yaşama ilişkin planlama yapmaya aracı olan bağlantıdır. Das’a (1998) göre, anlamların hayatımızda birçok işlevi vardır. Bunlar; yaşamımızı düzenlemesi, yeni durumlar oluşturması ve insana yaşamak için sebepler oluşturmasıdır. Rollo May (2012) ise insanın anlama sahip olmasının mecbur olduğunu ifade etmiştir.

2.2.3. Yaşamın Anlamı

Yaşamın anlamının ne olduğuyula ilgili olarak literatürde birçok açıklama bulunmaktadır. Yaşamın anlamını Frankl (2007), “Bireyin doğumuyula birlikte sahip olduğuyula ve anlam arayışının içinde olduğuyula, hayat gayeleri ile beraber birlikte ele alınan, bireyin yaşamının temel kaynağı” olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımlamasında Frankl (2013) yaşamın anlamını “Bireyin sahip olduğuyula temel güdüleyici güç ve bu gücü keşfetme uğraşısı” olarak tanımlamıştır. Diğer bir tanımda “Bireylerin sahip olduğuyula anlam ve yaşamlarına ilişkin olan amaçlarını şekillendirmede veya onları güçlendirmede etkili olan arzu” olarak tanımlanmıştır (Steger vd., 2008). Yapılan bu tanımlardan yola çıkılarak yaşamın anlamı bireyin doğuştan sahip olduğuyula, anlam arayışında olan olan kişinin kendisi ve çevresiyle ilgili anlam bulmasını sağlayan, bireyin yaşam amacı oluşturma konusunda etkisi olan temel faktör olarak tanımlanabilir.

İnsanın anlam arayışı doğuştandır (Bahadır, 2011). Frankl’a (2015) göre insanın anlam arayışı temel güdüdür. Yaşama anlam verme; evrenin neden yaratıldığını ve evrende varoluşu sebebini anlama ve insanın bu evrendeki yerini keşfetmeye olan bir arayıştır (Sezen, 2015). Yalom’a (2001) göre insan sürekli bir anlam arayışı içerisindedir. Bu anlam arayışı ile ilgili cevaplar sübjektif olmuştur. Adler (2004) konuyula ilgili olarak:“İnsan sayısı ne kadar ise, yaşamın anlamıyla ilgili o kadar farklı görüşler vardır” demiştir. Yani her bireyin kendine ait, sübjektif bir yaşam amacı olabilir. Frank (2010) da yaşamın anlamı insandan insana farklılık gösterdiğini ifade etmiştir.

Frankl (2013), bireyin anlam arayışının temelde üç tane ilkesi olduğunu ifade etmiştir. Bunlar;

1. Kişinin en temel ihtiyacı yaşamında bir anlam bulmaktır.
2. Birey, yaşamının anlamını kendisi bulabilir.
3. Koşullar ne olursa olsun yaşamda bir anlam bulunabilir.

Bireyin yaşamında anlam olması bireyin hayatını daha yaşanabilir bir hale getirir ve davranışlarına yön verir. Frankl'a (2009) göre yaşamda anlama sahip bireyler zorlu koşullar karşısında dayanabilirler. Nitekim Frankl, Auschwitz kampındaki mahkumların yaşama tutunmalarında fiziksel güçten ziyade yaşamda anlam ihtiyacını ön plana çıkarmıştır.

Yalom'a (2001) göre yaşamın anlamı ikiye ayrılır. Bunlar kozmik ve kişisel anlamlardır. Yalom hayatın kozmik anlamı dendiğinde akla dine ait geleneğinin, bireyin yaşamının ve dünyanın Tanrı'nın yapmış olduğu bir planın parçası olduğu yönündeki anlam şekline dayanan, insanın hayatının Tanrı'ya benzemeye çalışmak olması gerektiği, Tanrı'nın en iyi ve en güzeli temsil ettiği ve bunlardan dolayı yaşamın amacı en iyi ve en güzele ulaşmak için çaba göstermek gelir. Yaşamın anlamına dair diğer kısım olan kişisel anlam ise bireyin yaşamını anlamlı hale getirecek bireysel unsurlardan bahseder.

2.2.4. Anlamsızlık

Yirmi birinci yüzyılda insanoğlunun en büyük sorunlarından biri “varoluşsal boşluk” veya “anlamsızlık” durumudur (Corey, 2008). Sanayi Devrimi ile birlikte toplumda tarımsal faaliyetlerden sanayi ağırlıklı faaliyetlere geçilmiştir ve böylece “anlamsızlık” hissi toplumda daha çok hissedilir hale gelmiştir (Frankl, 2015; Yalom, 2013). Frankl'a (2009) göre anlamsızlık “yaşamda anlamın olmayışı”dır. Anlamsızlık, bireylerin kendilerini amaçsız, idealsiz hissettiklerinde veya çözüm üretmede konusunda problem yaşadıklarında meydana gelir (Harlow ve Newcomb, 1990).

Anlamsızlık, bireyde varoluşsal boşluğa sebep olan bir unsurdur. Frankl varoluşsal boşluğu; bireyin canının sıkılması, duyguları yaşamakta güçlük, kendine ve çevreye ilişkin duyarsızlık yaşamasıyla ne yapacağını bilememesi olarak tanımlamıştır. Bireyler yaşamlarında bir anlam, amaç, değer ve gelecek planlamasından yoksun olarak yaşadıklarında stres ve psikolojik sıkıntılar yaşamaktadırlar (Sayar, 2014). Yaşamın anlamının olmaması belirsizliği netice verir o da kaygıya sebep olur (Tarhan, 2018). Frankl (2010) da geliştirdiği Logoterapi

yaklaşımında yaşamda anlam olmayışın stres ve kaygının temel unsuru olduğunu ifade etmiştir.

2.2.5. Yaşamın Anlamı ve Din

Hayatın anlamıyla ilgili konuların başında dini inançlar gelir (Runzo ve Martin, 2002). İnsanın hayatına anlam katan en önemli kaynaklardan biri dindir. Şentürk'e (2013) göre din bireyin anlamlarını şekillendirmede ve bireyin dünya görüşünün oluşmasında temel unsurdur. Her din yaşamın anlamı ile ilgili olarak bir düşünce sistemine sahiptir ve bu fikirler anlam arayışında olan bireylere bir pusula, bir yol gösterici görevini taşır (Runzo ve Martin, 2002). Albert Einstein'ın "Yaşamın anlamı ile ilgili gerçekçi ve tatminkâr cevap bulabilen birey, dindar bireydir" ifadesini samimiyetle benimsediğini ifade eden Frankl'a göre hayatın anlamına dair soru sormak, nihayetinde Tanrı ile ilgili olan sorulara dönüşür (Bahadır, 2002).

Bahadır (1999), modern yaşamın sunduğu teknolojik gelişmeler birçok imkânı sunmuş olsa da beraberinde güven problemi, doyumsuz olma, stres ve endişe gibi duyguları da beraberinde getirdiğini ifade etmiştir. Yalom'a (2001) göre bugünün şehirleşmiş ve sanayileşmiş dünyasında bireyin yaşamında yeteri kadar anlama sahip olamadığı ve anlamsızlık durumu içinde olduğu söylenebilir. Yaşanan bu anlamsızlık hissinin giderilmesinde dinin önemli bir yeri vardır.

Dinler insanlık tarihi boyunca var olmuşlardır çünkü bireylere hayatın güçlüklerine dayanabilmeleri açısından bir anlam ve amaç duygusu vermektedirler (Göka, 2013). Dinler üzüntü, acı, kaygı ve ölüm gibi hayatın gerçek sorunlarıyla yüz yüze gelmekle ilgilidir (Ward, 2002). Din yaşanan olumsuz durumlara karşı bireylerin ruhsal durumunu tatmin ederek onları rahatlatır.

2.2.6. Yaşamın Anlamı ve Psikoloji

Psikoloji, insanın davranışlarını ve düşünme süreçlerini bilimsel teknikler ile araştıran bir bilim dalıdır (Morris 2002). Ayrıca psikoloji bireyin yaşamını anlamlı yapan değişkenlerin neler olduğunu araştırmaktadır (Steger ve Kashdan, 2013). Psikoloji literatüründe bireyin anlam denilince ne anladıkları, anlam arayışında

olmaları ve nasıl anlam buldukları ve tüm bu unsurların bireyin yaşamına etkileri gibi konular incelenen konular arasındadır.

1960’larda psikolojide hâkim ekol olan davranışçılık insanı nötr bir yapıda, sebep ve sonuç, ödül ve ceza odaklı olarak incelemiştir (Cengil, 2002). Farklı bir ekol olan psikanaliz ise kişinin sahip olduğu güdülerin ve bilinçdışı süreçlerin davranışlarını şekillendirmesinde temel unsur olduğunu vurgulamıştır (Düzgün 2007).

II. Dünya Savaşı’nda yaşanan kayıplar, travmalar, çekilen acılar insan hayatının değersizleştiği düşüncesinin oluşmasına sebep olmuş ve bu durum insanların varoluşla ilgili sorularına cevap arayışlarını arttırmıştır. Bireyin yaşamında anlam bulmaya çalışması ile ilgili ilk bilimsel çalışmalar Frankl’ın kurucusu olduğu Logoterapi’ye dayanır. Frankl’ın (2010) ortaya atmış olduğu Logoterapideki “logos” kelime olarak Yunancadır ve “anlam” anlamına gelmektedir. Bu sebeple “Logoterapi” de “anlam terapisi” olarak adlandırılır. Logoterapiye göre bireyin yaşamında anlam arayışı içinde olması onun açısından temel bir motivasyondur. Logoterapi bireylere kendi yaşamlarında anlam bulması için yardım eder. Aranılan anlam yalnızca kişinin kendisi tarafından bulunabilir. Kişi yaşamındaki en zor şartlara bile yaşamında anlamın olmasıyla dayanabilir. Birey anlam arayışında her zaman bir anlama ulaşamayabilir. Frankl bu durumu varoluşsal engelleme olarak nitelendirmiştir ve varoluşsal engelleme zamanla varoluşsal boşluğa yol açar (Budak, 2003). Bireyin yaşamında anlam olmaması bireyde umutsuz olma, depresyon, hayatını sürdürmek istememe gibi durumlara sebep olabilir.

2.2.7. Yaşamın Anlamı ve Felsefe

Felsefenin temel sorularından biri “Yaşamın anlamı nedir?” sorusudur (Battista ve Almond, 1973). Sorulan bu soru insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanda yaratılış olarak kendinde ve çevresinde olup bitenleri anlamaya yönelik bir arzu vardır. Yaşamda anlam konusu daha çok Varoluşçuluk akımı içinde incelenir. (Kızılırmak, 2015). Varoluşçuluk; insanın kendi değerlerini oluşturabileceğini, geleceğini kurabileceğini, kâinatta kendi varlığını oluşturabileceğini savunan bir felsefe akımıdır. Varoluşçular insanın kendi yaşamını kendisinin anlamlandırıldığını

belirtir. Altıntaş ve Gültekin (2005), her bireyin bir anlam arayışı içinde olduğunu ve herkesin yaşamında bir amaç ve anlam bulabileceğini ifade etmişlerdir.

20. yy. varoluşçu filozofların olan Jean Paul Sartre Albert Camus'un yazılarında ana tema, yaşamda anlamın olması ya da anlamsızlıktır. Camus'a (1998) göre "İnsan yaşamının anlamsızlığına rağmen, yaşamaya devam edip etmemek" konusu irdelenmesi gereken en önemli konudur. Sezer (2012) ise Kierkegaard'ın yaşamın anlamı ile ilgili sorularının cevabını dinden aldığını ifade eder. Kierkegaard bir yaratıcının varlığına ve ölümden sonra olan hayata dair inanç, insanı yaşadığı sıkıntılardan, bunalımlardan kurtarabileceğini söylemiştir.

2.3. MANEVİ İYİ OLUŞ

2.3.1. Manevi

Manevi kelimesi, "Görülmeyen ve duyularla sezilen, ruhaniyatla ilgili, tinsel, maddi karşıtı, içsel olan şey" anlamlarına sahiptir (TDK, 2019). Manevi sözcüğü Arapça kökenli bir kelimedir. İngilizce karşılığı "spritüel" olarak geçmektedir (Red House,1985).

2.3.2. Maneviyat

Maneviyat, manevi kelimesinden türemiştir ve manevi kelimesinin Arapça'daki çoğul halidir. Türkçe'de tanım olarak "yürek gücü, moral" anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2019). Maneviyat, maddiyatın ötesinde bir varlığa olan inanç, kâinata içten bağlılık ve bütünlük duygusunu içinde barındıran bireyin varoluşuyla ilgili bir özelliktir (Myers, Sweeney ve Witmer, 2000). Helminiak'a (2001) göre maneviyat insanlığın ortak bir paydasıdır. Bu durumu Ekşi, Boyalı ve Ümmet (2019), maneviyatın evrensel boyutlu bir yapı olarak ifade etmişlerdir.

Chandler, Holden ve Kolander'e (1992) göre maneviyat, 7 boyuttan oluşmaktadır. Bunlar:

1. Bireyin doğuştan sahip olduğu potansiyel: Maneviyat tüm bireylerde vardır.
2. Eğilim: Maneviyatın bireyin yaşamının merkezinde olduğudur.

3. Arama: Birey maneviyatla ilgili şartları kendi oluşturabilir.
4. Kişinin güncel odağı: Kişinin mevcut olan psikolojik durumudur.
5. Aşmak: Kişinin var olan durumundan daha iyiye doğru gitmesidir.
6. Daha fazla bilgi: Bireyin bilgi seviyesini artırmasıdır.
7. Sevgi potansiyelinin artması: Bireyin bilgi seviyesinde artış olmasıyla beraber daha kapsamlı bir yaşam amacına sahip olması, değerlerle birlikte gelişiminin gerçekleşmesidir.

2.3.3. Maneviyat ve Din

Tanım olarak bakıldığında din; hayatın her alanında olan, emir ve yasaklardan oluşan, hayatın çeşitli alanında çeşitli davranışların olmasını sağlayan ahlaki öğretilerdir (Bilgin, 2014). Maneviyat ise aşkın olanla ilgili kısmı aramayı ve keşfetmeyi içerir (Koenig, 1998). Bir başka tanımda Çetinkaya, Altundağ ve Azak (2017), maneviyatı “Kişinin yaşam boyu edindiği bilgiler sonucu oluşan ve kişinin yaşam amacını oluşturmasını sağlayan, kişi için anlamlı olan unsurları içeren bir yapı” olarak tanımlamışlardır.

2.3.4. Maneviyat ve Din Ayrımı

Maneviyat kavramı 1970’li yıllara gelinceye kadar din ile birlikte anılmıştır. Daha sonrasında ise dinden ayrı olarak tanımlanmaya başlamıştır. 1990’lı yıllar sonrasında maneviyat dini anlamından ziyade daha geniş bir kapsama ulaşmış ve bu yıllardan itibaren maneviyat ve din farklı tanımlanmaya başlanmıştır. 2000’li yıllarda maneviyatın tanımı daha çok aşkınlık, yaşamın anlam ve amacı gibi ifadelerle karşılık bulmuştur (Düzgüner, 2016).

Apak ve Acar’a (2018) göre din ve maneviyat kavramlarına yönelik farklı bakış açıları mevcuttur. Bunlar 4 şekilde sınıflandırılabilir:

- 1) Din ve maneviyatın aynı kavramlar olarak kullanıldığı geleneksel yaklaşım,

2) 1980'lerin son yıllarında din ve maneviyat kavramlarının farklı kavramlar olarak kullanıldığı, maneviyatın dini anlamı dışında başka anlamları da olabileceğini savunan yaklaşım,

3) Maneviyatın hem dini hem de bireysel tecrübeleri içine alan daha geniş bir perspektifi savunan yaklaşım,

4) Maneviyatın dinin bir alt boyutu olarak ifade edildiği yaklaşım şeklinde özetlenmesi mümkündür.

Zinnbauer ve Pargament (2013), geleneksel anlayışı olan kişilerin maneviyatı ve dini beraber algıladıklarını; maneviyatı dinin dışında bir kavram olarak tanımlayanların ise dini bir yönelimlerinin olmadığını, maneviyata önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Özdoğan'a (2005) göre din içinde manevilik hissini taşır. Dindar bireyler, manevi ihtiyaçlarını dini yollar ile karşılayabilmektedir. Fakat manevilik dini öğeler barındırır da tamamen din ile ilgili olmak zorunda değildir (Acar, 2014). Örneğin Erich Fromm kendisinin "mistik bir ateist" olduğunu ifade etmiştir (Karacoşkun, 2006). Koenig (2004), maneviyatı kişinin yaşamı süresince kutsal olan bulmaya çalışması, keşfetmesi ve dönüştürme çabası olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca dinin kendine özgü ritüelleri, inancı ve öğretileri, etkinlikleri ve sınırları vardır. Maneviyat dini inanç ve uygulamaları içine alan, kapsamı dine göre daha geniş olan bir kavamdır. Dolayısıyla kişinin sahip olduğu manevi inanç ile ilgili olarak dinle mutlaka ilişki olması gerekmez.

2.3.5. Maneviyat ve Psikoloji

Psikoloji, manevi iyi oluş kavramını bilimsel olarak incelemiştir. 1970'lerden itibaren gerçekleşen gelişmelerle beraber maneviyat kavramı bilimsel yöntem ve tekniklerle çalışılan bir konu haline gelmiştir (Tuncay, 2007). Manevi iyi oluş ile ilgili bilimsel çalışmalarda 21. yüzyılın başlarından itibaren artış gözlenmiştir. Ülkemizde de 2014 yılıyla beraber Kayseri'de yer alan Erciyes Üniversitesi Psikolojik Danışma Merkezi, Ulusal Maneviyat Psikolojisi Sempozyumları gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Psikoloji ile maneviyatı ilk kez William James ve Alfred Adler bir araya getirmiştir (Dailey vd., 2011). Adler'e göre insanlar daima kendinden üstün, aşkın güçler ile ilişki halinde olmuştur. Ayrıca her birey kainatla ilişki kurmayla ilgili görevleri vardır.

Jung'a göre (1933) maneviyat, incelenmesi gereken önemli bir konudur. İnsan manevi yönü olan bir varlıktır ve benlik maneviyatı içermektedir. İnsan kendinde var olan manevi gücü kullanarak daha iyi bir duruma gelebilir (Jung, 1964). Jung insanların psikososyal, psikoseksüel yapılarının yanı sıra psikospiritüel bir yapılarının da olduğunu ifade etmiştir. Bunların yanında insanın tüm problemlerinin manevi olduğunu söyleyerek bu alanda bir ilke imza atmıştır. Jung'a göre yaşanan manevi sıkıntılar çözülmeden bireyin iyileşmesi mümkün değildir (Gürsu ve Ay, 2018).

1950'li yıllara gelindiğinde Maslow maneviyat, ahlak ve değer gelişiminden söz etmiştir (Shultz ve Shultz, 2011). Maslow'a (1993) göre maneviyat insan yaşamının bir parçasını teşkil etmektedir. Konu ile ilgili olarak Rogers (1961) manevi iyilik halinin kendini gerçekleştirme kavramının bir unsuru olduğunu ifade etmiştir.

Rollo May ve Victor Frankl da maneviyata görüşlerinde yer vermişlerdir. (Eliason vd., 2001). Frankl'a (1985) göre bireyin içsel değerleri maneviyata dayanmaktadır ve kişinin manevi açıdan özgür olması yaşamında anlam ve amaç sahibi açısından etkilidir.

Günümüz psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları da danışanların manevi sorunlarının dikkatle, titizlikle ve sürekli olarak dikkate alınmasıyla başarılı bir psikolojik danışma süreci olacağını ifade etmiştir (Stanard vd., 2000). Cashwell (2001), ruh sağlığı uzmanlarının dinin ve maneviyatın bireyin iyi oluşunda üstlendiği görevi kabul etmeye başladıklarını söylemiştir.

2.3.6. Manevi İyi Oluş

Manevi iyi oluş kavramı psikoloji biliminde incelenen konular içinde yer almaktadır. Acar (2014), hızlı değişim ve gelişim gösteren dünyaya uyum sağlamakta güçlük çeken bireylerin var olması sebebiyle manevi iyi oluşun daha çok incelenmesi gerektiğini söylemiştir.

Ellison (1983), manevi iyi oluşu “Bireyin varoluşuyla, kendi içsel durumuyla veya Tanrı ile olan bağı güçlendiren bir kavram” olarak tanımlamıştır. Manevi iyi oluşun bir diğer tanımını da Opatz (1986) yapmıştır. Opatz (1986), “Kişinin kendi var oluşunda olan anlam ve amacı aramaya karşı istekliliği, soyut şeyleri kavrayabilmesi” olarak tanımlamıştır. Manevi iyi oluş; manevi gelişimin peşinde olma, yaşamda bir anlam ve amaç sahibi olma, kendinden üstün, aşkın bir güce inanma ve o bağ kurma hissi” şeklinde de ifade edilebilir (Hawks vd., 1995). Yapılan bu tanımların ortak noktaları dikkate alınarak manevi iyi oluşun “Hayatın anlamını ve amacını arama içerisinde olan bireyin yüce bir güce olan inancı ve o güçle ilişki halinde yaşaması, kendisiyle ve toplumla barışık bir yaşam sürmesi” şeklinde tanımı yapılabilir.

Moberg’e (1984) göre, manevi iyi oluş iki boyut içerir. Bunlar varoluşsal boyut ve dinsel boyuttur. Varoluşsal boyut; kişinin kendi öz benliği ve diğer kişilerle olan iletişimini içeren, hayattaki anlam ve amacı vurgulayan bir yapıdır. Dinsel boyut ise bireyin yüce bir güç ile olan ilişkisini ifade eder.

Manevi iyi oluşun bireyin yaşamında birçok etkisi vardır. Manevi iyi oluş kişinin yaşamında düzen, istikrar, uyum gibi gelişmelerini sağlarken; kişilerin arasında da uyumlu olmalarına yardımcı olur. Böylece kişinin öz benliğiyle, parçası olduğu toplum ile ve Tanrı ile olan yakınlık düzeyi artmaktadır (Mahdian ve Ghaffari, 2016). Shahidi ve Hamdie (2002), manevi iyi oluşu yüksek olan bireyler ile ilgili olarak hayatlarının daha sağlıklı, yaşamlarından daha fazla memnun ve yaşamlarından daha çok mutluluk duyduklarını ifade etmiştir.

Kitko (2001) kişilerin din ile ilgili olan inançlarının ve aşkın bir güce inanma durumunun, hayatlarında karşılaştıkları zorlu durumlar karşısında, bu durumları

atlatmaları açısından bireylere yardımcı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Acar'a (2014) göre manevi iyi oluşun ruhsal sağlık üzerinde etkisi vardır ve bireyin değer yargılarının oluşmasında, bireylerin hayatı anlamlandırmasında, zorluklarla daha kolay mücadele edebilmesinde de etkisi vardır. Westage (1996), manevi iyi oluş düzeyi düşük olanların depresyon düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Tüm bunlardan yola çıkarak maneviyat düzeyi yüksek kişilerin yaşama anlam katma, hayata karşı daha umutlu olma ve yaşadıkları olumsuzluklar ile daha yapıcı başa çıkma noktalarında kendilerini geliştirdikleri anlaşılmaktadır.

2.4. SABIR

2.4.1. Sabır Kavramı

Sabır, sözlükte “Yaşanan üzücü durumlarda olanların geçmesini bekleme, dayanç; olacak bir şey telaşlanmadan bekleme durumu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Sabır kelimesi, Arapça'dan Türkçe'ye geçmiştir ve “sabr” kelimesinden gelmektedir. Mastarı sabr'dır ve “s-b-r” kökü “alikoymak” veya “bağlamak” anlamındadır (Selçuk, 2005). İngilizce'de ise “patience” olarak kullanılır ve zorluklara karşı dayanma gücü anlamına gelmektedir (Merriam-Webster, 1984).

Sabır Schnitker (2012) tarafından “Kişilerin sıkıntı, problem ve acı karşısında sakince bekleyebilme eğilimi” olarak tanımlanmıştır. Hökelekli (2013) sabrı, “Bir zorluk, dert, musibet veya sıkıntı yaşayan bireyin; kızgınlık, öfke ve agresif duygulara kapılmadan, serzeniş ve şikâyetle bulunmadan yaşadığı durumu soğukkanlı, sakin bir şekilde karşılayabilmesi durumu” şeklinde tanımlamıştır. Bir başka tanımda sabır “Olabilecek olaylara karşı sakin durabilmek ve problemler karşısında pes etmeden çözüm üretmeye çalışmak” olarak tanımlanmıştır (Önal, 2008). Sabırla ilgili bu tanımların ortak noktalarından yola çıkılarak sabrın “Bireyin hayatında yaşadığı durumları soğukkanlı bir şekilde karşılayabilmesi, sakince bekleyebilmesi, zorluklara karşı dayanabilmesi ve sorunu çözmeye ilişkin gayret göstermesi” şeklinde tanımlı yapılabilir.

Sabır yapı olarak bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönü olan bir yapıdır. Aynı zamanda sabrın dinle ilgili bir yönü de vardır ve hemen hemen bütün dinler için

sabır önemli bir unsur şeklinde ifade edilmiştir (Schnitker ve Emmons, 2012). Sabırın bir değer olarak tanımının yapılması ise 14. yüzyıla dayanır. Izgar ve Eliüşük (2017), Mesnevilerde sabırın önemi üzerinde durulduğunu, bireylerin amaçlarına sabırlı olarak ulaşabileceklerini söylemişlerdir. Ayrıca Mesnevi’de sabır değeri; sıkıntı, dert, bela, musibet anında şikâyet etmeme, Allah’tan gelene razı olma şeklinde geçmektedir. Sabır denilince akla gelen Hz. Eyyûb (a.s) peygamberdir. İnsanlara örnek olması için Allah Hz. Eyyûb’ü (a.s) yaratmıştır (Pala, 2005). Hz. Eyyûb (a.s) sabır kahramanıdır. Hz. Eyyûb’ün (a.s) meşhur kıssasında vücudu pek çok yara bere içinde kaldığı halde, o hastalığın mükafatını düşünerek sabırla tahammül etmiştir.

Sabırlı olmak; yaşanan sıkıntı, musibet, dert ve kedere katlanmak ve bunlardan dolayı şikâyette bulunmamak ve tahammül etmektir. Sabırlı olmak acele etmeden, telaş ve endişeye kapılmadan bekleyebilmektir (Hayrani, 1987). Önal’a (2008) göre sabır kavramı dayanma gücünü ifade etmektedir, ayrıca olabilecek olaylara karşı sakin kalabilmeyi ve pes etmeden çözüm üretmeye çalışmayı ifade etmektedir. Özdoğan (2006), sabır ve tahammülün aynı kavramlar gibi gözükse de farklı kavramlar olduğunu ifade etmiştir. Sabırda gönüllülük varken; tahammülde ise yaşanan problemlere mecburi bir katlanma vardır.

2.4.2. Sabırsızlık

Sabırsızlık; bireyin günlük yaşamında, insanlarla olan karşılıklı ilişkilerinde, yaşanan güçlükler karşısında düşünmeden, ani karar vermeleri ve fevri harekette bulunmalarıdır. Sabırsız birey sözlükte tanım olarak “Sabır göstermeyen, sabrı olmayan, aceleci” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2018).

Akyol’a (2015) göre günümüzdeki insanlar yaşamın çok hızlı bir şekil alması sebebiyle sabır özelliklerini yitirmişlerdir. Sabırsızlık, acele edip bir şeyleri hemen isteme halidir. Ulusoy (2010), bir hedefe ulaşabilmek için belli bir zaman gerektiğini bilmeyenleri “sabırsız” olarak tanımlamıştır. Zor zamanlarda sabırın anahtar görevi vardır, güçlükleri aşmamızda bize yardımcı olur.

2.4.3. Sabrın Önemi

İletişimin, seyahatin ve birçok işin hızlı bir şekilde yapılabildiği çağımızda sabırlı olmak zordur. Günümüz yaşam şartları insanın sabır becerisinin azalmasına sebep olmuştur. Hayatta yer alan hız, insanlara da yansımıştır. Acelecilik insanlarda yer edinmiştir. İnsan her şeyin hemen, hızlı bir şekilde olmasını istemekte ve sabretmekte zorlanmakta, istekleri hemen yerine gelmediğinde, geciktiğinde yılgınlık yaşamaktadır (Ateş, 2019). Sabır, yaşanan problemlerin daha kolay çözümü sağlayan bir unsurdur. Hastalık, ölüm gibi zorlayıcı durumlarda baş etme becerisi olarak sabrın önemi çok büyüktür (Doğan, 2017). Başarılı bir birey olmak, iyi insan olarak yetişmek, mesleki olarak uzmanlığa sahip olmak hep sabrın sonucunda olmaktadır. Özdemir (2018), hedeflerin gerçekleşmesinde ve yaşanan güçlüklerin aşılmasında sabrın önemli olduğunu ifade etmiştir.

2.4.4. Sabrın Geliştirilmesi

Temizkan'a (2012) göre sabır sonradan kazanılabilen ve geliştirilebilen ahlaki bir erdemdir. Sabrın geliştirilmesinde sabır eğitiminin rolü vardır. Gazneli (2011), Osmanlı'da sabır eğitiminde sanat çalışmalarına yer verildiğini söylemiştir. Sabır eğitiminde hat, tezhip, ebru gibi çalışmalara yer verildiği görülmüştür. Ayrıca sabır eğitiminde zirai faaliyetlere de yer verilmektedir. Meyve, sebze, çiçek vb. yetiştirmek sabır eğitiminde zirai faaliyetlere örnek verilebilir.

Ulusoy'un (2010), daha sabırlı olmak için dört önerisi vardır. Önerileri şöyledir;

1. Bireyin hedefine ulaşacağına yönelik inancı olmalı ve bu inancını yerine getirmek için gerekli azme sahip olmalı.
2. Amaca ulaşılması için uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekir.
3. Sonuca ulaşmak bir anda olmaz, zaman gerektirir. O yüzden geçen süreyi çalışarak değerlendirmek gerekir.
4. Birey kendisiyle veya sonuçla ilgili olarak olumsuz duygu ve düşüncelerden uzak durmalıdır.

Sabır, iyilik, adalet, sevgi, saygı gibi değerler tüm dünyada ortak kabul gören değerlerdir (Okçu ve Platin, 2018). Değerlerin topluma aktarılmasında eğitimin önemi büyüktür. Ülkemizde değerler eğitimi MEB tarafından 2010 yılından itibaren verilmektedir (Sağlam, 2016). Bu eğitimle beraber toplumumuzun kendine has değerleri gelecek nesillere aktarılması hedeflenmektedir. Bu değerler arasında “sabır” da vardır. Sabrın geliştirilmesi açısından okullarda verilen bu eğitimlerin önemli olduğu düşünülmektedir.

2.4.5. Sabır Türleri

Sabır türleri ile ilgili olarak literatürde farklı sınıflamalar mevcuttur. Bu kısımda Schnitker’in (2012) yapmış olduğu üçlü sınıflama, zaman bakımından sınıflama ve fonksiyonel açıdan sınıflamaya değinilecektir.

2.4.5.1. Schnitker’in Sınıflaması

Schnitker (2012), sabrı 3 farklı kategoride toplamıştır. Bunlar;

1. Gündelik yaşamda sabır: Kısa süreli sabırdır. Gün içerisinde karşılaşılan durumlarla ilgilidir. Yemek kuyruğunda bekleme, trafik esnasında bekleme gibi.
2. Yaşam zorluklarında sabır: Uzun süreli sabırdır. İnsanların yaşamlarında karşılaştıkları zorlayıcı durumlar karşısında gösterdikleri sabırdır. Uzun süreli hastalık, ölüm gibi.
3. Kişiler arası sabır: Kişiler arası ilişkilerle ilgili olan sabır türüdür. Okulda, iş yerinde, evde gösterilen sabır gibi.

2.4.5.2. Zaman Bakımından Sabır

Seyhan’a (2015) göre sabır zaman bakımından incelendiğinde kısa ve uzun süreli olmak üzere iki gruba ayrılır. Kısa süreli sabrı; günlük yaşamda gösterilen ve etkisi nisbeten kısa olan sabır türüdür. Uzun süreli sabır ise insanın yaşamının büyük bir kısmını kapsayan, ömür boyunca sürebilen sabırdır. Örnek olarak hayati önem taşıyan hastalıklar, ölüm, maddi ve manevi kayıplar verilebilir.

2.4.5.3. Fonksiyonel Açıdan Sabır

Seyhan'a (2015) göre, sabra fonksiyonel açıdan bakıldığında aktif ve pasif sabır olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Aktif sabır "Yaşanılan zorluklardan sonra bunları kabul edip bunlara ilişkin çözüm bulmaya çalışma" şeklinde tanımını yapmıştır. Aktif sabır, doğuştan veya sonraki süreçte engelli olan bir kişinin engel durumunu kabul etmesinde, engeline yönelik telafi edici davranışlarda bulunmasında ve kendisine ait yeni bir yol çizerek yaşamına devam etmesi durumudur. Pasif sabır ise yaşanılan sıkıntıya karşı tahammül etme, zorluklara karşı isteyerek veya istemeyerek dayanma, bilişsel süreçleri göz ardı etme, sıkıntıları içe atmadır.

2.4.6. Sabır ve İyi Oluş

Schnitker ve Emmons (2007) sabır ve iyi oluş arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ve sabırlı bireylerin daha az depresyona girdiklerini bulmuşlardır. Peterson ve Seligman (2001) ise zorluklar karşısında sabır gösterebilen bireylerin empati becerilerinin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca sabır ile umut ve iyimser olma arasında anlamlı ve pozitif yönlü korelasyon görülmüştür. Mischel (1974), bir durum veya olayı değerlendirirken sabırlı bireylerin kaygı düzeylerinin daha az olduğunu ve daha huzurlu olduklarını belirtmiştir.

2.4.7. Sabır ve Manevi Gelişim

Manevi açıdan bakıldığında sabır olgunluk göstergesidir. Bireyin manevî gelişimine fırsat sağlayan sıkıntıları sabır ve olgunlukla karşılayabilmesi zordur. Her ne kadar bu süreç zor olsa da kişinin yaşadığı problemlerle mücadele etmesi ve bu mücadele sonucunda tecrübe kazanması ona olumlu bir dönüt sağlar (Mihaly, 2005). Emmons (2009), dindar kişilerin ahirete olan inançları sebebiyle yaşadıkları problemi hayatın normal bir unsuru olarak gördükleri için dindar olmayan kişilere oranla travma sonrasında daha çok gelişim gösterdiklerini bulmuştur.

Yapılan bir araştırmada sabır ile dini davranışlar ve aşkınlık değişkeni arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu saptanmıştır (Schnitker ve Emmons, 2007). Bu kişilerin yaşamlarında dua, oruç, şükür gibi davranışlar için daha fazla çaba gösterdikleri görülmüştür.

Din, insanın yaşadığı problemler karşısında ona bir teselli kaynağı olurken aynı zamanda bu problemin fırsata dönüşmesi açısından da fırsat sunar. Dini inancını içselleştirebilmiş bireyler, yaşamlarında karşılaştıkları problem, sıkıntı ve musibet karşısında sabır gösterebilmeyi manevi gelişim açısından bir fırsat, Allah'a yaklaşmak için bir araç olarak görmektedirler (Ayten, 2012). Kayıklık'a (2009) göre sabır nefsi olgunlaştırmakta, manevi gelişimi sağlamaktadır. Böylece kişi sabır ile yaşadığı güçlükleri aşabilmekte ve sabırla Allah'a ulaşabilmektedir.

2.4.8. Sabır ve Dindarlık

Sabır, tüm dinlerde temel bir erdemdir. İslamiyet'te sabır; "Elem, bela ve sıkıntı zamanlarında sızlanmamak veya nefse haz veren şeylerden uzaklaşmak" olarak tanımlanmıştır (Uyguner, 1967). Gökyay (1946) ise din ile ilgili olarak sabrı "Üzücü bir durumda kendine hâkim olabilmek, öfkeli davranışlar sergilememek; dili serzenişten, organları yanlış davranışlardan koruyabilmek" olarak tanımlamıştır.

Doğan (2014), kendini dindar olarak tanımlayan bireylerin yaşadıkları travmatik durumları daha farklı şekilde yorumladıklarını ve genellikle sabır gösterdiklerini ifade etmiştir. Dini inanış kişiye yaşanan hastalık, acı, ölüm gibi durumları kabul edip bunlarla başa çıkmayı öğretmeyi amaçlamaktadır. Kur'an-ı Kerim'de 103 yerde geçen sabır geçmektedir. Allah Kur'an-ı Kerim sabrı; verdiği sözü tutma, akraba ilişkilerini sürdürme, Allah'ın varlığını bilerek yaşama, düzenli namaz kılmaya devam etme, sadaka verme, kötülüğü iyilik ve güzellikle uzaklaştırma hasletleri ile beraber zikredilmiştir (Kuran-ı Kerim, Yazır, Rad Süresi, 13/19-22, ayet).

Schnitker ve Emmons (2007) Hristiyanlıkta sabrın bir erdem olarak nitelendirildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Yahudi kutsal kitaplarında, Yeni Ahit'te sabrın tavsiye edilen bir özellik olduğu görülmüştür.

2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır ile ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Yaşamın Anlamı İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Yaşamın Anlamı ve Manevi İyi Oluş

Scannell, Ailen ve Burton (2002) pozitif ve negatif iyi oluşla yaşamda anlam ve duyuşsal anlam arasında ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Pozitif iyi oluşla ilgili olarak mutluluk, manevi iyi oluş, benlik saygısı incelenirken; negatif iyi oluşla ilgili olarak depresyon incelenmiştir. Araştırmacılar 83 yetişkin birey ile çalışmışlardır, bu bireylerin yaş ortalaması 37'dir. Bilişsel anlamı yordayan üç özellik tespit etmişlerdir. Bunlardan biri negatif, ikisi pozitif özelliştir. Negatif özellik olarak depresyon; pozitif özellikler olarak mutluluk ve manevi iyi oluşun bilişsel anlamı yordadığı bulunmuştur. Pozitif iyi oluşun üç unsuru olan mutluluk, manevi iyi oluş ve benlik saygısının duyuşsal anlamı anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bir başka çalışma Aydın (2020) tarafından yapılmıştır. Aydın (2020), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında hemşireler tarafından jinekolojik kanser olan hastalara yönelik Logoterapiye dayanan yaşamı anlamlandırma görüşmeleri yapılmış ve bu görüşmelerin travmaya ilişkin stres, travma sonrası gelişim, yaşamda anlam ve manevi iyi oluş üzerine etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Araştırmasını nicel ve nitel araştırma yöntemlerini beraber kullanmıştır. Nicel araştırma kısmı için toplamda 68 jinekolojik kanser hastası ile çalışma yapmış olup; nitel kısmı için ise 14 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Nitel kısımdaki bulgularda kadınların birçoğu yaşamı anlamlandırma görüşmeleri ile psikolojik olarak rahatladıkları, kanserin neden olduğu karamsarlıktan kurtulduğu ve kanseri yeneceğini düşünerek kendilerine güvenmeye başladıkları, olumsuz düşünmenin faydasız olduğu ve olumluya odaklanmaya başladıkları bulgulanmıştır. Kadınlar, kanser gibi zorlayıcı bir yaşam olayında bile yaşamlarına ilişkin anlam bulabilmişlerdir.

Yaşamın anlamı ve manevi iyi oluşla ilgili bir çalışma Çalışkan (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışkan (2020), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve ailede yılmazlık arasında yordayıcı ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırmasında 280 evli bireyle çalışmıştır. Analiz olarak yapısal eşitlik modeli analizi yapmıştır. Yaşamın anlamına manevi iyi oluşun etki ettiğini tespit etmiştir. Ayrıca evli bireylerin yaşamın anlamı düzeyleri ile manevi iyi oluş düzeyleriyle anlamlı ve yönü pozitif olan ilişki tespit etmiştir. Diğer değişle evli bireylerde yaşamın anlamı düzeyi artış gösterdikçe manevi iyi oluş düzeyinin de arttığı bulunmuştur.

Yaşamın Anlamı, Maneviyat ve Din

Dini inanç durumunun ergenlerde hayatın anlamını nasıl etkilediği Showalter ve Wagener (2000) tarafından incelenmiştir. Örnekleme alınan ergenlerin yaşları 11-14 arasında değişmekte olup toplamda 81 kişi ile çalışılmıştır. Sonuç olarak dini inanca sahip olan dini inancı olmayan ergenlere göre hayatlarında daha fazla anlama sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, sahip olduğu inançlarının hayatlarına ilişkin anlam belirlemede en etkili unsur olduğunu ifade etmişlerdir.

Bir başka çalışma Baş (2014) tarafından gerçekleştirilmiştir. Baş (2014), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında toplamda 910 üniversite öğrencisiyle çalışmıştır. Araştırmada var olan anlam ile entelektüel değerler, maneviyat, fütüvvet toplumsal değerler ile arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Yaşamın anlamı ile ilgili bir başka çalışma Çamur (2014) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çamur (2014), üniversite öğrencilerinde dindarlıkla yaşam anlamı arasındaki ilişkiyi incelediği betimsel bir çalışma yapmıştır. Örnekleme 600 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda kendini oldukça dindar tanımlayan öğrencilerin, kendini dine karşı ilgisiz, biraz dindar ya da dindar olmayan diye tanımlayanlara göre yaşamı daha anlamlı algıladıkları görülmüştür. Diğer değişle çalışmada üniversite öğrencilerinin kendilerine ilişkin öznel dindarlık algısı arttıkça yaşamı anlamlı algılama düzeyinin de arttığı görülmüştür.

Baş ve Hamarta (2015) yaptıkları çalışmada değerlerin yaşamın anlamı ile arasında pozitif ve negatif yönlü ilişkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Yaşamın anlamı puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini bulmuşlardır.

Shiah, Chang, Chiang, Lin ve Tam (2015), yaşamda anlamın olması ile anksiyete arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki; ruh sağlığı ile dindar olma arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Gençlerde yaşamın anlamı ve din konulu çalışma Topuz (2016) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmasında, yaşamın anlamı boyutlarından var olan anlam boyutunu fakülte değişkeni açısından incelemiştir. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin var olan anlam alt boyutu puanları, diğer fakültelerde yer alan öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yaşamın anlamı ve maneviyat ile ilgili bir çalışma Dursun (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. Dursun (2019), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında evli ve bekar olan kişilerin yaşamın anlamı ile maneviyat düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapmış olduğu analizler sonucunda yaşamın anlamı değişkeninin maneviyatı %17 oranında yordadığı görülmüştür.

Yaşamın Anlamı, Mutluluk ve İyi Oluş

Yapılan bir başka çalışmada gençlerin yaşamda anlam, iyimserlik ve iyi oluşları arasındaki ilişki Ho, Cheung ve Cheung (2010) tarafından incelenmiştir. Araştırma örneklemini 1807 genç oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada yaşamda anlamın ve iyimserliğin yaşam doyumu ile anlamlı derecede ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Dursun (2012), yapmış olduğu doktora tezinde yaşamın anlamı, iyimserlik, umut ve başa çıkma tarzlarının öznel iyi oluş ile olan ilişkisini incelemiştir. 984 üniversite öğrencisi örneklemini oluşturmuştur. Çalışmasında aşamalı çoklu regresyon analizi yapmıştır. Sonuç olarak yaşamdaki anlam arayışının, yaşamdan alınan doyumu negatif yönde yordadığını ortaya koymuştur. Diğer bir ifade ile yaşamda anlamın olmayışı, yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Şahin, Aydın ve Sarı (2012), 285 üniversite öğrencisi ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu öğrencilerin 71'i erkek, 214'ü kız öğrencilerden oluşmuştur. Çalışmalarında üniversite öğrencilerinde yaşamda anlam ve umutun öznel iyi oluş üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Sonuç olarak umut ve yaşamın anlamının öznel iyi oluşu yordadığı bulunmuştur.

Yaşamın anlamı, yaşam doyumu ve mutluluk arasındaki ilişki Wang, Wong ve Yeh (2016) tarafından incelenmiştir. Çalışmada, yaşamda anlamın olması ile mutlu olma arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuşlardır. Yani yaşamın anlamı düzeyi arttıkça mutluluk düzeyi de artmaktadır.

Yaşamın anlamı ve mutluluk ile ilgili bir çalışma Demir (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Demir (2017), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında mutluluk, özgünlük ve yaşamın anlamı arasındaki ilişkileri yapısal eşitlik modeli ile incelemiştir. Yaptığı çalışmada yaşamın anlamının alt boyutlarından olan var olan anlamın mutluluk ve özgünlüğün arasındaki ilişkide kısmi aracı rolü olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca cinsiyete göre var olan anlamın, bulunmaya çalışılan anlamın ve mutluluk düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde herhangi bir farklılaşma görülmemiştir.

Yaşamın Anlamı, Depresyon ve İntihar

Singapur'daki intihar sebeplerinin araştırıldığı bir çalışma Chia, Chia ve Tai (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma ile ilgili 398 kişinin intiharda bulunmadan önce yazdıkları mektuplar incelenmiştir. İntihar edenlerin %25'inin "hayata dair yorgunluk hissettikleri ve yaşamak için herhangi bir anlama sahip olmadıkları için" intiharı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Baş, Hamarta ve Köksal (2014) ise, yaptıkları çalışmalarında 320 üniversite öğrencisi ile çalışmışlardır. Araştırmada yaşamında anlamın olmasının depresyon, stres ve kaygıyı azalttığı bulunmuştur. Ayrıca psikolojik problemlerin üstesinden gelme, psikolojik iyi olma ile yaşamın anlamlı olmasının ilişkili olduğu ifade edilmiştir.

Yaşamın anlamı ve depresyon ile ilgili bir çalışma Mohammad Nia ve Mashhadi (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda yaşamın anlamı ile depresyon arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir. Diğer değişle depresyon düzeyi arttıkça yaşamın anlamı düzeyi azalmaktadır. Aynı zamanda madde kullanmaya ilişkin tutum ve yaşamın anlamı anlamlı ve ters yönde bir ilişki görülmüştür. Madde kullanımıyla ilgili olarak yaşamında anlam bulamayan, anlamsızlık yaşayanların pozitif bir tutumu olduğu görülmüştür.

Baltacı, Traş, Ak ve Kesici (2020), yapmış oldukları çalışmalarında intihara dair düşünce, dürtüsel olma ve yaşamın anlamı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Yapılan analizlerden sonra intihar ve dürtüsellik ile bulunmaya çalışılan anlam arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki görülmüştür. Var olan anlam ile intihar arasında anlamlı ve ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer değişle yaşamda anlam eksikliği olması ile dürtüsellik ve intihar davranışlarında artış olduğu; yaşamında anlam olması ise dürtüsel davranışların ve intihar girişimlerinin önünde engelleyici bir unsur olarak bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin, yaşamın anlamı ile öz-aşkınlık arasındaki ilişkide ölüm anksiyetesinin aracılık rolü Özcan, Ekşi ve Ekşi (2020) tarafından incelenmiştir. Çalışmaya 326 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların öz-aşkınlık düzeyleri ile yaşamın anlamı arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Yaşamın anlamı ile ölüm anksiyetesi puanlarıyla ilgili olarak önceki yapılan araştırmaların tersine pozitif yönlü ilişki olduğu bulgulanmıştır. Yani yaşamın anlamı düzeyinde artış oldukça ölüm anksiyetesi düzeyi de arttığı görülmüştür. Ayrıca yaşamın anlamı ile öz-aşkınlık arasında olan ilişkide ölüm anksiyetesinin aracı rolünün olduğu görülmüştür.

Yaşamın Anlamı ve Kişilik

Yapılan bir çalışmada DeNeve ve Cooper (1998) kişilik ile yaşam doyumu ve mutluluk ile olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmada öznel iyi oluş ile beş faktör kişilik özellikleri arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki görülmüştür. Ayrıca kişilik

özelliklerinin mutluluk ve yaşam doyumunda yordayıcı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Kızılrnak (2015), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında genç yetişkinlerin toplam yaşamın anlamı ve bulunmaya çalışılan anlam puanlarının cinsiyete göre farklılaşma göstermediği belirlenmiştir.

2.5.2. Manevi İyi Oluş İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Manevi İyi Oluş, Yaşamın Anlamı ve Yaşam Doyumu

Manevi iyi oluş ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi Carson ve Green (1992) incelemiştir. Araştırma örneklemini (HIV+) virüsüne sahip 100 kişi oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda varoluşsal iyi oluş ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yaşamlarında bir anlama ve amaca sahip, manevi iyi oluş düzeyi yüksek olan bireylerin psikolojik açıdan daha dayanıklı olduğu belirlenmiştir.

Konu ile ilgili bir başka çalışma Jafari ve diğerleri (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Jafari ve diğerleri (2010), kanser hastalarında yaşam doyumunu ile ilgili olarak umut ve manevi iyi oluşun etkisi olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma örneklemini 120 kanser hastası oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda yaşam doyumunu, umut ve manevi iyi oluş arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür.

Dami, Tameon ve Alexander (2018), yaptıkları çalışmalarında manevi iyi oluş, yaşam doyumunu ve bilinçli farkındalık arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırma örnekleminde 152 öğrenci yer almaktadır. Araştırmada bilinçli farkındalık, manevi iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Ekşi, Boyalı ve Ümmet (2019), yaptıkları çalışmalarında öğretmen adaylarının manevi iyi oluş ve yaşamda anlam düzeylerinin psikolojik dayanıklılığı yordamadaki rolünü incelemişlerdir. Araştırma örneklemini 338 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Yapısal eşitlik

modeline geçmeden önce değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizinde manevi iyi oluş ile yaşamda anlamın anlamlı ve doğrusal bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, öğretmen adaylarında manevi iyi oluş düzeyleri arttıkça yaşamda anlam düzeyleri artmaktadır. Manevi iyi oluş puanları ile psikolojik dayanıklılık puanlarının arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır. Diğer deyişle öğretmen adaylarının manevi iyi oluş düzeyleri arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyleri de artmaktadır. Ayrıca yaşamda anlam ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ve pozitif yönü olan bir ilişki bulunmuştur. Yapılan yapısal eşitlik modelinde, manevi iyi oluş ve yaşamın anlamının psikolojik dayanıklılığı yordadığı görülmüştür. Yaşamda anlam ve manevi iyi oluş değişkenleri, psikolojik sağlamlık düzeyinin %35'lik varyansını açıkladığı bulunmuştur.

Şirin (2019), evli çiftlerin manevi iyi oluş düzeyleri ile evlilik doyumları arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre katılımcı olan evli bireylerin manevi iyi oluş puanları ile evlilik doyumları arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunmamıştır. Manevi iyi oluş ölçeğinin alt boyutlarından birisi olan anomi alt boyutunun katılımcıların eğitim durumuna göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Manevi İyi Oluş, Mutluluk ve Psikolojik Dayanıklılık

Konu ile ilgili bir çalışma Kanya (2000) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada manevi iyi oluş, psikolojik dayanıklılık ve öz saygı arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma örneklemini 105 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Sonuç olarak manevi iyi oluş ve psikolojik dayanıklılığın öz saygı için güçlü bir yordayıcı olduğu ifade edilmiştir.

Uğurluoğlu ve Erdem (2018)'in yapmış olduğu çalışmada kişilerin travmadan sonra yaşadığı durumlar incelenmiştir. Bireylerin yaşadıkları travmadan sonra en çok inançları ile ilgili bir değişim ve gelişim gösterme eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Bireyler yaşadıkları travmalardan sonra maneviyata yönelmiş, sabır göstermeyi ve şükürü öğrenmiştir. Manevi iyi oluş düzeyi yüksek olan bireyler yaşadıkları travmatik deneyim sonrası yaşama daha kıymet veren, daha empatik, kendine daha çok güvenen bireyler haline geldiği görülmüştür.

Manevi iyi oluş ile mutluluk arasındaki bir çalışma Özgenel ve Yılmaz (2020) tarafından yapılmıştır. Özgenel ve Yılmaz (2020), yaptıkları çalışmada öğretmenlerin manevi iyi oluşları ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma örneklemini 390 öğretmen oluşturmaktadır. Analiz sonucuna göre öğretmenlerin manevi iyi oluşun alt boyutlarından olan aşkınlık ve doğayla uyum ile mutluluk anlamlı ve pozitif bir ilişki göstermektedir. Ayrıca manevi iyi oluşun anomi alt boyutu ile mutluluk arasında anlamlı, ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Manevi İyi Oluş, Sosyal Destek ve Aile Desteği

Yaptıkları çalışmalarında Calicchia ve Graham (2006) üniversite öğrencileri ile çalışmışlardır. Üniversite öğrencilerinin maneviyat, yaşamdaki stresin kaynakları ve sahip olunan sosyal imkanların stresi önleyici olarak kullanması arasında ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırma sonunda stres ile manevi iyi oluş ve sosyal destek arasında anlamlı, ters yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Konu ile ilgili bir çalışma Şimşir, Seki ve Dilmaç (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada Şimşir, Seki ve Dilmaç (2018) ergen bireylerde manevi iyi oluş, değer ve algılanan sosyal desteğin arasında yordayıcı ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırma örneklemini 470 kişi oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre ergen bireylerin değer puanlarının manevi iyi oluş ve algılanan sosyal destek üzerinde yordayıcı bir rolünün olduğuna ulaşılmıştır.

Tunç (2020), yapmış olduğu çalışmasında evli kişilerin manevi iyi oluş düzeyleriyle aile doyumu düzeyleri arasındaki ilişkide aile desteğinin ve aile bütünlüğünün aracılık yapıp yapmadığını incelemiştir. Araştırmaya toplamda 409 evli birey katılmıştır. Yapılan çalışmada tüm değişkenler arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan yapısal eşitlik modelinde aile doyumunu manevi iyi oluşun pozitif yönde yordadığı ifade edilmiştir.

Manevi İyi Oluş, Depresyon ve Anksiyete

Jafari ve diğerleri (2010), üniversite öğrencilerinde manevi iyi oluş ile ruh sağlığı arasında ilişki olup olmadığını inceledikleri bir çalışma yapmışlardır.

Araştırma örneklemini 223 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmadaki analizler sonucunda manevi iyi oluş puanları ve ruh sağlığının doğrusal yönde ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Yani manevi iyi oluş düzeyi yükseldikçe ruh sağlığı düzeyi de artmıştır. Ayrıca kadınların manevi ve varoluşsal iyi oluş düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Konu ile ilgili bir başka çalışma Musa, Pevalin ve Al Khalaileh (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yaptıkları çalışmalarında hemodiyaliz hastaları ile çalışmışlardır ve manevi iyi oluş, anksiyete, stres ve depresyon arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma örneklemini 218 hemodiyaliz hastası oluşturmuştur. Sonuç olarak manevi iyi oluşu yüksek ve varoluşsal iyi oluş puanları yüksek olan hastaların stres, anksiyete ve depresyonun daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu hemodiyaliz hastalarının yaşadıkları stres, anksiyete ve depresyon ile ilgili olarak dini-manevi inançları ve uygulamaları başa çıkma mekanizması olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Ata (2018), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında onkoloji hastaları ile çalışmıştır. Çalışmasında manevi iyi oluş, umut ve depresyonun herhangi bir ilişkisi olup olmadığını bulmaya çalışmıştır. Çalışmanın sonucunda; manevi iyi oluş ile umutsuzluk ve depresyon arasında anlamlı ve negatif yönlü bir korelasyon bulunmuştur. Hastaların manevi iyi oluşları artış gösterdikçe umutsuzluk ve depresyon seviyelerinde azalmalar olduğu bulunmuştur. Hastaların umutsuzluk düzeyleri ve depresyonun anlamlı ve doğrusal bir ilişkisi olduğu görülmüştür.

Kanser hastalarında manevi iyi oluş ile yalnızlık ve ölüm algısı arasında bir ilişki olup olmadığı Kavalalı ve Erdoğan (2019) incelemiştir. Hastaların yalnızlık düzeyleri ile manevi iyi oluş düzeylerinde ters yönlü ve anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Diğer değişle hastaların yalnızlık düzeyleri arttıkça manevi iyi oluşları azalmıştır. Hastaların manevi iyi oluş düzeyleri ile ölüme ilişkin algılarında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Manevi iyi oluş, depresyon ve anksiyete ile ilgili olarak bir çalışma Yusuf (2020) tarafından yapılmıştır. Yusuf (2020), yapmış olduğu yüksek lisans

çalışmasında hemodiyaliz hastaları ile çalışmıştır ve hastaların manevi iyi oluş, anksiyete ve depresyon düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırma örneklemini 83 hemodiyaliz hastası oluşturmuştur. Analizler sonucunda maneviyat ölçeğinin boyutları olan barış, anlam, inanç ve manevi iyi oluş düzeyleri ile depresyon ve anksiyete arasında anlamlı ve ters yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bireylerin maneviyat düzeylerinde artış oldukça anksiyete ve depresyon düzeylerinin azaldığı bulgulanmıştır.

Manevi İyi Oluş ve Din

Öğretmen adaylarında manevi iyi oluş, özgecilik ve bağışlayıcılık arasındaki yordayıcı ilişki olup olmadığını Yavuz, Dilmaç ve Ekşi (2017) incelemiştir. Araştırma örneklemini 460 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda özgecilik ve bağışlama üzerinde manevi iyi oluşun yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

Konu ile alakalı bir çalışma Gürsu ve Ay (2018) tarafından yapılmıştır. Araştırmada dindarlığın ve gelir durumunun manevi iyi oluş üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma örneklemini 60 yaş ve üzeri 100 kişi oluşturmuştur. Yaptıkları araştırmada bireylerin manevi iyi oluş seviyelerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarında dindarlığın ve gelir durumunun v manevi iyi oluş üzerinde doğrusal yönlü ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Pehlivan (2018), yapmış olduğu çalışmasında ise imam hatip ortaokulu öğrencilerinde manevi bakım ve danışmanlık yapılmasının öğrencilerin manevi iyi oluş ve ruh sağlıklarına etkisi olup olmadığını incelemiştir. Araştırma örneklemini İmam Hatip Ortaokulunda okuyan 15 öğrenci oluşturmuştur. Sonuç olarak yapılan manevi bakım ve danışmanlığın öğrencilerin manevi iyi oluş ve ruh sağlıkları üzerinde pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur.

2.5.3. Sabır İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Sabır, Manevi İyi Oluş ve Mutluluk

İranlı öğrencilerin sabır ile yaşam doyumları ve ruh sağlıkları arasındaki ilişkiyi Aghababaei ve Tabik (2015) incelemiştir. Çalışmaya 252 İranlı öğrenci

katılmıştır. Analizlerin sonucunda sabır düzeyi ile yaşam doyumu arasında anlamlı ve yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Yani bireylerin sabır düzeyleri arttıkça yaşamdan aldıkları doyum da artmaktadır.

Türkgeldi (2019), yapmış olduğu yüksek lisans tezinde öğretmen adaylarının manevi iyi oluş, değerler ve sabır arasında yordayıcı ilişki olup olmadığını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 19-26 yaş aralığındaki 571 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucundaki analizlerde öğretmen adaylarının sabır düzeyleri ile manevi iyi oluş arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, öğretmen adaylarının sabır düzeyleri arttıkça manevi iyi oluşları da artmaktadır. Ayrıca manevi iyi oluşu etkileyen en önemli bağımsız değişkenin sabır değişkeni olduğu görülmektedir.

Sabırla ilgili olarak Süzen (2020) yüksek lisans çalışması yapmıştır. Süzen (2020), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında hemşirelerin sabır düzeylerini incelemiştir. Araştırma örneklemini 156 hemşire oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre hemşirelerin toplam sabır puanları ve tüm alt boyutlarından alınan puanların 35 yaş ve üzerindeki hemşirelerde daha yüksek olduğu görülmüştür fakat anlamlı farklılaşma yoktur. Ayrıca hemşirelerin toplam sabır düzeyleri ve tüm alt boyut puanları arasında cinsiyet, çocuğa sahip olup olmama, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, çalışma yeri ve çalışma şekli arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Bir başka çalışma Tangünü (2020) tarafından yapılmıştır. Tangünü (2020), hemşirelerin sabır düzeylerini belirlemek istemiştir. Araştırma örneklemini 441 hemşire üzerinde yürütmüştür. Çalışma sonucunda sabır toplam puanlarının katılımcıların cinsiyet, yaş, sahip olduğu çocuk sayısı, çalıştığı süreye göre anlamlı farklılaşmasının olduğu görülmüştür.

Traş, Öztemel ve Koçak (2020), yaptıkları çalışmalarında üniversite öğrencilerinin mutluluk, yalnızlık ve sabır düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırmanın örneklemini 301 üniversite öğrencisidir. Araştırmada değişkenler arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Üniversite öğrencilerinin mutluluk ve yalnızlık düzeyleri arasında ters yönlü ve anlamlı; mutluluk ve sabır

arasında pozitif yönlü ve anlamlı; yalnızlık ve sabır arasında ise ters yönlü ve anlamlı bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Diğer değişle üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeyi arttıkça yalnız düzeyleri azalmaktadır, mutluluk düzeyleri arttıkça sabır düzeyleri artmaktadır ve yalnızlık düzeyleri arttıkça sabır düzeyleri azalmaktadır denilebilir. Ayrıca araştırmada bir de regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda ise sabır ve yalnızlığın mutluluğu anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Sabır ve yalnızlık değişkeni toplam varyansın %33'ünü yordamaktadır.

Sabır ve İyi Oluş

Sabır ile iyi oluş ile ilgili bir çalışma Mutluer (2006) tarafından yapılmıştır. Mutluer (2006), yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında sabrın iyi oluş ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişkisi olduğunu, sabrın iyi oluşu artırdığını bulmuştur. Ayrıca sabrın önemli bir manevi değer olduğu belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinde sabır ve öznel iyi oluş ile arasında ilişki olup olmadığını Schnitker (2012) incelemiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 389 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada, katılımcılara sabır düzeyini arttırıcı eğitim verilmiştir. Uygulanan program sabrın artmasına, depresyonun azalmasında etkili olmuştur. Sabır düzeyinin değiştirilebileceği çalışma sonucunda görülmüştür. Ayrıca değişkenler arasındaki korelasyona bakılmıştır. Analiz sonucunda sabır ile mutluluk, yaşam doyumu ve depresyon arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Sabrın bireyin öznel iyi oluşuyla ilgili olduğu ve hastalıklara yönelik engelleyici rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan (2016), engelli çocuğu olan aileler ve sağlıklı çocuğu ailelerin sabır, dini başa çıkma ve umutlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda engelli çocuğu olan aileler ile sağlıklı çocuğu olan aileler arasında sabır puanları açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ayrıca engelli çocuğu olan ailelerin problemleriyle ilgili olarak dini başa çıkma yollarını kullandıkları, umut ve sabrın kendilerine olumlu dönütü olduğunu ifade etmişlerdir.

Yapmış olduğu bir başka çalışmasında Doğan (2017) sabır ve psikolojik iyi oluş arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırma örneklemini 1007 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların yaş aralığı 15-65'tir. Araştırma sonucunda sabır alt boyutları ve toplam sabır puanı ile psikolojik iyi oluş puanları arasında anlamlı ve doğrusal ilişkisi olduğu bulunmuştur. Yani bireylerin sabır düzeyi arttıka psikolojik iyi olma düzeyleri de artmaktadır.

Sabır ve Dindarlık

Sabır konusunda bir alışma Schnitker (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemini 12-21 yaşları arasındaki 465 genç oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda sabır düzeyi yüksek olan bireylerin manevi çaba puanlarının da yüksek çıktığı belirlenmiştir.

Sabır ve dindarlık ile ilgili bir alışma Doğan (2014) tarafından yapılmıştır. Doğan (2014), yapmış olduğu doktora tezinde sabır, dindarlık ve psikolojik iyi olma arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 1007 kişi tarafından oluşturmaktadır. Sonuç olarak dindarlık ve sabır; sabır ve psikolojik iyi oluş; dindarlık ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı ve yönü pozitif ilişkiler olduğunu tespit etmiştir.

Sabır ve Kişilik

Khormaie ve diğerleri (2014), 516 niversite ğrencisi ile yaptıkları beş büyük kişilik faktörünün sabrı yordadığı sonucuna varmışlardır.

Sabır ve kişilik arasındaki ilişkiyle ilgili bir başka alışma Aghababaei ve Tabik (2015) tarafından yapılmıştır. Araştırma örneklemini 252 niversite ğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucu olarak sabır ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ve doğrusal ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Sabır ve kişilik ile ilgili bir alışma Ghorbani ve Khormaie (2019) tarafından yapılmıştır. Araştırma örneklemini 440 niversite ğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda sabır ve beş büyük kişilik özellikleri arasında anlamlı ve doğrusal ilişki bulunmuştur.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmayla ilgili olarak model, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanışı ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Nicel araştırma deseniyle yapılan bu çalışmada genel tarama modelinin alt boyutlarından biri olan ilişkişel tarama modeline uygun olarak araştırma yapılmıştır. Karasar (2015), tarama modelini “Eleman sayısı çok olan bir evrende, evrenin tamamında ya da evrenden alınan örneklem üzerinde, evren ile ilgili yargıya ulaşmak için yapılan tarama çalışması” olarak; ilişkişel tarama modelini ise “İki ya da daha fazla değişkenin beraber değişimini ve bu gerçekleşen değişimin seviyesini belirlemeyi hedefleyen model” olarak tanımlamıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Konya’daki özel eğitim gereksinimli çocuğı olan ebeveynler oluşturmuştur. 587 veri toplanmıştır. Eksik işaretleme, yarım bırakma vb. sebeplerden dolayı 36 veri geçersiz sayılmıştır. Veriler arasındaki 15 uç verinin de ayıklanmasıyla 536 veri analizlere hazır hale getirilmiştir.

Tablo 1. *Çalışma Grubunun Çocuğı Yakınlık Durumuna Göre Dağılımı*

Yakınlık	n	%
Anne	328	61,2
Baba	208	38,8
Toplam	536	100,0

Tablo 1’de ifade edildiğı üzere çalışma grubunun 328’i (%61,2) anne, 208’i (%38,8) babadır.

Tablo 2. *Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı*

Cinsiyet	n	%
Kadın	328	61,2
Erkek	208	38,8
Toplam	536	100,0

Tablo 2’de ifade edildiği üzere çalışma grubunun 328’i (%61,2) kadın, 208’i (%38,8) erkektir. Araştırmaya katılan tüm kadınların hepsi anne; tüm erkeklerin hepsi baba olduğu görülmüştür.

Tablo 3. *Çalışma Grubunun Yaşa Göre Dağılımı*

Yaş	n	%
15-24	20	3,7
25-34	104	19,4
35-44	266	49,6
45-54	113	21,1
55-64	22	4,1
65 ve üzeri	11	2,1
Toplam	536	100,0

Tablo 3’te ifade edildiği üzere çalışma grubunun 20’si (%3,7) 15-24 yaş aralığında, 104’ü (%19,4) 25-34 yaş aralığında, 266’sı (%49,6) 35-44 yaş aralığında, 113’ü (%21,1) 45-54 yaş aralığında, 22’si (%4,1) 55-64 yaş aralığında ve 11’i (%2,1) 65 yaş ve üzerindedir.

Tablo 4. *Çalışma Grubunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı*

Eğitim Durumu	n	%
Okuryazar Değil	9	1,7
Okuryazar	16	3,0
İlkokul Mezunu	177	33,0
Ortaokul Mezunu	97	18,1
Lise Mezunu	123	22,9
Ön Lisans Mezunu	39	7,3
Lisans Mezunu	63	11,8
Lisansüstü Mezunu	12	2,2
Toplam	536	100,0

Tablo 4'te görüldüğü üzere çalışma grubunun 9'u (%1,7) okuryazar değil, 16'sı (%3) okuryazar, 177'si (%33) ilkokul mezunu, 97'si (%18,1) ortaokul mezunu, 123'ü (%22,9) lise mezunu, 39'u (%7,3) ön lisans mezunu, 63'ü (%11,8) lisans mezunu ve 12'si (%2,2) lisansüstü mezunudur. Okuryazar olmayan bireyler; başka birinin onlara okumasıyla maddelere cevap vermişlerdir.

Tablo 5. *Çalışma Grubunun Çocuklarının Tanı Türüne Göre Dağılımı*

Tanı Türü	n	%
Özel Öğrenme Güçlüğü	103	19,2
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	86	16,0
Otizm	67	12,5
Bedensel Yetersizlik	59	11,0
İşitme Engeli	48	9,0
Görme Engeli	38	7,1
Zihinsel Yetersizlik	65	12,1
Down Sendromu	36	6,7
Diğer	34	6,3
Toplam	536	100,0

Tablo 5'te ifade edildiği üzere çalışma grubunun 103'ü (%19,2) özel öğrenme güçlüğü, 86'sı (%16,0) dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, 67'si (%12,5)

otizm, 59'u (%11) bedensel yetersizlik, 48'i (%9) işitme engeli, 38'i (%7,1) görme engeli, 65'i (%12,1) zihinsel yetersizlik, 36'sı (%6,7) down sendromu ve 34'ü (%6,3) diğer tanı türü olan çocukların ebeveynleridir.

Tablo 6. Çalışma Grubunun Çocuklarının Tanı Süresine Göre Dağılımı

Tanı Süresi	n	%
1 Yıldan Az	53	9,9
1-3 Yıl	143	26,7
4-6 Yıl	119	22,2
7-9 Yıl	84	15,7
10 Yıl ve Üzeri	137	25,6
Toplam	536	100,0

Tablo 6'da ifade edildiği üzere çalışma grubunun 53'ünün (%9,9) 1 yıldan az, 143'ünün (%26,7), 119'unun (%22,2) 4-6 yıl, 84'ünün (%15,7) 7-9 yıl ve 137'sinin (%25,6) 10 yıl ve üzeri tanısı olan özel eğitim gereksinimli çocuğu vardır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu” ve buna ek olarak “Yaşamın Anlamı Ölçeği”, “Manevi İyi Oluş Ölçeği”, “Sabır Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmaya katılan ebeveynlerle ilgili daha detaylı bilgi edinmek için kullanılmıştır. Bu formda ebeveynlere “çocuğa yakınlık durumu, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çocuğun tanı türü, çocuğun tanı süresi” soruları sorulmuştur.

3.3.2. Yaşamın Anlamı Ölçeği

Yaşamın Anlamı Ölçeği (YAÖ) (2006), Steger, Frazier, Oishi ve Kaler tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı bireylerin genel anlamda yaşamın anlamını anlayıp anlamadıklarını değerlendirmektir. Ölçeğin özgün dili İngilizcedir. Ölçekte yaşamın anlamına yönelik 10 madde yer almaktadır. Ölçek 7'li Likert tipindedir. “1=Kesinlikle Yanlış” ile “7=Kesinlikle Doğru” arasında puanlanabilen bir ölçektir.

Ölçek maddelerinin 9'u pozitif maddelerden 1'i negatif maddeden oluşmaktadır. Ölçek 2 boyutludur. Bu alt boyutlar var olan anlam ve bulunmaya çalışılan anlamdır. Bu ölçeğin Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Demirdağ ve Kalafat (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma 322 lisans öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmacılar ölçekle ilgili olarak dilsel eşdeğerlik çalışması, faktör analizi, uyum geçerliği ve güvenilirlik çalışmaları yapmışlardır. Dilsel eşdeğerlik çalışmasında, YAÖ'nün Türkçe ve İngilizce formlarında bulunan maddeler arasındaki korelasyon katsayıları ,74 ile ,91 arasında bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda 10 maddeden oluşan ölçeğin iki boyutlu bir yapıdan oluştuğu ve bu maddelerin toplam varyansın %68,2'sini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin faktör yükleri ,65 ile ,88, madde toplam korelasyonu katsayıları ise ,44 ile ,78 arasında sıralanmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizinde iki boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür (RMSEA= ,068, NFI= ,93, CFI= ,95, GFI= ,93, AGFI= ,89, RFI= ,92). Uyum geçerliği çalışmasında YAÖ ile Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PNDÖ) arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. YAÖ'nün iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı her alt ölçek için sırasıyla ,81 ve ,85 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test sonucunda ise bu değerler sırasıyla ,72 ve ,76 olarak saptanmıştır.

3.3.3. Manevi İyi Oluş Ölçeği

Manevi İyi Oluş Ölçeği Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı insanın değer ve nihai anlamları doğrultusunda kişisel, toplumsal, çevresel ve trasandantal (aşkın) yönleriyle hayatlarını anlama ve yaşama sürecini belirlemektir. Yetişkinlere yönelik hazırlanmıştır. 5'li Likert tipindedir (1=Bana hiç uygun değil, 5=Bana tamamen uygun). Aşkınlık (15), Doğayla Uyum (7) ve Anomi (7) olmak üzere 29 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten toplam puan alınabilmesi için Anomi alt boyutundaki 3, 7, 11, 15, 19, 23, 26. maddelerinin ters puanlanması gerekmektedir. Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik kat sayısı Aşkınlık için ,95, Doğayla Uyum için ,86 ve Anomi alt boyutu için ,85 olarak belirtilmiştir. Toplam iç güvenilirlik katsayısı ise ,89'dir. Manevi İyi Oluş Ölçeği'nin ölçüt geçerliğinin sağlanması amacıyla her alt boyut için farklı bir ölçüt kullanılmıştır. Aşkınlık alt boyutunun ölçüt geçerliliğini için Manevi Yönelim Ölçeği (Kasapoğlu,

2015), Doğayla Uyum alt boyutunun ölçüt geçerliliğini analiz etmek için Çakır, Karaarslan, Şahin ve Ertepinar (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Doğaya Bağlılık Ölçeği'nin Özbenlik alt boyutu, Anomi alt boyutu için ise Akın, Demirci, Sarıçam ve Ocakçı (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Sosyal İyi Olma Ölçeği kullanılmıştır. Aşkınlık alt boyutu ile Manevi Yönelim Ölçeği arasında pozitif bir ilişki olduğu ($r=,94$, $p<,01$), Doğayla Uyum alt boyutuyla Doğaya Bağlılık Ölçeği'nin Özbenlik alt boyutu arasında pozitif ilişki olduğu ($r=,74$, $p<,01$), Anomi alt boyutuyla Sosyal İyi Olma Ölçeği arasında pozitif ilişki olduğu ($r =,34$, $p<,01$) görülmüştür. Bu sonuçlarla Manevi İyi Oluş Ölçeğinin ölçüt geçerliğini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin üç boyutlu yapısının iyi uyum gösterdiği belirtilmiştir (RMSEA=,078, S-RMR=,050, NFI=,90, CFI=,92, $\chi^2/sd= 4, 11$).

3.3.4. Sabır Ölçeği

Sabır Ölçeği, Schnitker (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı bireylerin sabır düzeyini belirlemektir. Ölçekte kişilerarası sabır, uzun süreli sabır ve kısa süreli sabır olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçek toplamda 11 maddedir. Yedili likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.82'dir. Eliüşük ve Arslan tarafından 2016 yılında Sabır Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Sabır Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanmasında 3 aşamalı bir çalışma yapılmıştır. İlk olarak araştırmacılar tarafından dil eşdeğerliğini sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmış, daha sonra ölçüt geçerliğini sağlanmış ve son olarak test-tekrar test ile ölçeğin güvenirlik çalışmalarını yapmışlardır. Ölçeğin dil eşdeğerliğini sağlamak adına uygulama için İngilizce bilen ve gönüllü olan öğrencilerden iki grup oluşturulmuştur. İlk grupta yer alan 82 öğrenciye, ölçeğin orijinal olan İngilizce formu uygulanmış ve üç hafta sonrada ölçeğin Türkçe formu uygulanmıştır. İkinci grupta yer alan 78 öğrenciye ilk olarak ölçeğin Türkçe formu uygulanmış ve üç hafta sonra da ölçeğin orijinal İngilizce formu uygulanmıştır. Elde edilen puanlar arasında pozitif anlamlı korelasyonlar ($r=,95$, $p<,01$; $r=,95$, $p<,01$) bulunmuştur. Dil geçerliği sağlandıktan sonra 284 kişilik üniversite öğrencisi üzerinde ölçüt bağlantılı geçerlik çalışması yapılmıştır. 284 veriden 248'i faktör analizi için kullanılmıştır. Sabır ölçeğinin ölçüt

bağıntılı geçerliği için yapılan korelasyon analizleri sonucunda; öğrencilerin sabır ölçeğinden aldıkları puanlar kendini toparlama, sosyal öz yeterlilik, kişiler arası problem çözmenin alt boyutu sebatkar yaklaşım alt boyutuyla pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ile test edilen 11 madde ve üç boyutlu ölçme aracının yeterli uyum iyiliği indekslerine sahip olduğu görülmektedir ($\chi^2/sd = 100.96/41$, $p = .00$, $RMSEA = .076$, $CFI = .96$, $GFI = .93$, $NNFI = .94$). Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları 244 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Güvenirlik çalışması için test-tekrar test metodu kullanılmıştır. Sabır ölçeği üniversite öğrencilerine dört hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Analiz sonucunda iç tutarlık katsayısı ise $\alpha = 0.82$ ve test tekrar test korelasyon ,81 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak 11 maddelik ve üç boyutlu ölçme aracı, araştırmacıların kullanımına hazır hâle getirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Ölçekler 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Konya'daki özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlere uygulanmıştır. Ölçekler yüz yüze ve "Google Forms" üzerinden online olacak şekilde 2 farklı türde uygulanmıştır. Veriler 3 Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 21 okul ve 2 rehabilitasyon merkezindeki velilerden toplanmıştır. Uygulamada gönüllülük esası göz önünde bulundurulmuştur. Ölçekler doldurulmadan önce çalışmanın neden ve kim tarafından yapıldığı açıklanmıştır ve ölçekler hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Ebeveynlerden ölçek sorularını içtenlikle cevaplamaları istenmiş olup gizlilik prensibine uyulacağı ifade edilmiştir. Ölçeklerin uygulanma süresi 20-25 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan veriler SPSS paket programına girilmiştir. Ölçeklerde yer alan ters maddelerin ters puanları alınmıştır. Ölçeklerin alt boyutlarının ve tamamının toplam puanları alınmıştır. Araştırma değişkenleri ile ilgili olarak ortalama ve standart sapma değerlerine bakılmıştır.

Tablo 7. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	n	\bar{X}	Standart Sapma
Var Olan Anlam	536	28,68	5,521
Bulunmaya Çalışılan Anlam	536	17,24	8,995
Toplam Yaşamın Anlamı	536	45,92	9,635
Aşkılık	536	69,46	6,354
Doğayla Uyum	536	31,91	3,892
Anomi	536	25,38	6,454
Toplam Manevi İyi Oluş	536	126,75	13,476
Kişilerarası Sabır	536	19,31	3,895
Gündelik Yaşamda Sabır	536	11,08	2,689
Yaşam Zorluklarında Sabır	536	12,62	2,487
Toplam Sabır	536	43,01	7,853

Tablo 7’de görüldüğü gibi var olan anlam alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=28,68$, bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu $\bar{X}=17,24$, toplam yaşamın anlamı $\bar{X}=45,92$ aşkılık $\bar{X}=69,46$, doğayla uyum $\bar{X}=31,91$, anomi $\bar{X}=25,38$, toplam manevi iyi oluş $\bar{X}=126,75$, kişilerarası sabır $\bar{X}=19,31$, gündelik yaşamda sabır $\bar{X}=11,08$, yaşam zorluklarında sabır $\bar{X}=12,62$, toplam sabır aritmetik ortalaması ise $\bar{X}=43,01$ ’dir. En yüksek aritmetik ortalama toplam manevi iyi oluşunken, en düşük aritmetik ortalama yaşam zorluklarında sabır alt boyutuna aittir.

Uygulanan ölçeklerden elde edilen puanların ortalamalarının normalliğini incelemek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır.

Tablo 8. Verilerin Normalliğine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Kat Sayıları

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
Var Olan Anlam	-,873	,227
Bulunmaya Çalışılan Anlam	,187	-1,128
Toplam Yaşamın Anlamı	,426	-,242
Aşkılık	-1,553	1,902

Doğayla Uyum	-1,481	1,659
Anomi	-,396	-,709
Toplam Manevi İyi Oluş	-1,009	,632
Kişilerarası Sabır	-,602	,200
Gündelik Yaşamda Sabır	-,391	-,278
Yaşam Zorluklarında Sabır	-1,102	,906
Toplam Sabır	-,647	,205

Tablo 8’de verilerin çarpıklık ve basıklığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Normallik varsayımları için kabul edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları -2 ile +2 aralığındadır (Jöreskog ve Sorbom, 1996). Tabloda da görüldüğü üzere değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayıları -2 ile +2 arasındadır. Bu değerlerin normal dağıldığı ve parametrik testlerin kullanılabilmesi için gerekli varsayımsal kriterlerin sağlandığı saptanmıştır. Bulguların analizi kısmında anlamlılık düzeyi olarak %95 düzeyinde “ $p<0.05$ ” esas alınmıştır. Ölçeklerin toplam puanlarının ve ölçeklerin alt boyutlarından alınan puanların arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını belirlemek için “Pearson momentler çarpımı” analizi yapılmıştır. Değişken sayısı iki olan çocuğa yakınlık durumu ve cinsiyet değişkenleri için bağımsız gruplar için t-testi; değişken sayısı ikiden fazla olan bağımsız değişkenler (yaş, eğitim düzeyi, çocuğun tanı türü, çocuğun tanı süresi) ile bağımlı değişkenler arasında herhangi bir farklılaşma olup olmadığını anlamak için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Yapılan ANOVA sonucunda anlamlı farklılaşmanın görüldüğünü gruplarda post-hoc çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi kullanılmıştır. Yaşamın anlamı üzerinde manevi iyi oluş ve sabrın yordayıcı etkisinin olup olmadığına ilişkin de çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR ve YORUM

Bu kısımda araştırma problemine ve alt problemlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşama anlam verme düzeyleri; manevi iyi oluş ve sabır düzeyleri açısından yordanmakta mıdır?” oluşturmaktadır. Problem cümlesine bağlı olarak 24 alt problem vardır. Bu kısımda bu alt problemlerle ilgili bulgulara değinilmiştir.

Araştırmanın 1. Alt Problemi

Araştırmanın 1. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı ve manevi iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı ve manevi iyi oluş puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 9. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı ve Manevi İyi Oluş Puanlarının İlişisine Yönelik Bulgular*

	Var Olan Anlam	Bulunmaya Çalışılan Anlam	Toplam Yaşamın Anlamı	Aşkılık	Doğayla Uyum	Anomi	Toplam Manevi İyi Oluş
Var Olan Anlam	1						
Bulunmaya Çalışılan Anlam	-,187**	1					
Toplam Yaşamın Anlamı	,399**	,827**	1				
Aşkılık	,396**	-,170**	,069	1			
Doğayla Uyum	,377**	-,103*	,120**	,707**	1		
Anomi	,536**	-,376**	-,043	,373**	,375**	1	
Toplam Manevi İyi Oluş	,553**	-,290**	,046	,854**	,802**	,763**	1

**p<0,01 *p<0,05

Yaşamın anlamı ölçeğinin alt boyutlarından biri olan var olan anlamın bulunmaya çalışılan anlam ile arasında anlamlı, negatif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki ($r=-,187$; $p<,01$) vardır. Var olan anlam boyutunun puanları yükseldikçe

bulunmaya çalışılan anlam alt boyutunun puanları düşmektedir. Var olan anlam alt boyutu ile toplam yaşamın anlamı puanı ($r=,399$; $p<,01$), aşkınlık alt boyutu ($r=,396$; $p<,01$), doğayla uyum alt boyutu ($r=,377$; $p<,01$), anomi alt boyutu ($r=,536$; $p<,01$), toplam manevi iyi oluş puanı ($r=,553$; $p<,01$) ile arasında anlamlı, orta düzeyde ve doğrusal bir ilişki vardır. Diğer değişle var olan anlam alt boyutunun puanları yükseldikçe toplam yaşamın anlamı, aşkınlık, doğayla uyum, anomi ve toplam manevi iyi oluş puanı da yükselmektedir.

Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu ile toplam yaşamın anlamı puanı arasında pozitif yönlü, anlamlı ve yüksek düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=,827$; $p<,01$). Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu puanları yükseldikçe toplam yaşamın anlamı puanı da yükselmektedir. Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu ile aşkınlık ($r=-,170$; $p<,01$), doğayla uyum ($r=-,103$; $p<,01$), anomi ($r=-,376$; $p<,01$), toplam manevi iyi oluş puanı ($r=-,290$; $p<,01$) ile anlamlı ve ters yönde bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Diğer değişle bulunmaya çalışılan alt boyutunun puanları artarken aşkınlık, doğayla uyum, anomi ve toplam manevi iyi oluş puanı düşmektedir.

Yaşamın anlamı toplam puanı ile doğayla uyum arasında anlamlı, pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki vardır ($r=,120$; $p<,01$). Diğer değişle yaşamın anlamı toplam puanı artarken doğayla uyum alt boyutunun da puanı artmaktadır. Yaşamın anlamı toplam puanının aşkınlık, anomi, toplam manevi iyi oluş puanı ile herhangi bir ilişkisi bulunamamıştır.

Manevi iyi oluş ölçeğinin alt boyutlarından olan aşkınlık ile doğayla uyum ($r=,707$; $p<,01$), anomi ($r=,373$; $p<,01$), toplam manevi iyi oluş puanı ($r=,854$; $p<,01$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle aşkınlık alt boyutunun puanı artarken doğayla uyum, anomi ve toplam manevi iyi oluş puanları da artmaktadır.

Doğayla uyum alt boyutu ile anomi ($r=,375$; $p<,01$), toplam manevi iyi oluş puanı ($r=,802$; $p<,01$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer

bir ifade ile doğayla uyum alt boyutunun puanı artarken anomi alt boyutu ve toplam manevi iyi oluş puanı da artmaktadır.

Anomi ile toplam manevi iyi oluş puanı ($r=,763$; $p<,01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır. Anomi alt boyutunun puanı artış gösterdiğinde toplam manevi iyi oluş puanı da artış göstermektedir.

Araştırmanın 2. Alt Problemi

Araştırmanın 2. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı ve sabır puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı ve sabır puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 10. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı ve Sabır Puanlarının İlişkisine Yönelik Bulgular*

	Var Olan Anlam	Bulunmaya Çalışılan Anlam	Toplam Yaşamın Anlamı	Kişiler arası Sabır	Günelik Yaşamda Sabır	Yaşam Zorluklarında Sabır	Toplam Sabır
Var Olan Anlam	1						
Bulunmaya Çalışılan Anlam	-,187**	1					
Toplam Yaşamın Anlamı	,399**	,827**	1				
Kişilerarası Sabır	,405**	-,200**	,045	1			
Günelik Yaşamda Sabır	,288**	-,125**	,049	,561**	1		
Yaşam Zorluklarında Sabır	,407**	-,204**	,042	,742**	,518**	1	
Toplam Sabır	,428**	-,207**	,052	,923**	,785**	,862**	1

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 10’da ifade edildiği gibi, var olan anlam alt boyutu ile kişilerarası sabır ($r=,405$; $p<,01$), günelik yaşamda sabır ($r=,288$; $p<,01$), yaşam zorluklarında sabır ($r=,407$; $p<,01$) ve toplam sabır puanı ($r=,428$; $p<,01$) ile arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Var olan anlam alt boyutunun puanları yükseldikçe kişilerarası sabır alt boyutu, günelik yaşamda sabır alt boyutu, yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ve toplam sabır puanı da yükselmektedir.

Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu ile kişilerarası sabır alt boyutu ($r=-,200$; $p<,01$), günelik yaşamda sabır ($r=-,125$; $p<,01$), yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ($r=-,204$; $p<,01$), toplam sabır puanı ($r=-,207$; $p<,01$) ile negatif yönde, anlamlı ve düşük düzeyde bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Diğer değişle bulunmaya

çalışılan alt boyutunun puanları artarken kişilerarası sabır alt boyutu, gündelik yaşamda sabır alt boyutu, yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ve toplam sabır puanı dūřmektedir.

Yaşamın anlamı toplam puanı ile kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanı ile arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Sabır ölçeğinin alt boyutlarından olan kişilerarası sabır ile gündelik yaşamda sabır ($r=,274$; $p<,01$), yaşam zorluklarında sabır ($r=,355$; $p<,01$), toplam sabır puanı ($r=,371$; $p<,01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır. Başka bir ifade ile kişilerarası sabır alt boyutu puanı arttığında gündelik yaşamda sabır alt boyutu, yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ve toplam sabır puanları da artış göstermektedir.

Gündelik yaşamda sabır alt boyutu ile yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ($r=,518$; $p<,01$), toplam sabır puanı ($r=,785$; $p<,01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır. Diğeri değışle gündelik yaşamda sabır alt boyutu puanı artış gösterdiğinde yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ve toplam sabır puanı da artış göstermektedir.

Yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ile toplam sabır puanı ($r=,862$; $p<,01$) arasında pozitif yönlü, anlamlı ve yüksek düzeyde bir ilişkisi vardır. Yaşam zorluklarında sabır alt boyutu puanı arttığında toplam sabır puanı da artmaktadır.

Araştırmanın 3. Alt Problemi

Araştırmanın 3. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 11. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş ve Sabır Puanlarının İlişkisine Yönelik Bulgular*

	Aşkınlık	Doğayla Uyum	Anomi	Toplam Manevi İyi Oluş	Kişiler arası Sabır	Gündelik Yaşamda Sabır	Yaşam Zorluklarında Sabır	Toplam Sabır
Aşkınlık	1							
Doğayla Uyum	,707**	1						
Anomi	,373**	,375**	1					
Toplam Manevi İyi Oluş	,854**	,802**	,763**	1				
Kişilerarası Sabır	,320**	,338**	,332**	,408**	1			
Gündelik Yaşamda Sabır	,274**	,330**	,274**	,356**	,561**	1		
Yaşam Zorluklarında Sabır	,403**	,389**	,355**	,473**	,742**	,518**	1	
Toplam Sabır	,381**	,404**	,371**	,474**	,923**	,785**	,862**	1

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 11’de ifade edildiği üzere manevi iyi oluş ölçeğinin alt boyutlarından olan aşkınlık ile kişilerarası sabır ($r=,320$; $p<,01$), gündelik yaşamda sabır ($r=,274$; $p<,01$), yaşam zorluklarında sabır ($r=,403$; $p<,01$), toplam sabır puanı ($r=,381$; $p<,01$) ile anlamlı ve doğrusal bir ilişkisi bulunmuştur. Diğer bir ifade ile aşkınlık alt boyutunun puanı artarken kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanında da artış olmaktadır.

Doğayla uyum ile kişilerarası sabır ($r=,338$; $p<,01$), gündelik yaşamda sabır ($r=,330$; $p<,01$), yaşam zorluklarında sabır ($r=,389$; $p<,01$), toplam sabır puanı ($r=,404$; $p<,01$) arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Başka bir ifade ile doğayla uyum alt boyutunun puanı artarken

kişilerarası sabır alt boyutu, gündelik yaşamda sabır alt boyutu, yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ve toplam sabır puanında da artış görülmektedir.

Anomi alt boyutunun kişilerarası sabır ($r=,332$; $p<,01$), gündelik yaşamda sabır ($r=,274$; $p<,01$), yaşam zorluklarında sabır ($r=,355$; $p<,01$), toplam sabır puanı ($r=,371$; $p<,01$) ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Diğer bir değişle anomie alt boyutunun puanı artış gösterdiğinde kişilerarası sabır alt boyutu, gündelik yaşamda sabır alt boyutu, yaşam zorluklarında sabır alt boyutu ve toplam sabır puanı da artış göstermektedir.

Toplam manevi iyi oluş puanı ile kişilerarası sabır ($r=,408$; $p<,01$), gündelik yaşamda sabır ($r=,356$; $p<,01$), yaşam zorluklarında sabır ($r=,473$; $p<,01$), toplam sabır puanı ($r=,474$; $p<,01$) ile arasında pozitif yönde, anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Diğer bir ifade ile toplam manevi iyi oluş puanı artarken kişilerarası sabır alt boyutu, gündelik yaşamda sabır alt boyutu, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanı da artmaktadır.

Araştırmanın 4. Alt Problemi

Araştırmanın 4. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları çocuğa yakınlık durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda yaşamın anlamı puanlarının çocuğa yakınlık durumuna göre bağımsız gruplar t-testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 12. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre t-Testi Bulguları*

Değişken	Yakınlık	n	\bar{X}	Ss	t	p
Var Olan Anlam	Anne	328	28,99	5,293	1,618	,106
	Baba	208	28,20	5,843		
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Anne	328	16,71	8,935	-1,712	,087
	Baba	208	18,08	9,048		
Toplam Yaşamın Anlamı	Anne	328	45,70	9,470	-,674	,501
	Baba	208	46,27	9,902		

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 12’de görüldüğü gibi çalışma grubunun var olan anlam alt boyutu, bulunmaya çalışılan anlam boyutu ve toplam yaşamın anlamı puanlarının çocuğa yakınlık durumuna göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (p>,05).

Araştırmanın 5. Alt Problemi

Araştırmanın 5. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları çocuğa yakınlık durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda manevi iyi oluş puanlarının çocuğa yakınlık durumuna göre bağımsız gruplar t-testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 13. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre t-Testi Bulguları*

Değişken	Yakınlık	n	\bar{X}	Ss	t	p
Aşkınlık	Anne	328	69,99	6,001	2,422	,016*
	Baba	208	68,63	6,806		
Doğayla Uyum	Anne	328	32,21	3,647	2,254	,025*
	Baba	208	31,43	4,215		
Anomi	Anne	328	25,40	6,458	,107	,915
	Baba	208	25,34	6,464		
Toplam Manevi İyi Oluş	Anne	328	127,60	12,837	1,841	0,66
	Baba	208	125,40	14,355		

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 13’te annelerin aşkınlık alt boyutundan aldıkları puanların babaların puanlarına göre anlamlı farklılaştığı görülmüştür (p<0,05). Aşkınlık alt boyutunda annelerin ortalaması \bar{X} =69,99, babaların ortalaması ise \bar{X} =68,63’tür. Annelerin aşkınlık alt boyutu puanları babalardan anlamlı olarak yüksek çıktığı görülmüştür.

Annelerin doğayla uyum alt boyutundan aldıkları puanların babaların puanlarına göre anlamlı farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır (p<0,05). Doğayla uyum alt boyutunda annelerin ortalaması \bar{X} =32,21, babaların ortalaması ise \bar{X} =31,43 olduğu görülmektedir. Annelerin doğayla uyum alt boyutu puanları babalardan anlamlı olarak yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma grubunun anomi alt boyutu ve toplam manevi iyi oluş puanlarının çocuğa yakınlık durumuna göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>,05$).

Araştırmanın 6. Alt Problemi

Araştırmanın 6. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları çocuğa yakınlık durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda sabır puanlarının çocuğa yakınlık durumuna göre bağımsız gruplar t-testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 14. *Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğa Yakınlık Durumuna Göre t-Testi Bulguları*

Değişken	Yakınlık	n	\bar{X}	Ss	t	p
Kişilerarası Sabır	Anne	328	19,88	3,774	4,273	,000**
	Baba	208	18,42	3,926		
Günelik Yaşamda Sabır	Anne	328	11,59	2,615	5,593	,000**
	Baba	208	10,29	2,618		
Yaşam Zorluklarında Sabır	Anne	328	12,97	2,400	4,131	,000**
	Baba	208	12,07	2,529		
Toplam Sabır	Anne	328	44,43	7,563	5,373	,000**
	Baba	208	40,78	7,800		

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 14’te görüldüğü gibi annelerin kişilerarası sabır, günelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanlarının babalara göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür (p<0,01). Sabır ölçeğinin tüm alt boyutlarında ve sabır toplam puanında annelerin puanları daha yüksek çıkmıştır. Annelerin sabır düzeyleri babalara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın 7.,8. Ve 9. Alt Problemleri

Araştırmanın 7.,8. ve 9. Alt problemleri “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır puanları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorularıdır. Yukarıda ebeveynlerin “çocuğa yakınlık durumu”na göre bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Araştırmaya katılan tüm kadın katılımcılar aynı zamanda anne; tüm erkek katılımcılar baba oldukları için cinsiyete göre bağımsız gruplar t-testi yapılmamıştır.

Araştırmanın 10. Alt Problemi

Araştırmanın 10. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının yaşa göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 15. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Yaş	n	\bar{X}	Standart Sapma
Var Olan Anlam	15-24	20	29,25	5,200
	25-34	104	28,97	5,066
	35-44	266	29,06	5,384
	45-54	113	28,09	6,060
	55-64	22	26,36	6,067
	65 ve Üzeri	11	26,55	5,663
	Toplam	536	28,68	5,521
Bulunmaya Çalışılan Anlam	15-24	20	20,15	10,414
	25-34	104	16,60	8,983
	35-44	266	16,97	9,014
	45-54	113	17,73	8,934
	55-64	22	17,82	8,169
	65 ve Üzeri	11	18,27	8,753
	Toplam	536	17,24	8,995
Toplam Yaşamın Anlamı	15-24	20	49,40	11,264
	25-34	104	45,57	8,922
	35-44	266	46,03	9,629
	45-54	113	45,82	10,205
	55-64	22	44,18	8,455
	65 ve Üzeri	11	44,82	9,888
	Toplam	536	45,92	9,635

Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 16. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Var Olan Anlam	Gruplar arası	260,695	5	52,139	1,722	,128
	Grup içi	16045,751	530	30,275		
	Toplam	16306,446	535			
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Gruplar arası	278,059	5	55,612	,685	,635
	Grup içi	43009,894	530	81,151		
	Toplam	43287,953	535			
Toplam Yaşamın Anlamı	Gruplar arası	339,251	5	67,850	,729	,602
	Grup içi	49325,458	530	93,067		
	Toplam	49664,709	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 16'da görüldüğü çalışma grubunun yaşamın anlamı alt boyutları ve yaşamın anlamı toplam puanlarının aritmetik ortalamalarının yaşa göre anlamlı bir farkı bulunmamıştır ($p>,05$).

Araştırmanın 11. Alt Problemi

Araştırmanın 11. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda tabloda manevi iyi oluş puanlarının yaşa göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 17. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Yaş	n	\bar{X}	Standart Sapma
Aşklnlık	15-24	20	70,95	4,817
	25-34	104	69,46	6,551
	35-44	266	69,62	6,144
	45-54	113	69,15	6,702
	55-64	22	68,68	7,441
	65 ve Üzeri	11	67,64	6,546
	Toplam	536	69,46	6,354
Doğayla Uyum	15-24	20	32,70	3,114
	25-34	104	32,05	3,431
	35-44	266	31,84	4,086
	45-54	113	31,99	3,925
	55-64	22	31,00	4,639
	65 ve Üzeri	11	31,64	2,656
	Toplam	536	31,91	3,892
Anomi	15-24	20	25,30	5,611
	25-34	104	25,33	7,247
	35-44	266	25,75	6,214
	45-54	113	24,65	6,675
	55-64	22	25,95	5,827
	65 ve Üzeri	11	23,36	4,456
	Toplam	536	25,38	6,454

	15-24	20	128,95	9,720
	25-34	104	126,84	13,747
Toplam Manevi İyi Oluş	35-44	266	127,21	13,446
	45-54	113	125,80	14,089
	55-64	22	125,64	14,555
	65 ve Üzeri	11	122,64	9,157
	Toplam	536	126,75	13,476

Aşağıda yer alan tabloda manevi iyi oluş puanlarının yaşa göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 18. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Aşkınlık	Gruplar arası	111,970	5	22,394	,552	,737
	Grup içi	21487,207	530	40,542		
	Toplam	21599,177	535			
Doğayla Uyum	Gruplar arası	35,471	5	7,094	,466	,802
	Grup içi	8067,865	530	15,222		
	Toplam	8103,336	535			
Anomi	Gruplar arası	147,869	5	29,574	,708	,618
	Grup içi	22140,248	530	41,774		
	Toplam	22288,118	535			
Toplam Manevi İyi Oluş	Gruplar arası	470,156	5	94,031	,515	,765
	Grup içi	96687,337	530	182,429		
	Toplam	97157,493	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 18’de görüldüğü çalışma grubunun manevi iyi oluş alt boyutları ve manevi iyi oluş toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasında yaşa göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır (p>,05).

Araştırmanın 12. Alt Problemi

Araştırmanın 12. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda tabloda sabır puanlarının yaşa göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 19. *Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Yaş	n	\bar{X}	Standart Sapma
Kişilerarası Sabır	15-24	20	18,85	4,320
	25-34	104	19,58	3,691
	35-44	266	19,51	3,904
	45-54	113	18,90	3,789
	55-64	22	18,09	4,839
	65 ve Üzeri	11	19,55	3,830
	Toplam	536	19,31	3,895
Gündelik Yaşamda Sabır	15-24	20	11,15	2,390
	25-34	104	11,28	2,646
	35-44	266	11,20	2,621
	45-54	113	10,72	2,880
	55-64	22	10,36	3,215
	65 ve Üzeri	11	11,45	1,916
	Toplam	536	11,08	2,689
Yaşam Zorluklarında Sabır	15-24	20	12,25	3,143
	25-34	104	12,66	2,690
	35-44	266	12,70	2,352
	45-54	113	12,61	2,377
	55-64	22	11,95	3,345
	65 ve Üzeri	11	12,36	1,690
	Toplam	536	12,62	2,487

	15-24	20	42,25	8,723
	25-34	104	43,52	8,069
Toplam Sabır	35-44	266	43,41	7,638
	45-54	113	42,23	7,450
	55-64	22	40,41	10,888
	65 ve Üzeri	11	43,36	6,136
	Toplam	536	43,01	7,853

Aşağıda yer alan tabloda sabır puanlarının yaşa göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 20. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Kişilerarası Sabır	Gruplar arası	74,074	5	14,815	,976	,432
	Grup içi	8042,894	530	15,175		
	Toplam	8116,968	535			
Gündelik Yaşamda Sabır	Gruplar arası	35,729	5	7,146	,988	,424
	Grup içi	3832,660	530	7,231		
	Toplam	3868,388	535			
Yaşam Zorluklarında Sabır	Gruplar arası	15,242	5	3,048	,490	,784
	Grup içi	3294,876	530	6,217		
	Toplam	3310,118	535			
Toplam Sabır	Gruplar arası	299,953	5	59,991	,973	,434
	Grup içi	32691,927	530	61,683		
	Toplam	32991,881	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 20’de görüldüğü çalışma grubunun sabır alt boyutları ve sabır toplam puanlarının yaşa göre anlamlı bir farkı saptanmamıştır (p>,05).

Araştırmanın 13. Alt Problemi

Araştırmanın 13. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının eğitim düzeyine göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 21. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	Standart Sapma
Var Olan Anlam	Okuryazar Değil	9	28,00	6,124
	Okuryazar	16	27,56	5,525
	İlkokul Mezunu	177	28,29	5,468
	Ortaokul Mezunu	97	28,25	5,508
	Lise Mezunu	123	28,72	5,675
	Ön Lisans Mezunu	39	30,95	5,078
	Lisans Mezunu	63	28,71	5,595
	Lisansüstü Mezunu	12	32,00	3,330
	Toplam	536	28,68	5,521
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Okuryazar Değil	9	19,33	8,246
	Okuryazar	16	22,56	8,862
	İlkokul Mezunu	177	17,67	9,035
	Ortaokul Mezunu	97	16,58	8,694
	Lise Mezunu	123	16,47	8,856
	Ön Lisans Mezunu	39	14,41	7,829
	Lisans Mezunu	63	17,97	9,432
	Lisansüstü Mezunu	12	20,83	11,232
	Toplam	536	17,24	8,995

	Okuryazar Değil	9	47,33	9,987
	Okuryazar	16	50,13	13,256
	İlkokul Mezunu	177	45,97	9,971
Toplam Yaşamın Anlamı	Ortaokul Mezunu	97	44,82	9,034
	Lise Mezunu	123	45,19	9,313
	Ön Lisans Mezunu	39	45,36	8,021
	Lisans Mezunu	63	46,68	9,228
	Lisansüstü Mezunu	12	52,83	11,629
	Toplam	536	45,92	9,635

Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının yaşa göre farklılaşım farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 22. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Var Olan Anlam	Gruplar arası	401,928	7	57,418	1,906	,066
	Grup içi	15904,518	528	30,122		
	Toplam	16306,446	535			
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Gruplar arası	1141,662	7	163,095	2,043	,048*
	Grup içi	42146,291	528	79,823		
	Toplam	43287,953	535			
Toplam Yaşamın Anlamı	Gruplar arası	1106,151	7	158,022	1,718	,102
	Grup içi	48558,558	528	91,967		
	Toplam	49664,709	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 22’de ifade edildiği gibi çalışma grubunun var olan anlam alt boyutu ve toplam yaşamın anlamı puanlarının ortalamaları arasında eğitim düzeyine göre herhangi bir farklılaşma görülmemiştir ($p>,05$). Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutunda ise grupların puanlarının aritmetik ortalamaları anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu puanlarının eğitim düzeyine göre oluşan farkın kaynağının tespiti için Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu analize ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 23. Çalışma Grubunun Bulunmaya Çalışılan Anlam Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I)Eğitim Durumu	(J)Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	p
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Okuryazar Değil	Okuryazar	-3,229	,989
		İlkokul	1,661	,999
		Ortaokul	2,756	,987
		Lise	2,862	,983
		Ön Lisans	4,923	,813
		Lisans	1,365	1,00
		Lisansüstü	-1,500	1,00
		Okuryazar	Okuryazar Değil	3,229
	İlkokul		4,890	,418
	Ortaokul		5,985	,205
	Lise		6,091	,171
	Ön Lisans		8,152	,046*
	Lisans		4,594	,595
	Lisansüstü		1,729	1,000
	İlkokul		Okuryazar Değil	-1,661
		Okuryazar	-4,890	,418
		Ortaokul	1,095	,978
		Lise	1,201	,946
		Ön Lisans	3,262	,440
		Lisans	-,296	1,000
		Lisansüstü	-3,161	,936
		Ortaokul	Okuryazar Değil	-2,756
	Okuryazar		-5,985	,205
	İlkokul		-1,095	,978
	Lise		,106	1,000
	Ön Lisans		2,167	,906
	Lisans		-1,391	,979
	Lisansüstü		-4,256	,776
Lise	Okuryazar Değil		-2,862	,983
	Okuryazar	-6,091	,171	
	İlkokul	-1,201	,946	

	Ortaokul	-,106	1,000
	Ön Lisans	2,061	,915
	Lisans	-1,497	,961
	Lisansüstü	-4,362	,742
Ön Lisans	Okuryazar Değil	-4,923	,813
	Okuryazar	-8,152	,046*
	İlkokul	-3,262	,440
	Ortaokul	-2,167	,906
	Lise	-2,061	,915
	Lisans	-3,558	,514
	Lisansüstü	-6,423	,367
Lisans	Okuryazar Değil	-1,365	1,000
	Okuryazar	-4,594	,595
	İlkokul	,296	1,000
	Ortaokul	1,391	,979
	Lise	1,497	,961
	Ön Lisans	3,558	,514
	Lisansüstü	-2,865	,972
Lisansüstü	Okuryazar Değil	1,500	1,000
	Okuryazar	-1,729	1,000
	İlkokul	3,161	,936
	Ortaokul	4,256	,776
	Lise	4,362	,742
	Ön Lisans	6,423	,367
	Lisans	2,865	,972

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 23'teki bulgular incelendiğinde, bulunmaya çalışılan anlam alt boyutundan alınan puanların okuryazar ve ön lisans eğitim düzeyi arasında okuryazar eğitim düzeyindeki katılımcıların lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0,05$). Bu durum okuryazar olan katılımcıların ön lisans mezunu katılımcılara göre bulunmaya çalışılan anlam düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu puanları ile diğer eğitim düzeylerinin arasında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>,05$).

Araştırmanın 14. Alt Problemi

Araştırmanın 14. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda manevi iyi oluş puanlarının eğitim düzeyine göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 24. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	Standart Sapma
Aşkınlık	Okuryazar Değil	9	69,00	6,124
	Okuryazar	16	64,25	9,384
	İlkokul Mezunu	177	69,72	5,338
	Ortaokul Mezunu	97	69,57	6,474
	Lise Mezunu	123	68,82	7,166
	Ön Lisans Mezunu	39	71,44	4,198
	Lisans Mezunu	63	69,57	7,015
	Lisansüstü Mezunu	12	71,58	4,738
	Toplam	536	69,46	6,354
Doğayla Uyum	Okuryazar Değil	9	32,56	2,603
	Okuryazar	16	29,38	5,439
	İlkokul Mezunu	177	31,76	3,848
	Ortaokul Mezunu	97	31,86	3,482
	Lise Mezunu	123	31,77	4,321
	Ön Lisans Mezunu	39	33,62	2,488
	Lisans Mezunu	63	32,11	3,848
	Lisansüstü Mezunu	12	32,17	3,973
	Toplam	536	31,91	3,892

Anomi	Okuryazar Değil	9	25,22	4,549
	Okuryazar	16	23,06	5,882
	İlkokul Mezunu	177	24,77	6,196
	Ortaokul Mezunu	97	24,92	6,878
	Lise Mezunu	123	25,36	6,773
	Ön Lisans Mezunu	39	27,85	6,511
	Lisans Mezunu	63	26,37	6,041
	Lisansüstü Mezunu	12	28,33	4,849
	Toplam	536	25,38	6,454
Toplam Manevi İyi Oluş	Okuryazar Değil	9	126,78	8,348
	Okuryazar	16	116,69	17,876
	İlkokul Mezunu	177	126,25	11,626
	Ortaokul Mezunu	97	126,34	13,143
	Lise Mezunu	123	125,95	15,500
	Ön Lisans Mezunu	39	132,90	10,794
	Lisans Mezunu	63	128,05	14,371
	Lisansüstü Mezunu	12	132,08	10,492
	Toplam	536	126,75	13,476

Aşağıda yer alan tabloda manevi iyi oluş puanlarının yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 25. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Aşknlık	Gruplar arası	706,928	7	100,990	2,552	,014*
	Grup içi	20892,249	528	39,569		
	Toplam	21599,177	535			
Doğayla Uyum	Gruplar arası	230,085	7	32,869	2,204	,033*
	Grup içi	7873,251	528	14,911		
	Toplam	8103,336	535			
Anomi	Gruplar arası	576,175	7	82,311	2,002	,053
	Grup içi	21711,943	528	41,121		
	Toplam	22288,118	535			

Toplam Manevi	Gruplar arası	3680,593	7	525,799	2,970	,005*
İyi Oluş	Grup içi	93476,899	528	177,040		
	Toplam	97157,493	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 25’te görüldüğü gibi çalışma grubunun anomi alt boyutu puanlarının ortalamaları arasında eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark görülmemiştir (p>,05).

Grupların eğitim düzeyine göre aşkınlık ve doğayla uyum puanlarının aritmetik ortalamaları arasında ,05 düzeyinde; toplam manevi iyi oluş puanlarının ortalamaları arasında ,01 düzeyinde anlamlı farklılaşma vardır. Aşkınlık alt boyutu, doğayla uyum alt boyutu ve toplam manevi iyi oluş puanlarının eğitim düzeyine göre oluşan farkın kaynağını tespit edilmesi için Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu analize ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 26. *Çalışma Grubunun Aşkınlık Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları*

Bağımlı Değişken	(I)Eğitim Durumu	(J)Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	p
Okuryazar Değil	Okuryazar	Okuryazar	4,750	,612
		İlkokul	-,723	1,000
		Ortaokul	-,567	1,000
		Lise	,179	1,000
		Ön Lisans	-2,436	,967
		Lisans	-,571	1,000
		Lisansüstü	-2,583	,983
Okuryazar	Okuryazar Değil	Okuryazar Değil	-4,750	,612
		İlkokul	-5,473	,021*
		Ortaokul	-5,317	,038*
		Lise	-4,571	,115
		Ön Lisans	-7,186	,003*
		Lisans	-5,321	,053
		Lisansüstü	-7,333	,049*
İlkokul	Okuryazar Değil	Okuryazar Değil	,723	1,000
		Okuryazar	5,473	,021*
		Ortaokul	,156	1,000

	Lise	,902	,925	
	Ön Lisans	-1,713	,786	
	Lisans	,152	1,000	
	Lisansüstü	-1,860	,976	
Aşkınlık	Ortaokul	Okuryazar Değil	,567	1,000
		Okuryazar	5,317	,038*
		İlkokul	-,156	1,000
		Lise	,746	,988
		Ön Lisans	-1,869	,770
		Lisans	-,004	1,000
		Lisansüstü	-2,016	,967
	Lise	Okuryazar Değil	-,179	1,000
		Okuryazar	4,571	,115
		İlkokul	-,902	,925
		Ortaokul	-,746	,988
		Ön Lisans	-2,615	,317
		Lisans	-,750	,995
		Lisansüstü	-2,762	,832
Ön Lisans		Okuryazar Değil	2,436	,967
		Okuryazar	7,186	,003**
		İlkokul	1,713	,786
		Ortaokul	1,869	,770
		Lise	2,615	,317
		Lisans	1,864	,831
		Lisansüstü	-,147	1,000
	Lisans	Okuryazar Değil	,571	1,000
		Okuryazar	5,321	,053
		İlkokul	-,152	1,000
		Ortaokul	,004	1,000
		Lise	,750	,995
		Ön Lisans	-1,864	,831
		Lisansüstü	-2,012	,972
Lisansüstü		Okuryazar Değil	2,583	,983
		Okuryazar	7,333	0,49*
		İlkokul	1,860	,976
		Ortaokul	2,016	,967
		Lise	2,762	,832
		Ön Lisans	,147	1,000
		Lisans	2,012	,972

Tablo 26'daki bulgular incelendiğinde, aşkınlık alt boyutundan alınan puanlarda okuryazar bireylerin ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, ön lisans mezunu ve lisansüstü mezunu bireylere göre aleyhinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu durum okuryazar olan katılımcıların ilkokul, ortaokul, ön lisans ve lisansüstü mezunu eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre aşkınlık düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Aşkınlık alt boyutu puanlarının diğer eğitim düzeylerinde anlamlı farkı bulunmamıştır ($p>,05$).

Aşağıda çalışma grubunun doğayla uyum düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmasını gösteren tabloya yer verilmiştir.

Tablo 27. Çalışma Grubunun Doğayla Uyum Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları

Bağımlı Değişken	(I)Eğitim Durumu	(J)Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	p
Okuryazar Değil	Okuryazar	Okuryazar	3,181	,499
		İlkokul	,798	,999
		Ortaokul	,700	1,000
		Lise	,783	,999
		Ön Lisans	-1,060	,996
		Lisans	,444	1,000
		Lisansüstü	,389	1,000
		Okuryazar	Okuryazar Değil	Okuryazar
İlkokul	-2,382			,262
Ortaokul	-2,481			,253
Lise	-4,571			,276
Ön Lisans	-4,240			,006**
Lisans	-2,736			,185
Lisansüstü	-2,792			,556
İlkokul	Okuryazar Değil			Okuryazar
		Okuryazar	2,382	,262
		Ortaokul	-,099	1,000
		Lise	-,015	1,000
		Ön Lisans	-1,858	,119
		Lisans	-,354	,999
		Lisansüstü	-,410	1,000
		Ortaokul	Okuryazar Değil	Okuryazar

Doğayla Uyum	Okuryazar	2,481	,253
	İlkokul	,099	1,000
	Lise	,083	1,000
	Ön Lisans	-1,760	,242
	Lisans	-,255	1,000
	Lisansüstü	-,311	1,000
	<hr/>		
Lise Mezunu	Okuryazar Değil	-,783	,999
	Okuryazar	2,397	,276
	İlkokul	,015	1,000
	Ortaokul	-,083	1,000
	Ön Lisans	-1,843	,159
	Lisans	-1,843	,999
	Lisansüstü	-,394	1,000
<hr/>			
Ön Lisans	Okuryazar Değil	1,060	,9996
	Okuryazar	4,240	,006**
	İlkokul	1,858	,119
	Ortaokul	1,760	,242
	Lise	1,843	,999
	Lisans	1,504	,543
	Lisansüstü	1,449	,949
<hr/>			
Lisans	Okuryazar Değil	-,444	1,000
	Okuryazar	2,736	,185
	İlkokul	,354	,999
	Ortaokul	,255	1,000
	Lise	,339	,999
	Ön Lisans	-1,504	,543
	Lisansüstü	-,056	1,000
<hr/>			
Lisansüstü	Okuryazar Değil	-,389	1,000
	Okuryazar	2,792	,556
	İlkokul	,410	1,000
	Ortaokul	,311	1,000
	Lise	,394	1,000
	Ön Lisans	-1,449	,949
	Lisans	,056	1,000

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 27 incelendiğinde, doğayla uyum alt boyutundan alınan puanlarda okuryazar bireylerin ön lisans mezunu bireylere göre istatistiksel olarak aleyhinde anlamlı bir fark saptanmıştır (p<0,01). Bu durum okuryazar olan katılımcıların ön

lisans mezunu eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre doğayla uyum düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Doğayla uyum alt boyutu puanlarının diğer eğitim düzeyleri ile arasında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>,05$).

Aşağıda çalışma grubunun toplam manevi iyi oluş düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmasını gösteren tabloya yer verilmiştir.

Tablo 28. *Çalışma Grubunun Toplam Manevi İyi Oluş Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tukey HSD Testi Bulguları*

Bağımlı Değişken	(I)Eğitim Durumu	(J)Eğitim Durumu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	p
Toplam Manevi İyi Oluş	Okuryazar Değil	Okuryazar	10,090	,607
		İlkokul	,529	1,000
		Ortaokul	,438	1,000
		Lise	,827	1,000
		Ön Lisans	-6,120	,918
		Lisans	-1,270	1,000
		Lisansüstü	-5,306	,986
	Okuryazar	Okuryazar Değil	-10,090	,607
		İlkokul	-9,561	,110
		Ortaokul	-9,653	,128
		Lise	-9,264	,151
		Ön Lisans	-16,210	,001**
		Lisans	-11,360	,049*
		Lisansüstü	-15,396	,052
	İlkokul	Okuryazar Değil	-,798	,999
		Okuryazar	2,382	,262
		Ortaokul	-,099	1,000
		Lise	-,015	1,000
		Ön Lisans	-1,858	,119
		Lisans	-,354	,999
		Lisansüstü	-,410	1,000
	Ortaokul	Okuryazar Değil	-,529	1,000
		Okuryazar	9,561	,110
		İlkokul	-,092	1,000
		Lise	,297	1,000

	Ön Lisans	-6,649	,091
	Lisans	-1,799	,984
	Lisansüstü	-5,835	,823
Lise	Okuryazar Değil	-,827	1,000
	Okuryazar	9,264	,151
	İlkokul	-,297	1,000
	Ortaokul	-,389	1,000
	Ön Lisans	-6,946	,087
	Lisans	-2,096	,972
	Lisansüstü	-6,132	,794
Ön Lisans	Okuryazar Değil	6,120	,918
	Okuryazar	16,210	,001**
	İlkokul	6,649	,091
	Ortaokul	6,557	,158
	Lise	6,946	,087
	Lisans	4,850	,628
	Lisansüstü	,814	1,000
Lisans	Okuryazar Değil	1,270	1,000
	Okuryazar	11,360	,049*
	İlkokul	1,799	,984
	Ortaokul	1,707	,993
	Lise	2,096	,972
	Ön Lisans	-4,850	,628
	Lisansüstü	-4,036	,979
Lisansüstü	Okuryazar Değil	5,306	,986
	Okuryazar	15,396	,052
	İlkokul	5,835	,823
	Ortaokul	5,743	,852
	Lise	6,132	,794
	Ön Lisans	-,814	1,000
	Lisans	4,036	,979

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 28 incelendiğinde, toplam manevi iyi oluş puanlarında okuryazar bireylerin ön lisans mezunu katılımcılar ile ,01 düzeyinde ve lisans mezunu bireylerle ,05 düzeyinde anlamlı bir farkı saptanmıştır. Bu durum okuryazar olan katılımcıların ön lisans mezunu ve lisans mezunu eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre toplam manevi iyi oluş düzeylerinin düşük olduğunu

göstermektedir. Toplam manevi iyi oluş puanlarının diğer eğitim düzeyleri ile arasında farklılık görülmemiştir ($p>,05$).

Araştırmanın 15. Alt Problemi

Araştırmanın 15. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda sabır puanlarının eğitim düzeyine göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 29. *Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	Standart Sapma
Kişilerarası Sabır	Okuryazar Değil	9	20,11	3,371
	Okuryazar	16	17,75	4,740
	İlkokul Mezunu	177	19,53	3,984
	Ortaokul Mezunu	97	19,30	4,008
	Lise Mezunu	123	19,37	3,751
	Ön Lisans Mezunu	39	19,49	3,612
	Lisans Mezunu	63	18,63	3,903
	Lisansüstü Mezunu	12	20,08	3,088
	Toplam	536	19,31	3,895
Gündelik Yaşamda Sabır	Okuryazar Değil	9	10,89	1,965
	Okuryazar	16	10,13	2,778
	İlkokul Mezunu	177	11,04	2,813
	Ortaokul Mezunu	97	11,19	2,619
	Lise Mezunu	123	11,02	2,767
	Ön Lisans Mezunu	39	11,49	2,883
	Lisans Mezunu	63	11,05	2,296
	Lisansüstü Mezunu	12	11,83	2,406
	Toplam	536	11,08	2,689

Yaşam Zorluklarında Sabır	Okuryazar Değil	9	11,89	1,269
	Okuryazar	16	11,25	3,416
	İlkokul Mezunu	177	12,96	2,373
	Ortaokul Mezunu	97	12,59	2,820
	Lise Mezunu	123	12,60	2,498
	Ön Lisans Mezunu	39	12,59	2,479
	Lisans Mezunu	63	12,11	2,033
	Lisansüstü Mezunu	12	13,25	1,913
	Toplam	536	12,62	2,487
Toplam Sabır	Okuryazar Değil	9	42,89	4,936
	Okuryazar	16	39,13	9,708
	İlkokul Mezunu	177	43,53	7,829
	Ortaokul Mezunu	97	43,07	8,197
	Lise Mezunu	123	42,98	7,982
	Ön Lisans Mezunu	39	43,56	8,055
	Lisans Mezunu	63	41,79	7,026
	Lisansüstü Mezunu	12	45,17	5,997
	Toplam	536	43,01	7,853

Aşağıda yer alan tabloda sabır puanlarının yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 30. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Kişilerarası Sabır	Gruplar arası	90,870	7	12,981	,854	,543
	Grup içi	8026,098	528	15,201		
	Toplam	8116,968	535			
Gündelik Yaşamda Sabır	Gruplar arası	30,131	7	4,304	,592	,763
	Grup içi	3838,257	528	7,269		
	Toplam	3868,388	535			
Yaşam Zorluklarında Sabır	Gruplar arası	76,613	7	10,945	1,787	,087
	Grup içi	3233,505	528	6,124		
	Toplam	3310,118	535			

Toplam Sabır	Gruplar arası	451,126	7	64,447	1,046	,398
	Grup içi	32540,754	528	61,630		
	Toplam	32540,754	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 30’da görüldüğü üzere çalışma grubunun sabır alt boyutları ve sabır toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasında eğitim düzeyine anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>,05$).

Araştırmanın 16. Alt Problemi

Araştırmanın 16. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları çocuğun tanı türüne göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının çocuğun tanı türüne göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 31. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Çocuğun Tanı Türü	n	\bar{X}	Standart Sapma
Var Olan Anlam	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	28,66	4,954
	DEHB	86	28,51	6,013
	Otizm	67	28,84	5,680
	Bedensel Yetersizlik	59	28,00	5,611
	İşitme Engeli	48	30,46	5,664
	Görme Engeli	38	28,89	4,764
	Zihinsel Yetersizlik	65	27,68	5,437
	Down Sendromu	36	29,17	5,532
	Diğer	34	28,71	6,043
Toplam		536	28,68	5,521
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	17,61	8,676
	DEHB	86	17,93	9,024
	Otizm	67	15,36	9,306
	Bedensel Yetersizlik	59	17,47	9,077
	İşitme Engeli	48	16,52	9,640
	Görme Engeli	38	16,82	8,163
	Zihinsel Yetersizlik	65	19,69	8,132
	Down Sendromu	36	14,86	9,649
	Diğer	34	17,00	9,448
Toplam		536	17,24	8,995

	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	46,27	8,903
	DEHB	86	46,44	10,662
	Otizm	67	44,19	9,383
Toplam Yaşamın Anlamı	Bedensel Yetersizlik	59	45,47	8,762
	İşitme Engeli	48	46,98	10,783
	Görme Engeli	38	45,71	7,784
	Zihinsel Yetersizlik	65	47,37	9,610
	Down Sendromu	36	44,03	10,250
	Diğer	34	45,71	10,715
	Toplam	536	45,92	9,635

Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının çocuğun tanı türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 32. Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Var Olan Anlam	Gruplar arası	258,887	8	32,361	1,063	,388
	Grup içi	16047,559	527	30,451		
	Toplam	16306,446	535			
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Gruplar arası	923,950	8	115,494	1,437	,178
	Grup içi	42364,004	527	80,387		
	Toplam	43287,953	535			
Toplam Yaşamın Anlamı	Gruplar arası	569,957	8	71,245	,765	,634
	Grup içi	49094,752	527	93,159		
	Toplam	49664,709	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 32’de ifade edildiği gibi çalışma grubunun yaşamın anlam puanlarının çocuğun tanı türüne göre anlamlı bir farklılaşması görülmemiştir (p>,05).

Araştırmanın 17. Alt Problemi

Araştırmanın 17. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları çocuğun tanı türüne göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda manevi iyi oluş puanlarının çocuğun tanı türüne göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 33. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Çocuğun Tanı Türü	n	\bar{X}	Standart Sapma
Aşkınlık	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	69,31	6,286
	DEHB	86	69,44	5,385
	Otizm	67	68,94	7,625
	Bedensel Yetersizlik	59	68,73	7,148
	İşitme Engeli	48	70,65	6,224
	Görme Engeli	38	69,05	7,033
	Zihinsel Yetersizlik	65	69,31	5,868
	Down Sendromu	36	70,42	4,423
	Diğer	34	70,32	6,914
	Toplam	536	69,46	6,354
Doğayla Uyum	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	31,58	4,190
	DEHB	86	31,40	4,288
	Otizm	67	32,54	3,399
	Bedensel Yetersizlik	59	31,49	4,154
	İşitme Engeli	48	31,94	3,943
	Görme Engeli	38	32,03	4,188
	Zihinsel Yetersizlik	65	31,82	3,644
	Down Sendromu	36	32,61	3,119
	Diğer	34	32,91	2,978
	Toplam	536	31,91	3,892

Anomi	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	26,10	6,197
	DEHB	86	24,70	6,276
	Otizm	67	26,16	6,993
	Bedensel Yetersizlik	59	24,92	6,339
	İşitme Engeli	48	25,50	6,007
	Görme Engeli	38	24,92	6,744
	Zihinsel Yetersizlik	65	24,17	6,740
	Down Sendromu	36	27,00	6,370
	Diğer	34	25,12	6,540
	Toplam	536	25,38	6,454
Toplam Manevi İyi Oluş	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	126,99	13,391
	DEHB	86	125,53	12,537
	Otizm	67	127,64	15,276
	Bedensel Yetersizlik	59	125,14	14,734
	İşitme Engeli	48	128,08	13,115
	Görme Engeli	38	126,00	15,544
	Zihinsel Yetersizlik	65	125,29	12,599
	Down Sendromu	36	130,03	10,421
	Diğer	34	128,35	12,877
	Toplam	536	126,75	13,476

Aşağıda yer alan tabloda manevi iyi oluş puanlarının çocuğun tanı türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 34. Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Öğrencinin Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Aşkılık	Gruplar arası	185,576	8	23,197	2,552	,802
	Grup içi	21413,601	527	40,633		
	Toplam	21599,177	535			
Doğayla Uyum	Gruplar arası	123,465	8	15,433	2,204	,420
	Grup içi	7979,871	527	15,142		
	Toplam	8103,336	535			
Anomi	Gruplar arası	347,748	8	43,468	2,002	,402

	Grup içi	21940,370	527	41,633		
	Toplam	22288,118	535			
Toplam Manevi	Gruplar arası	1058,939	8	132,367	2,970	,669
İyi Oluş	Grup içi	96098,554	527	182,350		
	Toplam	97157,493	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 34'te görüldüğü gibi çalışma grubunun manevi iyi oluş alt boyutları ve manevi iyi oluş toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasında çocuğun tanı türüne göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>,05$).

Araştırmanın 18. Alt Problemi

Araştırmanın 18. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları çocuğun tanı türüne göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda sabır puanlarının çocuğun tanı türüne göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 35. *Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Çocuğun Tanı Türü	n	\bar{X}	Standart Sapma
Kişilerarası Sabır	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	19,49	3,489
	DEHB	86	18,73	4,051
	Otizm	67	20,66	3,493
	Bedensel Yetersizlik	59	18,97	4,560
	İşitme Engeli	48	19,27	4,196
	Görme Engeli	38	19,74	3,168
	Zihinsel Yetersizlik	65	19,06	4,242
	Down Sendromu	36	19,14	3,856
	Diğer	34	18,44	3,483
Toplam		536	19,31	3,895
Gündelik Yaşamda Sabır	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	10,95	2,763
	DEHB	86	10,95	2,692
	Otizm	67	11,75	2,566
	Bedensel Yetersizlik	59	11,37	2,385
	İşitme Engeli	48	11,21	2,858
	Görme Engeli	38	10,89	2,729
	Zihinsel Yetersizlik	65	10,49	2,905
	Down Sendromu	36	10,78	2,663
	Diğer	34	11,47	2,402
Toplam		536	11,08	2,689

Yaşam Zorluklarında Sabır	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	12,85	2,320
	DEHB	86	12,55	2,510
	Otizm	67	13,12	2,233
	Bedensel Yetersizlik	59	12,41	2,666
	İşitme Engeli	48	12,67	2,785
	Görme Engeli	38	12,97	2,307
	Zihinsel Yetersizlik	65	12,14	2,800
	Down Sendromu	36	12,61	2,018
	Diğer	34	11,97	2,576
	Toplam	536	12,62	2,487
Toplam Sabır	Özel Öğrenme Güçlüğü	103	43,29	7,633
	DEHB	86	42,23	7,609
	Otizm	67	45,52	7,146
	Bedensel Yetersizlik	59	42,75	8,796
	İşitme Engeli	48	43,15	8,880
	Görme Engeli	38	43,61	6,627
	Zihinsel Yetersizlik	65	41,69	8,502
	Down Sendromu	36	42,53	7,588
	Diğer	34	41,88	7,031
	Toplam	536	43,01	7,853

Aşağıda yer alan tabloda sabır puanlarının çocuğun tanı türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 36. Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Kişilerarası Sabır	Gruplar arası	198,065	8	24,758	1,648	,109
	Grup içi	7918,903	527	15,026		
	Toplam	8116,968	535			
Gündelik Yaşamda Sabır	Gruplar arası	70,899	8	8,862	1,230	,279
	Grup içi	3797,489	527	7,206		
	Toplam	3868,388	535			
Yaşam	Gruplar arası	59,786	8	7,473	1,212	,290

Zorluklarında Sabır	Grup içi	3250,332	527	6,168		
	Toplam	3310,118	535			
Toplam Sabır	Gruplar arası	665,961	8	83,245	1,357	,213
	Grup içi	32325,920	527	61,340		
	Toplam	32991,881	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 36'da görüldüğü üzere çalışma grubunun sabır alt boyutları ve sabır toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasında çocuğun tanı türüne göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>,05$).

Araştırmanın 19. Alt Problemi

Araştırmanın 19. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı puanları çocuğun tanı süresine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının çocuğun tanı süresine göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 37. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Çocuğun Tanı Süresi	n	\bar{X}	Standart Sapma
Var Olan Anlam	1 Yıldan Az	53	29,17	5,366
	1-3 Yıl	143	27,85	5,446
	4-6 Yıl	119	29,50	5,042
	7-9 Yıl	84	27,99	5,770
	10 Yıl ve Üzeri	137	29,07	5,805
	Toplam	536	28,68	5,521
Bulunmaya Çalışılan Anlam	1 Yıldan Az	53	17,23	9,645
	1-3 Yıl	143	17,55	8,533
	4-6 Yıl	119	17,83	9,531
	7-9 Yıl	84	17,02	8,928
	10 Yıl ve Üzeri	137	16,55	8,850
	Toplam	536	17,24	8,995
Toplam Yaşamın Anlamı	1 Yıldan Az	53	46,40	10,631
	1-3 Yıl	143	45,40	9,277
	4-6 Yıl	119	47,33	10,008
	7-9 Yıl	84	45,01	9,196
	10 Yıl ve Üzeri	137	45,62	9,534
	Toplam	536	45,92	9,635

Aşağıda yer alan tabloda yaşamın anlamı puanlarının çocuğun tanı süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 38. *Çalışma Grubunun Yaşamın Anlamı Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları*

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Var Olan Anlam	Gruplar arası	251,052	4	62,763	2,076	,083
	Grup içi	16055,394	531	30,236		
	Toplam	16306,446	535			
Bulunmaya Çalışılan Anlam	Gruplar arası	124,683	4	31,171	,383	,821
	Grup içi	43163,270	531	81,287		
	Toplam	43287,953	535			
Toplam Yaşamın Anlamı	Gruplar arası	368,281	4	92,070	,992	,411
	Grup içi	49296,428	531	92,837		
	Toplam	49664,709	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 38’de ifade edildiği gibi çalışma grubunun yaşamın anlamı alt boyutları ve yaşamın anlamı toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasında çocuğun tanı süresine göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>,05$).

Araştırmanın 20. Alt Problemi

Araştırmanın 20. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş puanları çocuğun tanı süresine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda manevi iyi oluş puanlarının çocuğun tanı süresine göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 39. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Çocuğun Tanı Süresi	n	\bar{X}	Standart Sapma
Aşkınlık	1 Yıldan Az	53	69,26	7,147
	1-3 Yıl	143	68,90	6,652
	4-6 Yıl	119	69,32	6,978
	7-9 Yıl	84	69,67	6,455
	10 Yıl ve Üzeri	137	70,12	4,956
	Toplam	536	69,46	6,354
Doğayla Uyum	1 Yıldan Az	53	32,08	3,807
	1-3 Yıl	143	31,53	4,242
	4-6 Yıl	119	32,10	3,937
	7-9 Yıl	84	31,35	3,925
	10 Yıl ve Üzeri	137	32,41	3,429
	Toplam	536	31,91	3,892
Anomi	1 Yıldan Az	53	26,19	5,838
	1-3 Yıl	143	25,16	6,835
	4-6 Yıl	119	25,47	6,736
	7-9 Yıl	84	25,06	6,110
	10 Yıl ve Üzeri	137	25,41	6,289
	Toplam	536	25,38	6,454
Toplam Manevi İyi Oluş	1 Yıldan Az	53	127,53	13,466
	1-3 Yıl	143	125,59	14,441
	4-6 Yıl	119	126,89	15,041
	7-9 Yıl	84	126,07	12,585
	10 Yıl ve Üzeri	137	127,94	11,445
	Toplam	536	126,75	13,476

Aşağıda yer alan tabloda manevi iyi oluş puanlarının çocuğun tanı süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 40. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Düzeylerinin Çocuğun Tanı Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları*

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Aşkınlık	Gruplar arası	114,026	4	28,507	,705	,589
	Grup içi	21485,151	531	40,462		
	Toplam	21599,177	535			
Doğayla Uyum	Gruplar arası	87,142	4	21,785	1,443	,218
	Grup içi	8016,194	531	15,096		
	Toplam	8103,336	535			
Anomi	Gruplar arası	51,245	4	12,811	,306	,874
	Grup içi	22236,873	531	41,877		
	Toplam	22288,118	535			
Toplam Manevi İyi Oluş	Gruplar arası	460,944	4	115,236	,633	,639
	Grup içi	96696,549	531	182,103		
	Toplam	97157,493	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 40'ta görüldüğü gibi çalışma grubunun manevi iyi oluş alt boyutları ve manevi iyi oluş toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasında çocuğun tanı süresine göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (p>,05).

Araştırmanın 21. Alt Problemi

Araştırmanın 21. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanları çocuğun tanı süresine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Aşağıda yer alan tabloda sabır puanlarının çocuğun tanı süresine göre aritmetik ortalaması ve standart sapması yer almaktadır.

Tablo 41. *Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Süresine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	Çocuğun Tanı Süresi	n	\bar{X}	Standart Sapma
Kişilerarası Sabır	1 Yıldan Az	53	19,25	3,447
	1-3 Yıl	143	19,26	3,769
	4-6 Yıl	119	19,50	3,879
	7-9 Yıl	84	19,00	4,018
	10 Yıl ve Üzeri	137	19,42	4,158
	Toplam	536	19,31	3,895
Gündelik Yaşamda Sabır	1 Yıldan Az	53	11,55	2,764
	1-3 Yıl	143	10,94	2,580
	4-6 Yıl	119	11,34	2,650
	7-9 Yıl	84	10,85	2,927
	10 Yıl ve Üzeri	137	10,97	2,654
	Toplam	536	11,08	2,689
Yaşam Zorluklarında Sabır	1 Yıldan Az	53	12,89	2,651
	1-3 Yıl	143	12,40	2,521
	4-6 Yıl	119	12,82	2,396
	7-9 Yıl	84	12,35	2,387
	10 Yıl ve Üzeri	137	12,74	2,526
	Toplam	536	12,62	2,487
Toplam Sabır	1 Yıldan Az	53	43,68	7,810
	1-3 Yıl	143	42,60	7,782
	4-6 Yıl	119	43,66	7,589
	7-9 Yıl	84	42,19	8,163
	10 Yıl ve Üzeri	137	43,13	8,015
	Toplam	536	43,01	7,853

Aşağıda yer alan tabloda sabır puanlarının çocuğun tanı süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 42. *Çalışma Grubunun Sabır Puanlarının Çocuğun Tanı Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları*

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Kişilerarası Sabır	Gruplar arası	14,698	4	3,674	,241	,915
	Grup içi	8102,270	531	15,259		
	Toplam	8116,968	535			
Gündelik Yaşamda Sabır	Gruplar arası	28,278	4	7,069	,978	,419
	Grup içi	3840,110	531	7,232		
	Toplam	3868,388	535			
Yaşam Zorluklarında Sabır	Gruplar arası	24,176	4	6,044	,977	,420
	Grup içi	3285,941	531	6,188		
	Toplam	3310,118	535			
Toplam Sabır	Gruplar arası	156,912	4	39,228	,634	,638
	Grup içi	32834,969	531	61,836		
	Toplam	32991,881	535			

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 42’de görüldüğü üzere çalışma grubunun sabır alt boyutları ve sabır puanlarının aritmetik ortalamaları arasında çocuğun tanı süresine göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (p>,05).

Araştırmanın 22. Alt Problemi

Araştırmanın 22. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları var olan anlam puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda manevi iyi oluş alt boyutları ve sabır alt boyutlarının var olan anlam alt boyutunu yordamasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 43. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Alt Boyutları ve Sabır Alt Boyutlarının Var Olan Anlam Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Bulgular*

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	VIF	t	p
Aşkınılık	,113	,043	,130	2,117	2,609	,009**
Doğayla Uyum	,080	,071	,056	2,130	1,122	,262
Anomi	,331	,033	,387	1,272	9,987	,000**
Kişilerarası Sabır	,224	,077	,158	2,479	2,928	,004**
Gündelik Yaşamda Sabır	,004	,088	-,002	1,548	-,051	,959
Yaşam Zorluklarında Sabır	,174	,120	,078	2,475	1,452	,147
R= ,613	R ² = ,376	F _(6,529) =53,078	p= ,000			

**p<0,01 *p<0,05

Regresyon analizinde herhangi bir otokorelasyonun varlığını tespit etmek amacıyla Durbin-Watson (D-W) testi yapılır ve Durbin-Watson değerleri 0-4 arasında değişir (Tabachnick & Fidell, 2007). Karagöz (2019), Durbin-Watson değerlerinin 1,5-2,5 katsayıları arasında olması gerektiğini ifade etmiştir. Çoklu bağlantı sorununun olup olmadığı da varyans artış faktörleri (VIF) incelenerek bulunabilir (Karagöz, 2019). VIF bir bağımsız değişkenin diğer bağımsız değişkenlerle olan ilişkisinin derecesini belirlemek için hesaplanır (Salkin ve Rasmussen, 2007). VIF 10'a eşit veya daha büyük ise çoklu doğrusal bağlantı sorunu mevcuttur (Albayrak, 2005).

Yapılan regresyon sonucunda D-W değeri 1,898 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer 1,5-2,5 katsayısının arasında olduğu için modelde herhangi bir

otokorelasyon olmadığı görülmüştür. Çoklu bağlantı sorunu ile ilgili VIF değerlerine bakılmıştır. VIF değerlerinin 10'dan küçük olduğu görülmüştür. Modelde herhangi bir otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorununun olmadığı anlaşılınca işleme devam edilmiştir.

Tablo 43'e bakıldığında aşkınlık, doğayla uyum, anomi, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır ve yaşam zorluklarında sabır değişkenlerinin bağımsız değişken olarak girdiği, var olan anlam alt boyutunun ise bağımlı değişken olarak girdiği regresyon modelinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{(6,529)}=53,078$, $p<,01$). Yordayıcı değişkenler, var olan anlamdaki toplam varyansın %37,6'sını açıkladığı görülmüştür. Standardize edilmiş β katsayısına göre modeldeki bağımsız değişkenlerin var olan anlam alt boyutu üzerindeki önem sırası; anomi ($\beta=,387$, $p<,01$), kişilerarası sabır ($\beta=,158$, $p<,01$) ve aşkınlıktır ($\beta=,130$, $p<,01$).

Araştırmanın 23. Alt Problemi

Araştırmanın 23. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları bulunmaya çalışılan anlam puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda manevi iyi oluş alt boyutları ve sabır alt boyutlarının bulunmaya çalışılan anlam alt boyutunu yordamasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 44. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Alt Boyutları ve Sabır Alt Boyutlarının Bulunmaya Çalışılan Anlam Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Bulgular*

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	VIF	t	p
Aşkınlık	-,133	,082	-,094	2,117	-1,621	,106
Doğayla Uyum	,308	,135	,133	2,130	2,291	,022*
Anomi	-,494	,063	-,355	1,272	-7,883	,000**
Kişilerarası Sabır	-,164	,145	-,071	2,479	-1,133	,258
Gündelik Yaşamda Sabır	,068	,166	,020	1,548	,408	,684
Yaşam Zorluklarında Sabır	-,180	,227	-,050	2,475	-,795	,427
<hr/>						
R= ,397	R ² = ,157	F _(6,529) =16,473	p= ,000			

**p<0,01 *p<0,05

Yapılan regresyon sonucunda D-W değeri 1,762 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer 1,5-2,5 katsayısının arasında olduğu için modelde herhangi bir otokorelasyon olmadığı görülmüştür. Çoklu bağlantı sorunu ile ilgili VIF değerlerine bakılmıştır. VIF değerlerinin 10’dan küçük olduğu görülmüştür. Modelde herhangi bir otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorununun olmadığı görülünce işleme devam edilmiştir.

Tablo 44’te görüldüğü üzere aşkınlık, doğayla uyum, anomi, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır ve yaşam zorluklarında sabır değişkenlerinin bağımsız değişken olarak girdiği, bulunmaya çalışılan anlam alt boyutunun ise bağımlı değişken olarak girdiği regresyon modelinin anlamlı olduğu bulunmuştur

($F_{(6,529)}=16,473$, $p<,01$). Yordayıcı değişkenler, bulunmaya çalışılan anlamdaki toplam varyansın %15,7'sini açıkladığı görülmektedir. Standardize edilmiş β katsayısına göre modeldeki bağımsız değişkenlerin var olan anlam alt boyutu üzerindeki önem sırası; anomi ($\beta=-,494$, $p<,01$) ve doğayla uyumdur ($\beta=,133$, $p<,05$).

Araştırmanın 24. Alt Problemi

Araştırmanın 24. Alt problemi “Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin manevi iyi oluş ve sabır puanları toplam yaşamın anlamı puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?” sorusudur. Aşağıdaki tabloda manevi iyi oluş alt boyutları ve sabır alt boyutlarının toplam yaşamın anlamı puanlarını yordamasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 45. *Çalışma Grubunun Manevi İyi Oluş Alt Boyutları ve Sabır Alt Boyutlarının Toplam Yaşamın Anlamını Yordamasına İlişkin Bulgular*

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	VIF	t	p
Aşkınlık	-,020	,095	-,013	2,117	-,211	,833
Doğayla Uyum	,388	,155	,157	2,130	2,502	,013*
Anomi	-,164	,072	-,110	1,272	-2,263	,024*
Kişilerarası Sabır	,060	,167	,024	2,479	,359	,720
Gündelik Yaşamda Sabır	,063	,191	,018	1,548	,330	,741
Yaşam Zorluklarında Sabır	-,006	,262	-,002	2,475	-,024	,981
R= ,157	R ² = ,025	F _(6,529) =2,216	p= ,040			

**p<0,01 *p<0,05

Yapılan regresyon sonucunda D-W değeri 1,818 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer 1,5-2,5 katsayısının arasında olduğu için modelde herhangi bir otokorelasyon olmadığı görülmüştür. Çoklu bağlantı sorunu ile ilgili VIF değerlerine bakılmıştır. VIF değerlerinin 10'dan küçük olduğu görülmüştür. Modelde herhangi bir otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorununun olmadığı görülünce işleme devam edilmiştir.

Tablo 45'e bakıldığında aşkınlık, doğayla uyum, anomi, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır ve yaşam zorluklarında sabır değişkenlerinin bağımsız değişken olarak girdiği, toplam yaşamın anlamının ise bağımlı değişken olarak girdiği regresyon modelinin anlamlı olduğu bulunmuştur (F_(6,529)=2,216, p<0,05). Yordayıcı değişkenler, toplam yaşamın anlamındaki toplam varyansın %2,5'ini

açıkladığı saptanmıştır. Standardize edilmiş β göre bağımsız değişkenlerin toplam yaşamın anlamı üzerindeki görelî önem sırası; doğayla uyum ($\beta=,157$, $p<,05$) ve anomidir ($\beta=-,110$, $p<,05$).

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Beşinci bölümde özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır değişkenlerine ilişkin bulguları tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. TARTIŞMA

5.1.1. Yaşamın Anlamı, Manevi İyi Oluş ve Sabır Arasındaki İlişkilere Dair Tartışma

Yaşamın Anlamı ve Manevi İyi Oluş

Yaşamın anlamı ölçeğinin alt boyutlarından biri olan var olan anlam alt boyutu ile bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır. Diğer bir ifade ile var olan anlam boyutunun puanları yükseldikçe bulunmaya çalışılan anlam alt boyutunun puanları düşmektedir. Datu ve Mateo (2015) da yapmış oldukları çalışmalarında var olan anlam ile bulunmaya çalışılan anlam arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Bulunmaya çalışılan anlamda yaşamda bir anlamın olmadığı ve yaşamın anlamını aramak söz konusu iken; var olan anlamda yaşamda mevcut olan bir anlam söz konusudur. Yaşamda anlamın var olması ile yaşamda bir anlama sahip olmayıp onu bulmaya çalışmak zıt iki durumdur, aralarında negatif yönde ilişkinin olmasının sebebi bu gösterilebilir.

Var olan anlam alt boyutu ile toplam yaşamın anlamı puanı, aşkınlık, doğayla uyum alt boyutu, anomi alt boyutu toplam manevi iyi oluş puanı ile arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkisi vardır. Var olan anlam alt boyutunun puanları yükseldikçe toplam yaşamın anlamı, aşkınlık, doğayla uyum, anomi, toplam manevi iyi oluş puanı da yükselmektedir. Yapılan çalışma Şirin ve Dursun (2019)'un çalışması ile paralellik göstermektedir. Yapmış oldukları çalışmada evli ve bekar bireylerde yaşamın anlamı ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmalarında var olan anlam boyutu ile maneviyat ölçeğinin alt boyutlarından olan aşkınlık ve tabiatla uyum arasında anlamlı pozitif yönlü ve düşük düzeyde ilişki olduğunu bulmuşlardır. Çamur (2014), çalışmasında öğrencilerin kendilerini dindar

olarak değerlendirme düzeyi ile var olan anlam puanları arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Bireyin yaşamında bir anlama sahip olması onu manevi açıdan daha iyi, daha kuvvetli olmasını sağladığı söylenebilir.

Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu ile toplam yaşamın anlamı puanı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Diğer bir ifade ile bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu puanları yükseldikçe toplam yaşamın anlamı puanı da yükselmektedir. Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu ile aşkınlık, doğayla uyum, anomi, toplam manevi iyi oluş puanı ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Diğer değişle bulunmaya çalışılan alt boyutunun puanları artarken aşkınlık, doğayla uyum, anomi ve toplam manevi iyi oluş puanı düşmektedir. Literatürde buna benzer çalışma olduğu görülmektedir. Şirin ve Dursun (2019) yapmış oldukları çalışmada bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu ile aşkınlık ve tabiatla uyum alt boyutu arasında anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Bireyin yaşamında bir anlama sahip olmaması onu manevi yönden olumsuz etkilediği, manevi iyi oluş düzeyini düşürdüğü ifade edilebilir.

Yaşamın anlamı toplam puanı ile doğayla uyum arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Diğer değişle yaşamın anlamı toplam puanı artarken doğayla uyum alt boyutunun da puanı artmaktadır. Yaşamında anlam olan birey doğayla uyum içinde ve doğaya saygılı bir yaşamı olduğu ve doğayı yaşamın bir parçası şeklinde gördüğü söylenebilir.

Yaşamın anlamı toplam puanının aşkınlık, anomi, toplam manevi iyi oluş puanı ile arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Şirin ve Dursun (2019) ise çalışmalarında toplam yaşamın anlamı ve toplam maneviyat puanları arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki tespit etmişlerdir.

Manevi iyi oluş ölçeğinin alt boyutlarından olan aşkınlık ile doğayla uyum, anomi, toplam manevi iyi oluş puanı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Başka bir ifade ile aşkınlık alt boyutunun puanı artarken doğayla uyum, anomi, toplam manevi iyi oluş puanında da artış olmaktadır. Manevi yönden aşkın olan bireylerin manevi iyi oluş düzeylerinin de yüksek olduğu

görülmüştür. Doğayla uyum alt boyutu ile anomi ve toplam manevi iyi oluş puanı arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Diğer bir ifade ile doğayla uyum alt boyutunun puanı artarken anominin toplam manevi iyi oluş puanı da artmaktadır. Doğaya saygı duyan, doğayla uyum içinde olan birey de manevi iyi oluş açısından iyi bir düzeyde olduğu görülmüştür. Anomi ile toplam manevi iyi oluş puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır. Anomi alt boyutunun puanı artış gösterdiğinde toplam manevi iyi oluş puanı da artış göstermektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını destekler nitelikte çalışmaların olduğu görülmüştür. Ekşi, Boyalı ve Ümmet (2019) yapmış oldukları çalışmalarında öğretmen adaylarının yaşamda anlam ile manevi iyi oluş puanları arasında anlamlı pozitif ilişki bulmuşlardır ($r=,27$, $p<,01$). Söylemez ve Koç (2019), manevi zekâ ile yaşamın anlamı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Özcan, Ekşi ve Ekşi (2020) çalışmalarında katılımcıların yaşamın anlamı ile öz aşkınlık düzeyleri arasında ilişki olup olmadığına bakmışlardır ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Bu çalışma ile bireyin yaşamında anlam olması bireyi manevi yönden olumlu etkilediği görülmüştür. Yaşamda anlamın olması karşılaşılan zorluklarda dayanma gücü verdiği, manevi olarak iyi olmayı sağladığı söylenebilir.

Yaşamın Anlamı ve Sabır

Yaşamın anlamı alt boyutları ve toplam yaşamın anlamı puanları ile sabır alt boyutları ve sabır toplam puanı arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Var olan anlam alt boyutu ile kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanı ile arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Diğer ifade ile var olan anlam alt boyutu puanları artarken kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanı da artmaktadır. Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu ile kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır, toplam sabır puanı ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Başka bir ifade ile bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu puanları artarken kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır, toplam sabır puanları azalmaktadır. Yaşamın anlamı

toplam puanı ile kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanı ile arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Sabır ölçeğinin alt boyutları olan kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir deyişle sabır puanları beraber artış ya da azalış göstermektedir.

Yapılan çalışma ile paralellik gösteren çalışmalar olduğu görülmüştür. Baş ve Hamarta (2015), üniversite öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmalarında değerlerin; var olan anlam ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi, bulunmaya çalışılan anlam ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca değerlerin yaşamda anlamı yordadığını ifade etmişlerdir. Ekşi, Boyalı ve Ümmet (2019) ise öğretmen adayları ile ilgili yaptıkları çalışmalarında yaşamda anlam ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptamışlardır. Krok (2015) da yaptığı çalışmada dini başa çıkma ve psikolojik iyi oluşun en önemli unsurunun yaşamda anlam bulmak olduğunu ifade etmiştir. Yaşamın anlamlı olması bireyin sabırlı olmasında etkilidir. Bireyin yaşamında bir anlama sahip olması, karşılaştığı zorlayıcı durumlar karşısında dayanabilmesini, sabır gösterebilmesini etkileyen önemli bir unsur olduğu söylenebilir.

Manevi İyi Oluş ve Sabır

Manevi iyi oluş alt boyutları ve manevi iyi oluş toplam puanı ile sabır alt boyutları ve sabır toplam puanı arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Manevi iyi oluş ölçeğinin alt boyutlarından olan aşkınlık, doğayla uyum, anomi ve toplam manevi iyi oluş puanları ile kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır, toplam sabır puanı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkisi bulunmuştur. Diğer ifade ile aşkınlık, doğayla uyum, anomi, toplam manevi iyi oluş, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır, toplam sabır puanları birlikte artış ya da azalış göstermektedir.

Literatüre bakıldığında manevi iyi oluş ile sabır arasında benzer çalışmaların olduğu görülmüştür. Özbay ve Aydoğan (2013) engelli bir çocuğu olan ailelerde aile yılmazlığı ile ilgili bir çalışma yapmışlardır. Ailelerin yılmazlık düzeylerini artıran

en önemli unsurlardan birinin maneviyat olduğunu ifade etmişlerdir. Schnitker (2010), 12-21 yaşındaki bireyler ile yaptığı çalışmasında kendini sabırlı olarak görenlerin manevi çaba puanlarının yüksek olduğunu ifade etmiştir. Schnitker, Houlberg, Dyrness ve Redmond (2017) ergenlerle yaptıkları çalışmada maneviyat ve dindarlığın sabrın önemli bir yordayıcısı olduğunu bulmuşlardır. Türkgeldi (2019) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının manevi iyi oluş ve sabır düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Sabır manevi bir değerdir ve maneviyatın bir göstergesidir. Bireyin yaşadığı zorluklar karşısında sabır gösterebilmesinde manevi iyi oluşun önemli bir yeri olduğu ifade edilebilir.

5.1.2. Yaşamın Anlamı, Manevi İyi Oluş ve Sabır Puanlarının t-Testlerine Yönelik Tartışma

Araştırmaya katılan tüm kadın katılımcıların anne; tüm erkek katılımcıların baba olması sebebiyle öğrenciye yakınlık durumu ve cinsiyet değişkeni beraber değerlendirilmiştir. Çalışma grubunun yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır puanlarının cinsiyete ve öğrenciye yakınlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı t-testi ile incelenmiştir. Bununla ilgili tartışma ve sonuca aşağıda değinilmiştir.

Yaşamın Anlamı ve Öğrenciye Yakınlık Durumu

Çalışma grubunun var olan anlam, bulunmaya çalışılan anlam ve toplam yaşamın anlamı puanlarının öğrenciye yakınlık durumuna göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Literatürde buna benzer çalışmalar olduğu görülmüştür (Arda, 2011; Baş ve Hamarta, 2015; Demirbaş, 2010; Kızılırmak, 2015; Steger vd., 2006; Yüksel, 2013). Bu çalışmalarda yaşamın anlamı puanının cinsiyete göre herhangi bir anlamlı farkının olmadığı bulunmuştur. Bu çalışmaların aksine olarak literatürde yaşamın anlamının cinsiyete göre anlamlı farklılaştığını bulan çalışmalar da mevcuttur (Bektaş, 2012; Güven, 2015; Taş, 2011). Bektaş (2012) var olan anlam boyutunda kadınların lehine anlamlı farklılaşma olduğunu söylemiştir. Güven (2015), kadınların yaşamda anlama sahip olma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Taş (2011) ise çalışmasında bulunmaya çalışılan anlam alt boyutunda erkeklerin daha yüksek puanlara sahip olduğunu bulgulamıştır. Özel eğitim

gereksinimli çocuğa sahip olmak hem anne hem de baba için zor bir süreçtir. Yaşamın anlamlı olması hem baba hem de anne için önemlidir. Bu sebeplerden dolayı yaşamın anlamı puanlarının çocuğa yakınlık durumuna göre farklılaşma göstermediği ifade edilebilir.

Manevi İyi Oluş ve Öğrenciye Yakınlık Durumu

Çalışma grubundaki annelerin manevi iyi oluş alt boyutlarından olan aşkınlık ve doğayla uyum alt boyutu düzeylerinin babalara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Farklı bir çalışmada kadınların maneviyat düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Brown vd., 2013). Kardaş (2017), yapmış olduğu çalışmasında da buna benzer bir sonuç bulmuştur. Çalışmasında kadınların aşkınlık ve doğayla uyum düzeyleri erkeklere göre yüksek çıkmıştır ve anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Yılmaz (2019), farklı okul türlerindeki öğretmenlerle yaptığı çalışmasında bayan öğretmenlerin aşkınlık puanlarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek çıktığını ifade etmiştir. Bayan bireyler yaratılış gereği daha şefkatli, merhametli bir yapıya sahiptir ve özel eğitim gereksinimli çocuk ile çoğu zaman anneleri ilgilenmektedir. Bu zorlu süreçte annelere yardımcı olan en faydalı unsurların başında maneviyat gelmektedir. Bu sebeple özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip annelerin aşkınlık ve doğayla uyum puanlarının babalardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Çalışma grubunun anomi ve toplam manevi iyi oluş puanlarının öğrenciye yakınlık durumuna göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Literatürde buna paralel çalışmalar olduğu görülmüştür. Kızılırmak (2015) yaşamın anlamını maneviyat üzerinden değerlendirdiği çalışmasında cinsiyet ile maneviyat arasında anlamlı farklılık bulmamıştır. Şirin (2019) yaptığı çalışmada manevi iyi oluşun cinsiyet açısından farklılaşmadığını bulmuştur.

Sabır ve Öğrenciye Yakınlık Durumu

Çalışma grubunun kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır puanlarının öğrenciye yakınlık durumuna göre anlamlı farklılaştığı görülmüştür. Annelerin sabır puanlarının babalara göre daha

yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde bu sonuca benzer çalışma mevcuttur. Eliüşük (2014), cinsiyet ile yaşam zorluklarında sabır puanları arasında anlamlı farklılık bulmuştur. Literatürde sabır puanları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığıyla ilgili çalışmalar da vardır. Akyol (2019) engelli bakımı ve rehabilitasyon bölümünde okuyan öğrencilerin sabır puanları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığını ifade etmiştir. Eliüşük (2014), çalışmasında kişilerarası sabır ve gündelik yaşamda sabır alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulmamıştır. Dudley (2003) ise erkeklerin kadınlara göre daha sabırlı, soğukkanlı ve daha sakin olduklarını ifade etmiştir.

Yapılan bu çalışmada annelerin sabır puanlarının tümünde babalardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Anneler fedakârlık, şefkat, ilgi, sevgi gibi noktalarda babalardan daha ileri olduğu düşünülmektedir. Özel eğitim gereksinimli çocukların bakımı, ilgilenilmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi ile anneler daha fazla ilgilenmektedirler. Anneler bu zorlu süreçte kabullenme, sabır gösterme, tahammül etme gibi becerileri babalara göre daha iyi gösterdikleri düşünülmektedir.

5.1.3. Yaşamın Anlamı, Manevi İyi Oluş ve Sabır Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizlerine Yönelik Tartışma

Araştırmada çalışma grubunun yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır puanlarının yaş, eğitim durumu, çocuklarının tanı türü, çocuklarının tanı süresi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Bununla ilgili tartışma ve sonuca aşağıda değinilmiştir.

Yaşamın Anlamı ve Yaş

Çalışma grubunun var olan anlam, bulunmaya çalışılan anlam ve toplam yaşamın anlamı puanlarının yaşa göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Literatürde bu sonuca benzer sonuç mevcuttur. Demirbaş (2010), yaptığı çalışmada yaşamın anlamı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. Şirin (2019) de çalışmasında var olan anlam ve toplam anlam puanlarının yaşa göre farklılaşmadığını; bulunmaya çalışılan anlam ile yaş arasında anlamlı farklılık olduğunu ifade etmiştir. Yaşamın anlamlı olması her yaş düzeyi için önemli olduğu

düşünülmektedir. Yaşamda anlamın olması genç yetişkin, orta yetişkin, ileri yetişkin her grup için sahip olunması gereken bir durumdur. Bu sebeple yaşamın anlamı puanları yaşa göre anlamlı farklılaşmadığı düşünülmektedir.

Manevi İyi Oluş ve Yaş

Çalışma grubunun manevi iyi oluş alt boyutları ve manevi iyi oluş toplam puanlarının aritmetik ortalamaları arasında yaşa göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında manevi iyi oluş puanları ile yaş arasında anlamlı farklılık olmadığını ifade eden çalışmalar vardır (Çelik vd., 2014; Eğlence ve Şimşek, 2014; Şirin, 2019; Yılmaz, 2019). Brown vd. (2013) ise orta yaşlı bireylerin manevi iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Dursun (2019) da yaptığı çalışmada evli ve bekar bireylerin maneviyat düzeyleri ile yaş arasındaki ilişkiyi incelemiş ve 31-35 yaş grubundaki bireylerin aşkınlık boyutu puanlarının diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Yapılan bu çalışmada manevi iyi oluşun yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Maneviyat kavramı insanlık tarihi boyunca önemli bir yere sahip olmuştur. Manevi iyi oluşun tüm yaş grupları için önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Özel eğitim gereksinimli bir çocuğa sahip olmak birey için tüm zamanlarda zorlu bir süreçtir. Bu sebeple yaşa göre farklılaşma olmadığı düşünülmektedir.

Sabır ve Yaş

Çalışma grubunun sabır alt boyutları ve sabır toplam puanlarının ortalamalarını yaşa göre anlamlı bir farkı saptanmamıştır. Literatürde bu sonuca benzer sonuçlar olduğu görülmüştür. Araştırmacılar sabır alt boyutları ile sabır toplam puanlarının yaşa göre anlamlı farklılaşmadığını ifade etmişlerdir (Gül ve Çeliköz, 2018; Özdal, 2020; Özdemir, 2018; Süzen, 2020; Yavuz, 2020;). Bu sonucun aksinde çalışmalar da mevcuttur. Akyol (2019), gündelik yaşamda sabır ve yaşam zorluklarında sabır puanlarının yaşa göre farklılaşmadığını bulmuşken; kişilerarası sabır alt boyutu puanlarının yaşa göre farklılaştığını ifade etmiştir. Kişilerarası sabır puanlarının 21 yaş ve üzeri öğrencilerin lehinde farkın olduğu

görülmüştür. Doğan (2014), sabır alt boyutlarının ve sabır toplam puanının yaş ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu ve sabır puanlarının yaşla birlikte artış gösterdiğini bulgulamıştır.

Yapılan bu çalışmada sabrın yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sabır psikoloji literatüründe önemli bir kavramdır ve bir değerdir. Bireyin sabırlı olması, zorluklara tahammül edebilmesi istenilen bir durumdur. Özel eğitim gereksinimli bir çocuğa sahip olmak birey için oldukça zor bir süreçtir. Bu sürecin en başından itibaren bazı becerilere sahip olunması gerektiği düşünülmektedir. Bu becerilerin başında sabır gelmektedir. Sabırlı olmak çocukluktan itibaren kazanılması ve sürdürülmesi gereken bir beceridir. Bu sebeplerle çalışma grubunun sabır puanlarının yaşa göre farklılaşmadığı düşünülmektedir.

Yaşamın Anlamı ve Eğitim Durumu

Çalışma grubunun yaşamın anlamı puanlarının eğitim durumuna göre var olan anlam alt boyutu ve toplam yaşamın anlamı puanlarının ortalamaları arasında herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Bulunmaya çalışılan anlam alt boyutunda ise grupların puanlarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farkı bulunmuştur. Okuryazar olan katılımcıların ön lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre bulunmaya çalışılan anlam düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Dursun (2019) ise yapmış olduğu çalışmada evli ve bekar bireylerin yaşamın anlamı puanlarının eğitim durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur.

Bireyin yaşamında anlama sahip olmaması birey için istenmeyen bir durumdur. Bir anlama sahip olmanın yaşam için temel görevlerden biri olduğu düşünülmektedir. Okuryazar bireylerin bulunmaya çalışılan anlam alt boyutu puanları ön lisans mezunu bireylere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bu bilgiler ışığında bireyin eğitim düzeyinin yaşamını anlamlandırmasında, yaşamında bir anlam bulmasında rolü olduğu söylenebilir.

Manevi İyi Oluş ve Eğitim Durumu

Çalışma grubunun aşkınlık, doğayla uyum ve toplam manevi iyi oluş puanları ile eğitim durumu arasında anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Okuryazar bireylerin aşkınlık alt boyutu ile ilgili olarak ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, ön lisans mezunu ve lisansüstü mezunu olan katılımcılara göre; doğayla uyum alt boyutu ile ilgili olarak ön lisans mezunu katılımcılardan; toplam manevi iyi oluş puanları ile ilgili olarak ise ön lisans ve lisans mezunu olan katılımcılardan düşük puanlara sahip olduğu görülmüştür. Puanlar okuryazar bireylerin aleyhindedir. Literatür incelendiğinde öğrenim düzeyi arttıkça manevi iyi oluşun arttığını ifade eden çalışmalar vardır (Özbaşaran vd., 2011; Yılmaz ve Okyay 2009; Wong vd., 2008). Yılmaz (2019), çalışmasında farklı okullarda çalışan öğretmenlerin doğayla uyum alt boyutu puanlarında lisans mezunu öğretmenlerin lisansüstü mezunu öğretmenlere göre daha yüksek puanları olduğunu ifade etmiştir. Anomi alt boyutunda ise lisansüstü öğretmenlerin puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Literatür incelendiğinde öğrenim durumunun manevi iyi oluş üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığına yönelik çalışmalar da bulunmaktadır (Çelik vd., 2014; Gönenç vd., 2016; Kostak vd., 2010; Keçeci, 2018; Şimşek, 2014; Şirin, 2019).

Yapılan çalışmada çalışma grubunun aşkınlık, doğayla uyum ve toplam manevi iyi oluş puanları okuryazar bireylerin aleyhinde olacak şekilde farklılaşmaktadır. Diğer bir ifade ile okuryazar bireyler diğer eğitim türlerine göre daha düşük puanlara sahiptir. Bireyin eğitim düzeyi arttıkça bilgi, tecrübe, hayata bakış gibi konularda da farklılaşma olduğu düşünülmektedir. Maneviyat da bir ilimdir, bireyin bu konuda kendini geliştirebileceği, manevi yönden daha iyi düzeye gelebileceği ifade edilebilir. Bu sebeplerden dolayı manevi iyi oluş puanlarının eğitim düzeyine göre farklılaştığı düşünülmektedir.

Sabır ve Eğitim Durumu

Çalışma grubunun sabır alt boyutları ve sabır toplam puanlarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farkı saptanmamıştır. Sabır toplumsal bir değerdir ve ilk olarak ailede kazanılmaktadır. Sabırlı olmak küçük yaşlardan itibaren kazanılması

gereken bir beceri olduğu düşünölmektedir. Bu sebeplerden dolayı sabrın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Yaşamın Anlamı, Sabır, Manevi İyi Oluş ve Çocukların Tanı Türü

Çalışma grubunun yaşamın anlamı alt boyutları ve yaşamın anlamı toplam puanları, manevi iyi oluş alt boyutları ve manevi iyi oluş toplam puanları, sabır alt boyutları ve sabır toplam puanları arasında çocukların tanı türüne göre anlamlı bir farklılaşma görölmemiştir. Özel eğitim gereksinimli bir çocuğa sahip olmak tanı türüne bakılmaksızın zor bir süreçtir. Özel öğrenme güçlüğü, otizm, zihinsel engellilik vb. tüm engel türleri aile için güç bir durumdur. Bu sebeplerden dolayı yaşamın anlamı, sabır ve manevi iyi oluş puanlarının tanı türüne göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Yaşamın Anlamı, Sabır, Manevi İyi Oluş ve Çocukların Tanı Süresi

Çalışma grubunun yaşamın anlamı alt boyutları ve yaşamın anlamı toplam puanları, manevi iyi oluş alt boyutları ve manevi iyi oluş toplam puanları, sabır alt boyutları ve sabır toplam puanları arasında çocukların tanı süresine göre anlamlı bir farklılaşma görölmemiştir. Ebeveynlerin çocuğunun özel eğitim gereksinimi olduğunu öğrenmesi ve özel eğitim gereksinimli tanısı olduğunu kabullenmesi ilk zamandan itibaren zor bir durumdur. Aile karşılaştığı bu durum ile bir şok etkisi yaşayabileceği düşünölmektedir. İlerleyen süreçlerde de farklı türde zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Tanı süresi fark etmeksizin özel eğitim gereksinimli bir çocuğun olması uyum sağlanması güç bir süreçtir. Bu sebeplerle çalışma grubunun yaşamın anlamı, sabır ve manevi iyi oluş puanları çocukların tanı süresine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

5.1.4. Manevi İyi Oluş ve Sabırın Yaşamın Anlamını Yordamasına Yönelik Tartışma

Çalışma grubunun manevi iyi oluş alt boyutları ve sabır alt boyutlarının var olan anlam, bulunmaya çalışılan anlam ve toplam yaşamın anlamı puanlarını yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Aşkınlık, doğayla uyum, anomi, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır ve yaşam zorluklarında sabır değişkenleriyle birlikte var olan anlam, bulunmaya çalışılan anlam ve toplam yaşamın anlamı puanları anlamlı bir ilişki vermektedir. Yordayıcı değişkenler aşkınlık, doğayla uyum, anomi, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır ve yaşam zorluklarında sabır alt boyutlarıdır. Yordayıcı değişkenlerin var olan anlamdaki toplam varyansın %37,6'sını açıkladığı görülmüştür. Yapılan bu çalışma ile paralellik gösteren çalışma olduğu görülmektedir. Baş ve Hamarta (2015), değerlerin var olan anlamı anlamlı düzeyde yordadığını ifade etmişlerdir.

Yordayıcı değişkenlerin bulunmaya çalışılan anlam alt boyutundaki toplam varyansın %15,7'sini açıkladığı görülmüştür. Yapılan çalışmaya benzer bir çalışmanın olduğu görülmüştür. Aydın (2019), özel eğitim gereksinimli çocukların ailelerinin yaşamın anlamı ve kendilik algısı puanlarının psikolojik dayanıklılık ile ilişkisini incelediği çalışmasında yaşamda anlam ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulmuştur. Çalışmasında Yaşamın Anlamı Ölçeği bulunmaya çalışılan alt boyutu ve Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği rol doyumunu alt boyutunun toplam psikolojik dayanıklılık puanı varyansının %18'ini açıkladığını bulmuştur.

Yordayıcı değişkenlerin toplam yaşamın anlamındaki toplam varyansın %2,5'ini açıkladıkları saptanmıştır. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlar olduğu görülmüştür. Söylemez ve Koç (2019), manevi zekanın yaşamın anlamını %13 oranında etkilediğini bulmuşlardır. Şirin ve Dursun (2021), evli ve bekar bireylerde yaşamın anlamı ve maneviyat düzeyi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, katılımcıların yaşamın anlamı ile maneviyat puanları arasında ilişki olduğu görülmüştür ve yaşamın anlamı toplam varyansının %17'si maneviyat tarafından

açıklanmaktadır. Aydın ve Kaya (2021) da çalışmalarında yaşamın anlamı toplam varyansının %13,3'ünün maneviyat tarafından açıklandığını ifade etmişlerdir. Çalışkan ve Dilmaç (2022), evli bireylerin manevi iyi oluş düzeyleri ile yaşamın anlamı arasındaki yordayıcı ilişkileri inceledikleri çalışmalarında, yaşamın anlamının toplam varyansının %34'ü manevi iyi oluş tarafından açıklandığı görülmüştür.

Bir çocuğa sahip olmak ailenin düzenini, yapısını, gündelik rutinlerini değiştirmektedir. Aile çocukla beraber farklı bir düzene geçmektedir ve aile bu yeni düzene uyum sağlamak durumundadır. Doğan çocuk özel eğitim gereksinimli ise süreç daha zor ilerlemektedir. Normal gelişim gösteren bir çocuğun bakımı, ilgilenilmesi zor iken; özel eğitim gereksinimli bir çocuğun bakımı, ilgilenilmesi daha zordur. Aileler bu durumu kabullenmekte ve uyum sağlamak zorlanmaktadır. Aileler bu sürece uyum sağlarken bazı koruyucu faktörlerden yararlanmaktadır. Yaşamın anlamı da bunlardan biridir. Ebeveynler bu özel durum ile yaşamlarında anlam bularak daha kolay başa çıkabileceği düşünülmektedir. Nitekim Frankl, Auschwitz'de toplama kampındaki mahkûmlarda yaşamında bir anlama sahip olanların daha dayanıklı olduklarını söylemiştir. Yaşamda anlamın olması yaşamı daha anlamlı ve güzel kılar; en kötü şartlarda bile yaşamın devamı için en etkili faktör yaşamın anlamlı olmasıdır.

Yaşamın anlamı ile manevi iyi oluş ve sabır doğrudan ilgilidir. Yaşamın anlamıyla ilgili konuların başında dini inançlar gelir (Runzo ve Martin, 2002). İnsanın yaşamına anlam katan en önemli kaynaklardan biri dindir. Şentürk'e (2013) göre din bireyin anlamlarını şekillendirmede ve bireyin dünya görüşünün oluşmasında temel unsurdur. Dinler insanlık tarihi boyunca var olmuşlardır çünkü bireylere hayatın güçlüklerine dayanabilmeleri açısından bir anlam ve amaç duygusu vermektedirler (Göka, 2013). Dinler üzüntü, acı, kaygı ve ölüm gibi hayatın gerçek sorunlarıyla yüz yüze gelmekle ilgilidir (Ward, 2002). Din yaşanan olumsuz durumlara karşı bireylerin ruhsal durumunu tatmin ederek onları rahatlatır.

Manevi açıdan bakıldığında sabır olgunluk göstergesidir. Sabır, tüm dinlerde temel bir erdemdir. Bireyin manevî gelişimine fırsat sağlayan sıkıntıları sabır ve olgunlukla karşılayabilmesi zordur. Her ne kadar bu süreç zor olsa da kişinin

yaşadığı problemlerle mücadele etmesi ve bu mücadele sonucunda tecrübe kazanması ona olumlu bir dönüt sağlar (Mihaly, 2005). Emmons (2009), dindar kişilerin ahirete olan inançları sebebiyle yaşadıkları problemi hayatın normal bir unsuru olarak gördükleri için dindar olmayan kişilere oranla travma sonrasında daha çok gelişim gösterdiklerini bulmuştur. Din, insanın yaşadığı problemler karşısında ona bir teselli kaynağı olurken aynı zamanda bu problemin fırsata dönüşmesi açısından da fırsat sunar. Dini inancını içselleştirebilmiş bireyler, yaşamlarında karşılaştıkları problem, sıkıntı ve musibet karşısında sabır gösterebilmeyi manevi gelişim açısından bir fırsat, Allah'a yakınlaşmak için bir araç olarak görmektedirler (Ayten, 2012). Kayıklık'a (2009) göre sabır nefsi olgunlaştırmakta, manevi gelişimi sağlamaktadır. Böylece kişi sabır ile yaşadığı güçlükleri aşabilmekte ve sabırla Allah'a ulaşabilmektedir.

Özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynlerin yaşamlarında anlam bulabilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ebeveynler yaşamlarında anlam bulurlarken din, maneviyat, sabır gibi unsurlardan faydalanmaktadır. Ebeveynlerin yaşamlarında anlam bulması, manevi yönden daha iyi olması ve sabır gösterebilmesi süreç açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

5.2. SONUÇ

1. Analizler sonucunda yaşamın anlamı ölçeğinin alt boyutlarından olan var olan anlam boyutu ile bulunmaya çalışılan anlam boyutu ile arasında negatif bir ilişki; var olan anlam boyutu ile toplam yaşamın anlamı, toplam sabır ve sabır alt boyutları, toplam manevi iyi oluş ve manevi iyi oluş alt boyutları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bulunmaya çalışılan anlam boyutunun toplam yaşamın anlamı puanları ile pozitif; çalışmanın diğer boyutlarıyla negatif bir ilişkisi vardır. Toplam sabır ve sabır alt boyutları, toplam manevi iyi oluş ve manevi iyi oluş alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.
2. Yapılan t-testi sonucunda annelerin manevi iyi oluş ölçeğinin alt boyutları olan aşkınlık ve doğayla uyum; sabır ölçeğinin alt boyutları olan kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır ve toplam sabır düzeylerinin babalara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.
3. Katılımcıların bulunmaya çalışılan anlam alt boyutundan aldıkları puanlarda okuryazar ve ön lisans mezunu bireyler arasında okuryazar eğitim düzeyindeki katılımcıların lehine anlamlı bir farkı saptanmıştır. Aşkınlık alt boyutundan alınan puanların okuryazar olan katılımcıların ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, ön lisans mezunu ve lisansüstü mezunu eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre düşük olduğunu bulunmuştur. Doğayla uyum alt boyutundan alınan puanlarda okuryazar bireylerin ön lisans mezunu bireylere göre istatistiksel olarak aleyhinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Okuryazar olan katılımcıların ön lisans mezunu ve lisans mezunu eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre toplam manevi iyi oluş düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur.
4. Katılımcıların aşkınlık, doğayla uyum, anomi, kişilerarası sabır, gündelik yaşamda sabır ve yaşam zorluklarında sabır puanları var olan anlam, bulunmaya çalışılan anlam ve toplam yaşamın anlamı puanları anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Var olan anlam ve bulunmaya çalışılan alt boyutunun en iyi yordayıcısı anomi alt boyutudur. Toplam yaşamın anlamı puanlarının en iyi yordayıcısı doğayla uyum alt boyutudur.

5.3. ÖNERİLER

1. Yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır değişkenlerinin farklı değişkenlerle ilişkisi olup olmadığının incelenmesi,
2. Yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır ile ilgili olarak uygulamaya yönelik programların geliştirilmesi,
3. Yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır ile ilgili çalışmaların eğitim bilimleri alanında yaygınlaştırılması,
4. Yaşamın anlamı, manevi iyi oluş ve sabır değişkenlerinin eğitimdeki yeri ve eğitim sisteminde nasıl uygulanabileceğinin araştırılması,
5. Araştırmanın farklı şehirlerde de yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2014). Manevi iyi oluş ile dindarlık arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 391-412.
- Adler, A. (2004). *Yaşamın anlam ve amacı*. İstanbul: Say Yayınları.
- Aghababaei, N. ve Tabik, M. T. (2015). Patience and mental health in Iranian students. *Iranian Journal Of Psychiatry And Behavioral Sciences*, 9(3), 1-4.
- Akın, A. ve Taş, İ. (2015). Yaşam anlamı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 27-36.
- Akıncı, A. (2005). Hayata anlam vermede dinî değerlerin ve din öğretiminin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 7-24.
- Akkök, F. (1984). *Davranışsal yaklaşıma dayalı aile rehberliğinin öğretilebilir çocukların öz bakım becerileri üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akkök, F., Aşkar, P., Karancı, N. (1992). Özürlü bir çocuğa sahip anne babalardaki stresin yordanması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(1), 3-7.
- Akyol, E. (2015). *Üzüntüyü yenmenin çareleri kindî merkezli bir inceleme*. (Yüksek lisans tezi). Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2005). *Psikolojik danışma kuramları*. Bursa: Aktüel Yayınları.
- Arda, Ş. (2011). *Kanser hastalarında yaşamda anlamın incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ata, G. (2018). *Onkoloji hastalarında manevi iyiliğin umut ve depresyonla ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Ateş, A. (2019). Aile içi iletişimde sabır. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 61-90.
- Aydın, A. (2019). Özel gereksinimli çocuk ebeveynlerinin yaşamda anlam ve kendilik algılarının psikolojik dayanıklılıklarıyla ilişkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(3), 487-505.
- Aydın, C. (2017). Üniversite öğrencilerinin dini tutum ile hayattaki anlam düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 89-108.
- Aydın, C., Kaya, M. (2021). Maneviyat ve öznel iyi oluş değişkenlerinin hayatın anlamını yordaması. *Amasya İlahiyat Dergisi*, 17, 41-77.
- Aydın, R. (2020). *Hemşire tarafından yapılan yaşamı anlamlandırma görüşmelerinin jinekolojik kanser hastalarında travma sonrası gelişim, yaşamda anlam bulma ve spiritüel iyi oluşluk üzerine etkisi.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Ayten, A. (2012). *Tanrı'ya sığınmak-Dinî başa çıkma üzerine psiko-sosyal bir araştırma.* İstanbul: İz Yayıncılık.
- Bahadır, A. (2002). *İnsanın anlam arayışı ve din.* İstanbul: İnsan Yayınları.
- Bahadır, A. (2009). *Hayatın anlam kazanmasında psiko-sosyal faktörler ve din.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Bahadır, A. (2011). *İnsanın anlam arayışı ve din-logoterapik bir araştırma.* İstanbul: İnsan Yayınları.
- Baltacı, U. B., Traş, Z., Ak, M. ve Kesici Ş. (2020). İntihar bilişleri, dürtüsellik ve yaşamın anlamı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Cognitive Behavioral Psychotherapy and Research*, 9(3).

- Battista, J. ve Almond, R. (1973). The development of meaning in life. *Psychiatry*, 36(4), 409-427.
- Baş, V. (2014) *Üniversite öğrencilerinde değerler ve yaşamın anlamı arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bas, V., Hamarta, E. ve Köksal, O. (2014). The correlations between the meaning of life, depression, stress and anxiety among university students. *Agora psycho Pragmatica Semestrial Journal*, 36-50.
- Baş, V. ve Hamarta, E. (2015). Üniversite öğrencilerinde değer ve yaşamın anlamı arasındaki ilişki. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 369-391.
- Bekelman, D. B., Dy, S. M., Becker, D. M., Wittstein, I. S., Hendricks, D. E., Yamashita, T. E. &Gottlieb, S. H. (2007). Spiritual well-being and depression in patients with heart failure. *Journal of General Internal Medicine*, 22(4), 470-477.
- Bektaş, A. (2012). *Yöneticilerin iş tatmini ve motivasyon düzeylerinin yaşam anlamı düzeyi üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bilgin, A. (2014). Din, dindar, dindarlık: Öz eleştirel bir değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 75-84.
- Brown, I. T., Chen, T., Gehlert, N.C., ve Piedmont, R. L. (2013). Age and gender effects on the assessment of spirituality and religious sentiments (ASPIRES) scale: A cross-sectional analysis. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(2), 90-98.
- Bulut, K. (2005). *Sabır kavramı ve Hz. Eyyûb Nebi örneği*. (Yüksek lisans tezi). Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

- Calicchia, J. A. ve Graham, L. B. (2006). Assessing the relationship between spirituality, life stressors, and social resources: buffers of stress in graduate students. *North American Journal of Psychology*, 8(2): 307-320.
- Camus, A. (1998). *Sisifos syleni* (ev: Tahsin Yücel). İstanbul: Can Yayınları.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ.H. (2005). *zel eēitime giriş*. Ankara: Kk Yayıncılık.
- Chia, B. H., Chia, A. ve Tai, B. C. (2008). Suicide letters in sangapore. *Archives of Suicide*, 12, 74-81.
- Committee on Legal Services for the Elderly and Their Estates. (1972). The 1971 white house conference on aging. *Real Property, Probate and Trust Journal*, 7(2), 277-286.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (ev: T. Ergene). Ankara: Mentis.
- Courtad, CA ve Bakken, JP., (2011). History of learning disabilities in history of special education, *Advances In Special Education*, 21, 61-87.
- alışan, ř. (2020). *Evli bireylerde manevi iyi oluş, ailede yılmazlık ve yaşamın arasındaki yordayıcı ilişkiler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eēitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çalışkan, ř. ve Dilmaç, B. (2022). Evli bireylerde manevi iyi oluş, ailede yılmazlık ve yaşamın anlamı arasındaki yordayıcı ilişkiler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 113-127.
- Çamur, Z. (2014). *Yaşamda anlam ve dindarlık ilişkisi (Geç ergenlik dönemi)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Çamur, Z. (2014). Gençlikte dindarlık ve yaşamın anlamı ilişkisi. *Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongresi* (s. 665-671). Samsun: Ceylan Ofset.

- Çelik, A., vd. (2014). Hemşirelerin maneviyat ve manevi bakımı algılama düzeyleri ve etkileyen bazı faktörlerin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-12.
- Dami, Z. A., Tameon, S. M. ve Alexander, F. (2018). Spiritual Well-being as an Intervening Variable Mindfulness and life Satisfaction, *Konselor*, 7(4): 124-137.
- Das, A. K. (1998). Frankl and the realm of meaning. *Journal of Humanistic Education & Development*. 36(4), 199.
- Datu, J. A. D. ve Mateo, N. J. (2015). Gratitude and life satisfaction among Filipino adolescents: The mediating role of meaning in life. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 37(2), 198-206.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1997). *Sosyal bilimler sözlüğü*. İstanbul: Vadi Yayınları.
- Demir, Y. (2017). *Mutluluk, özgünlük ve yaşamın anlamı arasındaki ilişkilerin yapısaleşitlik modeli ile incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demirdag, S. ve Kalafat, S. (2015). Yaşamın anlamı ölçeği (YAÖ): Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2). 83-95.
- Deneve, K. M. ve Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124(2), 197-229.
- Dilçin, C. (2018). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Doğan, M. (2014). *Dindarlık sabır ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Doğan, M. (2014). Dinlerde ve İslam kültüründe sabır. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 93-130.
- Doğan, M. (2016). *Sabır psikolojisi-Pozitif psikoloji bağlamında bir araştırma*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 76-78.
- Doğan, M. (2017). Karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş ilişkisi. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), 134-153.
- Dudley, K. C. (2003). Empirical development of a scale of patience. *Dissertation Abstracts International*, 54(8), 43-32.
- Dursun, P. (2012). *The role of meaning in life, optimism, hope, and coping styles in subjective well-being*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Dursun, N. (2019). *Evli ve bekar bireylerin yaşamın anlamı ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Düzgüner, S. (2016). Nereden çıktı bu maneviyat: Manevi bakımın temellerine ilişkin kültürlerarası bir analiz. *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. (Ed. Ali Ayten, Mustafa Koç, Nuri Tınaz), 1, 17-44.
- Eğlence, R., Şimşek, N. (2014). Hemşirelerin maneviyat ve manevi bakım hakkındaki bilgilerinin değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 48-53.
- Ekşi, H. ve Kardeş, S. (2017). Spiritual well-being: Scale development and validation. *Spiritual Psychology and Counseling*, 2, 73-88.

- Ekşi, H., Boyalı, C. ve Ümmet, D. (2019). Öğretmen adaylarının spiritüel iyi oluş ile yaşamda anlam değişkenlerinin psikolojik dayanıklılığı yordaması: Bir yapısal eşitlik modeli (YEM) denemesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1695-1704.
- Eliüşük, A. (2014). *Sabır eğiliminin öz-belirleme, öz-anlayış ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. (Doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Eliüşük, A. ve Arslan, C. (2016). Sabır ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(31), 67,86.
- Eliason, G. T., Hanley, C. ve Leventis, M. (2001). The role of spirituality in counseling: Four theoretical orientations. *Pastoral Psychology*, 50(2), 77-91.
- Emmons, A. (2009). *Teşekkür ederim (mutluluğun anahtarı şükretmek)*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Eripek S. (1993). *Zihinsel engelli çocuklar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ersoy Ö., Avcı N. (2001). *Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri özel eğitim*. İstanbul: Ya-Pa Yayın.
- Frankl, V. E. (2009). *İnsanın anlam arayışı* (Çev: Budak, S.). İstanbul: Okuyan Us.
- Frankl, V. E. (2013). *İnsanın anlam arayışı* (11. bs.). İstanbul: Okuyan Us.
- Frankl, V. E. (2015). *İnsanın anlam arayışı* (22. bs.) (Çev: Budak, S.). İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Geçtan, E. (2013). *Varoluş ve psikiyatri*. İstanbul: Metis.
- Ghorbani, R., & Khormaie, F. (2019). Relationship between big five personality traits and virtue of wisdom: the mediating role of patience. *Health, spirituality and medical ethics*, 6(1), 11-17.

- Göka, E. (2013). *Hayatın anlamı var mı?*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gönenç, İ. M., Akkuzu, G., Durdun Altın, R. ve Möroy, P. (2016). Hemşirelerin ve ebelerin manevi bakıma ilişkin görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3),34-38.
- Gül, Y. E., ve Çeliköz, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin sabır eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 77-87.
- Günaydın, B. (2016). *Zihinsel engelliler beden eğitimi öğretim programlarının içerik, uygulama, sorunlar açısından veli ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Gürsu, O. ve Ay, Y. (2018). Din, Manevi İyi Oluş ve Yaşlılık. *Journal of International Social Research*, 11(61), 1176-1190.
- Güven, P. (2015). *Üniversite öğrencilerinde yaşamın amacı ve anlamı ile yaşam doyumu ve yakın ilişkiler*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gökyay, O. S. (1946). Fuzûlî'de siir. *Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası*, 2, 108-113.
- Harlow, L. L., ve Newcomb, M. D. (1990). Towards a general hierarchical model of meaning and satisfaction in life. *Multivariate Behavioral Research*, 25(3), 387-405.
- Hawks, S. R., Hull, M., Thalman, R. L., & Richins, P. M. (1995). Review of spiritual health: definition, role, and intervention strategies in health promotion. *American Journal of Health Promotion*, 9, 371-378.
- Ho, M. Y., Cheung, M. F. ve Cheung, F. S. (2010). The role of meaning in life and optimism in promoting well-being. *Personality and Individual Differences*. 48, 658-663.

- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji, din ve eğitim yönüyle insanî değerler*. İstanbul: Dem Yayinevi.
- Izgar, G., Eliüşük Bülbül, A. (2017). *Değerler Eğitiminde Sabır*. Konya: Eğitim Yayinevi.
- İlhan, E. (2007). *Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve spor aktivitelerinden ruhsal uyum düzeylerine etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Jafari, E., vd. (2010). Spiritual well-being and mental health in university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1477–1481.
- Jöreskog, K. G., ve Sorbom, D. (1996). *Lisrel 8 referanceguide 2*. Lincolnwood : Scientific Software International.
- Jung, C. G. (1933). *Modern man in search of a soul*. New York: Harcourt Brace.
- Jung, C. G. (1964). *Man and his symbols*. New York: Doubleday.
- Jung, C. G. (1992). *Two Essays on Analytical Psychology*, London: Routledge.
- Kamya, H. A. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students: İmplications for social work education. *Journal of Social Work Education*, 36(2), 231-240.
- Karacoşkun, M. D. (2006). *Ateist bir mistik Erich Fromm*. Samsun: Etüt Yayınları.
- Karacoşkun D. (2007). Kur'an ve hadisler ışığında sabır psikolojisi. *Somuncubaba Dergisi*, 105.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi (28. Bs.)*. Ankara: Nobel Akdemi Yayıncılık.
- Kardaş, S. (2017). *Sanal kimlik ve spiritüel iyi oluşun üniversite öğrencilerinin narsistlik eğilimlerini yordayıcılığı* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Karlı, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde hayatın anlamı ve dindarlık ilişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 48, 169-201.
- Kayıklık, H. (2009). *Tasavvuf psikolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keçeci, B. (2018). *Evli kadınların psikolojik istismar profillerinin toplumsal cinsiyet algıları ve spiritüel iyi oluşları açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kızılırmak, Ö. (2015). *Genç yetişkinlerde yaşamda anlamın maneviyat ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kiriş N., Karakaş S. (2004). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun zeka testlerinden ve ilgili diğer nöropsikolojik araçlardan yordanabilirliği. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7, 139-152.
- Koenig, H. G. (1998). *Handbook of religion and mental health*. San Diego, CA, US: Academic Press.
- Koenig, H. G., George, L. K. ve Titus, P. (2004). Religion, spirituality, and health in medically ill hospitalized older patients. *Journal of the American Geriatrics Society*, 52(4), 554-562.
- Kolat, S. (2010). *Avrupa Birliği sosyal politikası çerçevesinde özürllülere yönelik ayrımcılıkla mücadele ve Türkiye'deki yansımaları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürllüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Kostak, M.A., Çelikalp, Ü., Demir, M. (2010). Hemşire ve ebelerin maneviyat ve manevi bakıma ilişkin görüşleri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı*, 25-218.
- Krok, D. (2015). The role of meaning in life within the relations of religious coping and psychological well-being. *Journal of Religion and Health*, 54(6), 2292-2308.

- Kroth, R. L., Edge, (1997) D. *Parent training grups. stratejies communications with parents and families of exceptional children*. Denver: Love Publishing Company.
- Litwack, L. (2007). Basic needs, a retrospective. *International Journal of Reality Therapy*, 24(2), 28-30.
- Mahdian, Z. ve Ghaffari, M. (2016). The mediating role of psychological resilience, and social support on the relationship between spiritual wellbeing and hope in cancer patients. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 18(3), 130-138.
- Maslow, A. H. (1993). *The farther reaches of human nature*. New York: Penguin/Arkana.
- MEB, (1997). *Özel eğitimle ilgili mevzuat-kanunlar yönetmelikler genelgeler - 1. Özel eğitim konseyi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2000). *T.C. Resmî Gazete*, 23937, 18 Ocak 2000.
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). *T.C. Resmî Gazete*, 30471, 7 Temmuz 2018.
- Mehrabian, A. (1999). *Manual for the revised achieving tendency (mach) and disciplined goal orientation (cgo) scales*. California: Alta Mesa.
- Merriam-Webster. (1984). *Dictionary of synonyms*. USA: Merriam-Webster Incorporated Springfield Massachusetts.
- Mihaly, C. (2005). *Akış-mutluluk bilimi*, (Çev.: Semra Kunt Akbaş). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Mischel, W. (1974). Process in delay of gratification. In, D. Berkowitz (ed.) *Advances in Experimental Social Psychology*, 7, 249-292.

- Moberg, D. (1979). *The development of social indicators of spiritual well-being for quality of life research*. Washington: University Press of America.
- Mohammad Nia, S. & Mashhadi, A. (2018). The effect of meaning of life on the relationship between attitude toward substance abuse and depression. *The Neuroscience Journal of Shefaye Khatam*, 6(3), 43-51.
- Mutluer S. (2006). *Özgüven oluşmasında manevî değerlerin rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Myers, J. E., Sweeney, T. J. ve Witmer, J. M. (2000). The wheel of wellness counseling for wellness a holistic model for treatment planning. *Journal of Counseling and Development*, 78(3), 251-266.
- National Interfaith Coalition on Aging. (1975). *Spiritual well-being: A definition*. Athens, GA: National Interfaith Coalition on Aging.
- Okçu, D. ve Platin, U. (2018). Ortaokul öğrencilerinin sabır değerleri ile ilgili algılarının resim yoluyla değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, 102-113.
- Özbaşaran, F., Ergül, Ş., Bayık Temel, A., Gürol Aslan, G. ve Çoban, A. (2011). Turkish nurses' perceptions of spirituality and spiritual care. *Journal of Clinical Nursing*, 20, 21-22.
- Özbay, Y. ve Aydoğan, D. (2014). Aile yılmazlığı: Bir engele rağmen birlikte güçlenen aile. *Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi*, 14(31), 129-146.
- Özcan, G., Ekşi, H. ve Ekşi, F. (2020). Üniversite öğrencilerinde yaşamın anlamı ile öz-aşkılık ilişkisinde ölüm anksiyetesinin aracı rolü. *Kriz Dergisi*, 28(2): 71-87.
- Özdal, E. (2020). *Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin sabır düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özdemir, N. (2018). *Engelli ailelerinde problem çözme ve sabır gösterme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1997). *T.C. Resmî Gazete*, 23011, 6 Haziran 1997.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2000). *T.C. Resmî Gazete*, 23937, 18 Ocak 2000.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018). *T.C. Resmî Gazete*, 30471, 7 Temmuz 2018.
- Özer, D. (2005). *Engelliler için beden eğitimi ve spor* (2. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özgenel, M. ve Yılmaz, Ö. (2020). The relationship between spiritual well-being and happiness: An investigation on teachers. *Spiritual Psychology and Counseling*, 5, 287–300.
- Özdoğan, Ö. (2006). *Mutluluğu seçiyorum*. İstanbul: Lotus Yayınevi.
- Özmen, D. ve Çetinkaya A. (2012). Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı sorunlar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(3), 35-49.
- Özsoy, Y. (2001). "Özel eğitime muhtaç çocuklar ve özel eğitim". Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek (Eds.), *Özel eğitime muhtaç çocuklar ve özel eğitime giriş* (1-20). Ankara: Karatepe Yayınları.
- Pala, İ. (2005). *Ansiklopedik divan siiri sözlüğü*. İstanbul.
- Pletsch, M. (2015). Multiple disabilities: Teacher training and teaching-learning processes. *Cadernos De Pesquisa*, 45(155), 11-27.

- Raina, P., O'Donnell, M., Rosenbaum, P., Brehaut, J., Walter, S., Russell, D., Swinton, M., Zhu, B. ve Wood, E (2005). The health and well-being of caregivers of children with cerebral palsy, *Official Journal of The American Academy of Pediatrics*, 115(6), 627.
- Rogers. C. R. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rowold, J. (2011). Effects of spiritual well-being on subsequent happiness, psychological well being, and stress. *Journal of Religion and Health*, 50(4), 950-963.
- Runzo, J. ve Martin, N. M. (2002). *Dünya dinlerinde hayatın anlamı* (Çev: Gamze Varım). İstanbul: Say Yayınları.
- Ryff, C. D. ve Singer, B. (1998). The contours of positive human health. *Psychological Inquiry*, 9, 1-28.
- Sağlam, A. (2016). Değerler eğitiminin öğrenci davranışlarına etkisinin veli görüşlerine göre incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 723-742.
- Sağiroğlu, S. (2006). *Özel gereksinime sahip ailelerin çocuklarının devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden beklentileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Sayar, K. (2014). *Sufi psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Şahin, M, Aydın, B., Sarı, S. V., Kaya ve S., Pala H. (2012). Öznel iyi oluşu açıklamada umut ve yaşamda anlamın rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 827-836.
- Şimşir, Z., Seki, T. ve Dilmaç, B. (2018). Predictive relationships between adolescents' spiritual well being and perceived social support: The role of values. *Research on Education and Psychology*, 2(1), 37- 46.
- Şirin, T. (2019). Evli çiftlerin spiritüel iyi oluşları ile evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(77), 389-410.

- Scannell, E., Allen, F. ve Burton, J. (2002). Meaning in life and positive and negative wellbeing. *North American Journal of Psychology*, 4, 93-112.
- Selçuk, B. (2005). Fuzûlî’de gözyaşı. *Ekev Akademi Dergisi*, 9(25), 112-124.
- Seyhan, B. Y. (2015). Başa çıkma değeri açısından sabır üzerine nitel bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 3.
- Sezen, A. (2015). Değişime direnç psikolojisi bağlamında belirsizlik duygusu ve dinsel yönelimlerin etkileri. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 9(17), 22.
- Sezer, S. (2012). Yaşamın anlamı konusuna kuramsal ve psikometrik çalışmalar açısından bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(3), 209-228.
- Schnitker, S. A. ve Emmons, R.A. (2007). Patience as a virtue: Religious and psychological perspectives. *Research in the Social Scientific Study of Religion*, 18, 177–207.
- Schnitker, S.A. (2010). *An examination of patience and well-being*. University of California: Dissertation Doctor of Philosophy in Psychology.
- Schnitker S. A. (2012). An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psychology: Dedicated to furthering research and promoting good practice*, 7(4), 26-280.
- Schnitker, S. A. (2012). An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 18, 177-207.
- Schnitker, S.A., vd. (2017). The virtue of patience, spirituality, and suffering: Integrating lessons from positive psychology, psychology of religion, and Christian theology. *Psychology of Religion and Spirituality*, 9(3): 264-275.
- Shahabi, L., vd. (2002). Correlates of self-perceptions of spirituality in american adults. *Annals of Behavioral Medicine*, 24(1), 59–68.

- Shiah, Y. J., Chang, F., Chiang, S. K., Lin, I. M. ve Tam, W. C. C. (2015). Religion and health: Anxiety, religiosity, meaning of life and mental health. *Journal of religion and health*, 54(1), 35-45.
- Showalter, S. M. ve Wagener, L. M. (2000). Adolescent' meaning in life: A replication of devogler and ebersole (1983). *Psychological Reports* (87), 115-126.
- Shultz, D. P. ve Shultz, S. E. (2011). *A History of modern psychology* (10. ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Shiah, Y. J., Chang, F., Chiang, S. K., Lin, I. M. ve Tam, W. C. C. (2015). Religion and health: Anxiety, religiosity, meaning of life and mental health. *Journal of religion and health*, 54(1), 35-45.
- Söylemez, A. (2016). *Manevi zekânın yaşamın anlamı ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Söylemez, A., ve Koç, M. (2019). Studying spiritual intelligence as a predictor on meaningfulness and life satisfaction. *Spiritual Psychology And Counseling*, 4, 109–122.
- Steger, M.F., Frazier, P., Oishi, S. ve Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80-93.
- Steger, M.F. ve Kashdan T.B. (2007). Stability and specificity of meaning in life and life satisfaction over one year. *Journal of Happiness Studies*, 8(2), 161-179.
- Steger, F., Kashdan, B., Sullivan, A. ve Lorentz, D. (2008). Understanding the search for meaning in life: personality, cognitive style and the dynamic between seeking and experiencing meaning. *Journal of Personality*, 76(2), 199-228.

- Süzen, H. (2020). *Hemşirelerin profesyonel değerleri ile merhamet ve sabır düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yüksek lisans tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Şirin, T. (2018). Maneviyat ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*, 13(18), 1283-1309.
- Şirin, T. ve Dursun, N. (2021). Evli ve bekâr bireylerde yaşamın anlamı ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 25(85), 469-482.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th edition). Boston: Allyn & Bacon.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Tangünü, S. (2020). *Hemşirelerin sabır ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi, hemşirelerin sabır ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tanrıdağ, O. (2009). Nöroloji pratiğinde konuşma ve dil bozuklukları. *Türk Nöroloji Dergisi*, (15), 155-160.
- Tarhan, N. (2018). *Değerler psikolojisi ve insan güzel insan modeli*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taş, İ. (2011). *Öğretmenlerde yaşamın anlamı yaşam doyumu sosyal karşılaştırma ve iç-dış kontrol odağının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Temizkan, A. (2012). *Kur'an'da sabır (Hz. Nuh örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Terzi, Ş. (2016). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 1-11.
- Topuz, İ. (2016). Yaşamın anlamı ve din: Gençler üzerinde bir araştırma. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 540-560.
- Turnbull, A., Turnbull, H., ve Wehmeyer, M. (2007). *Exceptional lives: special education in today's schools*. New Jersey: Merrill/Prentice Hall.
- Tunç, B. (2020). *Manevi iyi oluşla aile doyumu arasındaki ilişkide aile desteği ve bütünlüğünün rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Türkgeldi, E. (2019). *Öğretmen adaylarının sahip olduğu değerler manevi iyi oluş ve sabır arasındaki yordayıcı ilişkiler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tıraş, Z., Öztemel, K. ve Koçak, M. (2020). Üniversite öğrencilerinin mutluluk, yalnızlık ve sabır düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 15(22),878-894.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe sözlük cilt 1* (9. bs.). Ankara.
- Uğurluoğlu, D. ve Erdem, R. (2019). Travma geçiren bireylerin spiritüel iyi oluşlarının travma sonrası büyümeleri üzerine etkisi. *Dokuz Eylül University Journal Of Graduate School of Social Sciences*, 21(3).
- Uyguner, M. (1946). *Fuzûlî'nin dünyası*. İstanbul: Varlık yayınları.
- Yalom, I. (2001). *Varoluşçu psikoterapi* (Çev.: Z. İyidoğan-Babayiğit). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

- Yancı, H. (2010). *Öğretilbilir zihinsel engeli olan çocukların ruhsal ve sosyal uyumunda sportif rekreasyonun önemi*. (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuz, B., Dilmaç, B. ve Ekşi, F. (2017). Öğretmen adaylarının manevi (düşünsel)iyi olma, özgecilik ve bağışlayıcılık eğilimleri arasındaki yordayıcı ilişkiler. 2. *Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi Özetler Kitabı*, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, 72.
- Yavuz, T. (2020). *Hemodiyaliz hastalarında sabır ve yaşam memnuniyeti ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Yılmaz, M. ve Okyay, N. (2009). Hemşirelerin maneviyat ve manevi bakıma ilişkin görüşleri. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 11(3), 41-52.
- Yılmaz, Ö. (2019). *Farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin spiritüel iyi oluş düzeyleri ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Yusuf, D. (2020), *Hemodiyaliz hastalarında manevi iyi oluş ile anksiyete ve depresyon arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Zinnbauer, B. J. ve Pargament, K. I. (2013). *Dindarlık ve maneviyat* (Çev. Sevdener Düzgüner). R. F. Paloutzian ve C. L. Park (Ed.), *Din ve maneviyat psikolojisi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Wang, Y. N. (2016). Balanced authenticity predicts optimal well-being: Theoretical conceptualization and empirical development of the authenticity in relationships scale. *Personality and Individual Differences*, 94, 316-323.
- Ward, K. (2002) *Dünya dinlerinde hayatın anlamı* (Çev.: Gamze Varım). İstanbul: Say Yayınları.

Wong K.F, Lee L.Y.K. ve Lee J.K.L. (2008). Hong Kong enrolled nurses perceptions of spirituality and spiritual care. *International Nursing Review*, 55, 333–340.

EKLER

Ek-1 Katılım Kabul Formu

Sayın Katılımcımız;

Katılacağınız bu çalışma, “Özel Eğitim Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Yaşama Anlam Verme Düzeylerinin, Manevi İyi Oluş ve Sabır Düzeyleri Açısından İncelenmesi” adıyla, Muhammet BİLGİN tarafından yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşama anlam verme düzeylerinin, manevi iyi oluş ve sabır düzeyleri açısından incelenmesidir.

Araştırmanın Nedeni: Yüksek Lisans Tez çalışması.

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Konya’daki okul/kurumlar.

Araştırma Uygulaması: Anket.

Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Saygılarımızla.

Araştırmacı: Muhammet BİLGİN

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

Ek-2 Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma yüksek lisans tezi kapsamında “Özel Eğitim Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Yaşama Anlam Verme Düzeylerinin, Manevi İyi Oluş ve Sabır Düzeyleri Açısından İncelenmesi” başlıklı araştırma ile ilgilidir. Sizden istenen verilen ifadeleri dikkatlice okumanız ve size en uygun şıkkı işaretlemenizdir. Lütfen ifadeleri boş bırakmayınız. Vereceğiniz cevaplar gizli tutulacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Muhammet BİLGİN

Selçuk Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek

2. Çocuğa Yakınlık Durumunuz :

() Anne

() Baba

() Diğer ise öğrenciye yakınlık durumunuz

3. Yaşınız:

() 15-24

() 25-34

() 35-44

() 45-54

() 55-64

() 65 yaş ve üstü

4. Eğitim Durumunuz :

() Okur – yazar değil

() Lise mezunu

() Okur – yazar

() Ön Lisans mezunu

() İlkokul mezunu

() Lisans mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lisanüstü mezunu

5. Çocuğun Özel Eğitim Tanısı (Lütfen sadece öncelikli tanısını işaretleyiniz.)

() Özel Öğrenme Güçlüğü

() Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

() Otizm

() Bedensel Yetersizlik

() İşitme Engeli

() Görme Engeli

() Zihinsel Engellilik

() Diğer

6. Tanı Süresi :

() 1 yıldan az

() 1-3 yıl

() 4-6 yıl

() 7-9 yıl

() 10 yıl ve üzeri

Ek-3 Yaşamın Anlamı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. (1) Kesinlikle Doğru Değil (2) Çoğunlukla Doğru Değil (3) Kısmen Doğru Değil (4) Kararsızım (5) Kısmen Doğru (6) Çoğunlukla Doğru (7) Kesinlikle Doğru Lütfen her ifadeye tek yanıt veriniz ve ifadeleri boş bırakmayınız. Teşekkür ederim.		Kesinlikle Doğru Değil (1)	Çoğunlukla Doğru Değil (2)	Kısmen Doğru Değil (3)	Kararsızım (4)	Kısmen Doğru (5)	Çoğunlukla Doğru (6)	Kesinlikle Doğru (7)
1	Yaşamımın anlamını anlıyorum.	()	()	()	()	()	()	()
4	Yaşamımın net bir amacı var.	()	()	()	()	()	()	()
7	Yaşamımı önemli hissettirecek şeyi sürekli arıyorum.	()	()	()	()	()	()	()
10	Yaşamın anlamını arıyorum.	()	()	()	()	()	()	()

Ek-4 Sabır Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. Lütfen her ifadeye tek yanıt veriniz ve ifadeleri boş bırakmayınız. Teşekkürler.	Tamamen benim gibi değil	Benim gibi değil	Kararsızım	Benim gibi	Tamamen benim gibi
1. Arkadaşlarım çok sabırlı biri arkadaş olduğumu söylerler.					
4. Başkalarına karşı sabırlıyım.					
7. Yakın arkadaşlarıma ve aileme karşı sabırlı olma konusunda sorun yaşıyorum.					
11. İnsanlara karşı sabırlı olmak benim için çok kolaydır.					

Ek-5 Manevi İyi Oluş Ölçeği

	Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin numarasını işaretleyiniz. Numaraların anlamları: (1) Bana Hiç Uygun Değil (2) Bana Uygun Değil (3) Bana Biraz Uygun (4) Bana Oldukça Uygun (5) Bana Tamamen Uygun Lütfen her ifadeye mutlaka tek yanıt veriniz ve kesinlikle boş bırakmayınız . Teşekkür ederim.	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana biraz uygun	Bana oldukça uygun	Bana tamamen uygun
1.	İlahi bir güce bağlı olmak bana güven verir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Bütün canlıların saygıyı hak ettiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Hayattan zevk almam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Yaşadığım her olayda bir hayır olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	İnanç ve değerlerim, zorluklar karşısında dayanabilme gücümü arttırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Hayatta hiçbir şey sebepsiz değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29.	Dünya hayatının geçici olduğuna inanmak beni hırslarımdan arındırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek-6 Araştırma Onayı

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-39660365
Konu : Araştırma İzni (Muhammet BİLGİN)

23.12.2021

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 16.12.2021 tarihli ve E-30671468-044-193466 sayılı yazınız.
c) 20.12.2021 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Muhammet BİLGİN'in "Özel Eğitim Gereksinimli Öğrencilerin Velilerinin Yaşama Anlam Verme Düzeylerinin, Manevi İyi Oluş ve Sabır Düzeyleri Açısından İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın, Konya ili genelinde bulunan resmi ve özel okullarda eğitim gören öğrencilerin velilerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2021-2022 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2021-2022 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde bir adet kitapçık ve bir adet CD olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Arz ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1-Genelge (3 Sayfa)
2-Katılım Kabul Formu (1 Sayfa)
3-Kişisel Bilgi Formu (1 Sayfa)
4-Yaşamın Anlamı ve Sabır Ölçeği (1 Sayfa)
5-Manevi İyi Oluş Ölçeği (1 Sayfa)

Adres : Akabe Mahallesi Demirsatan Sok.No:4 Karatay/Konya

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (332) 353 30 50

E-Posta : istatistik42@meb.gov.tr

Keş Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ali Naci İŞİK -1210

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: <http://konya.meb.gov.tr>

Faks:3323515940

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 70b1-f7da-3a9b-8616-994f kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Muhammet
Soyadı	BİLGİN

Eğitim Derecesi	Okul	Mezuniyet Yılı
İlköğretim	Aydın – Koçarlı / Bıyıklı İlkokulu	2009
Lise	Aydın – Germencik / Ortaklar Anadolu Öğretmen Lisesi	2013
Üniversite	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi – Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	2017

İş Deneyimi	Çalıştığı Kurum	Yıl
Okul Rehber Öğretmeni	İsmail Hakkı Tonguç İmam Hatip Ortaokulu	2019
Rehberlik ve Danışma Merkezi Subayı	Ege Ordusu Komutanlığı – Rehberlik ve Danışmanlık Merkezi	2019-2020
Okul Rehber Öğretmeni	Seyit Ulugülyağcı İmam Hatip Ortaokulu	2020 -

Yayımlar :

Göktaş, E., Tütüncü, A. & Bilgin, M. (2021). Sınıf yönetimiyle ilgili tezlerin incelenmesi. *4. Uluslararası Başöğretmen Eğitim ve Yenilikçi Bilimler Sempozyumu Bildiri Kitabı 1*, 146-160.